

M: 5

59. 363

OSZK

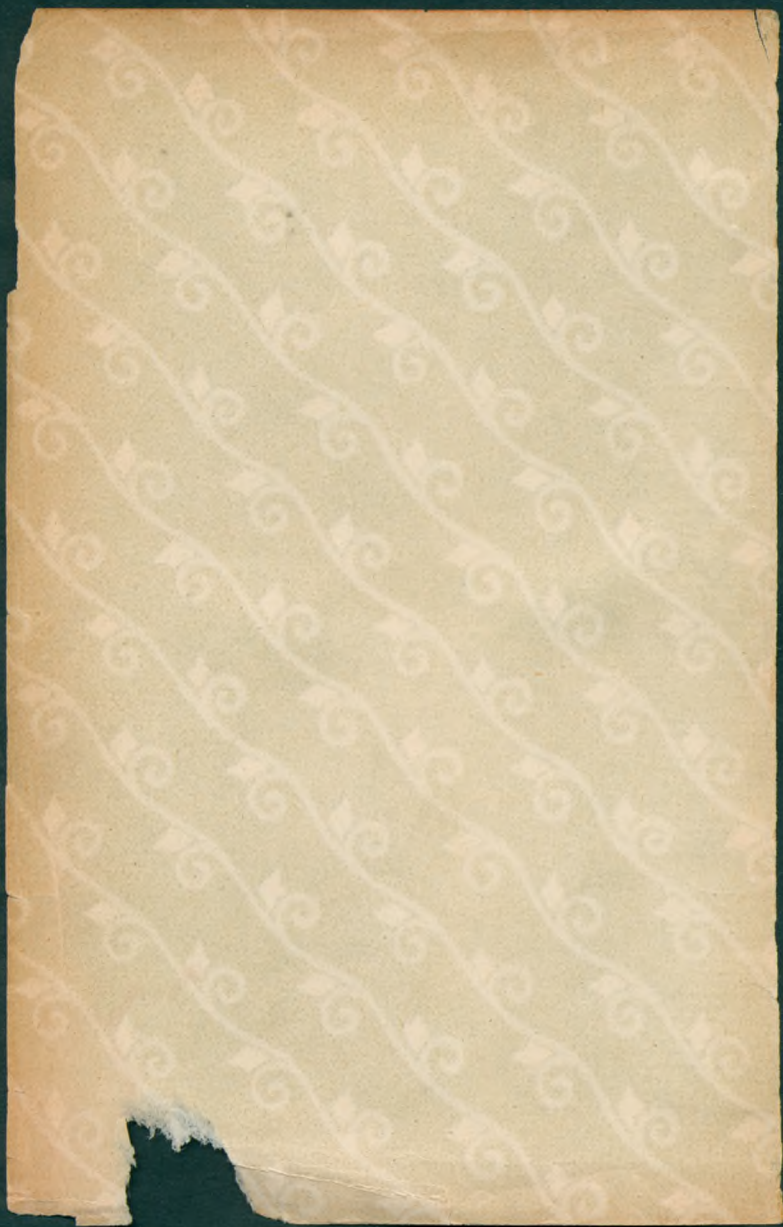
8. (Koll. 1-2)

KÜLFÖLDI
REGÉNYÍRÓK

B.

HERGESHEIMER J.

CYTHAREA

I.

Ebben az évben, úgy látszik, utoliára iát szom golfot, gondolta Randon Lee, egy kopár dombon álva; körüle a rét dér-aszalta barnaságban terült el s éles szél csapta arcába az apró, jeges havat. Egyedül volt a pályán, senki se akadt, aki vele tartott volna ily késő ősszel, s nem volt ott a gyerek sem, hogy a botjait vigye. Bizony, vége volt a játéknak most a tavaszig. Morris Peyton, a huga férje, bár vagy tizennégy évvel fiatalabb Randonnál, hallani sem akart róla, hogy kijöjjön s úgy látszik, igaza volt.

Randon már negyvenöt éves mult, de azért — mondta Morrisnak — fiatalabb még ezeknél a mai fiataloknál! Morris nyugodtan felelte, hogy megiehet, mert ő maga is olyan öregnek érzi már magát, de olyan öregnek, mint — Egyiptom!

Ejnye, gondolta most Lee, folytassa ezt a játékot, vagy menjen inkább vissza a klubházba? Végre is a jeges november mégis visszakergette őt és lassan megindult a klubház felé.

Elgondolkodott; a Morrissal való összehasonlítás eszébe juttatta pontosan negyvenhét esztendejét s valami nyugtalan érzés fogta el. Hirtelen meglátta önönmagát úgy, amint volt, amilyenné a kényelmes élet, a jólét tette: látta a korosodó férfi testes alakját, amelyen feszült a rövid bőrkabát s érezte, hogy arca vörös és kihevült a mozgástól. Amint így hirtelen ráeszmélt erre, úgy tetszett neki, mintha az öregedés minden átmenet nélkül csapott

M 59. 363/8 : 5

volna le rá karsu ifjúsága után. Az a bolond ötlete támadt, mintha valami gonosz varázs egy pillanat alatt változtatta volna e nehézkes alakká. Még a lélegzete is elfult kissé, amint hegynek kellett mennie.

Bizony, gondolta, valami nagy, eredeti fölfedezés mélységes meggyőződésével, szomorú dolog megöregedni! Az ember lassan, izenként hal meg. A vére megsűrűsödik, a foga kihull, az erei megmerevednek. S ami a legszomorubb: a lelki ereje, szelleme és az élet heve minden megújulás reménye nélkül kihűl, kihal. S mindez talán már akkor, mikor az ember lényé még tele van lázongó, hiábavaló reménységgel. Ma, kicsit nehéz légzése, teste ruganyosságának hanyatlása dacára, a képzelő-dése oly eleven, oly csapongó volt, mint valaha . . . Vegyük csak azt a bolond bábuhistóriát, amely megesett vele; a bábút, amelyet valami felőtli klaszszikus emlék hatása alatt magában *Cytheré*-nak nevezett el! Morris Peyton ilyesmire soh'se jutott volna.

Randon Lee egyik — meglehetősen ritka — newyorki sétáján az ötödik Avenue egyik boltjának kirakatában látta meg a nevezetes bábút, amely rögtön megragadta figyelmét. A múlt század negyvenes éveinek bőráncu, nehéz selyemrokolyájába volt öltöztetve, a halványsárga, rövidujju derékon fekete spanyol csipkekendő futott le a szoknyáig. De őt nem a ruházat kapta meg — ezt csak vagy egy hónappal később vette észre —, hanem az a különös, durcás báj, az a rejélyes varázs, amely a kis szobor arcából feléje áradt. Hosszukás vágásu szemét mintha félig behunyta volna a finom ívi szemöldökök alatt, parányi szépségflastrom feketélt a mosolygó, piros ajak jobb sarkán; keskeny álla bájosan zárta be arca oválját; fekete haja leomlott

karcsu nyakára s különös aranyszövetű fejdísz volt rátűzve.

Randon, külsőleg nagyon is vigyázva könynyed, közömbös tartására, kezében lóbálva sétapálcáját, mind mélyebb érdeklődéssel merült a bábu tanulmányozásába. Soha életében — gondolta — nem látott még asszonyt, akiben ily vonzó, ily megzavaró varázs lett volna. Egész lelkével bámulta a kis arcot, mely, mintha nem is bábué lett volna, hanem csak valami távolság tenné kicsivé, anélkül, hogy elvenné a vonások édes tisztaságát. Közben gunvolni kezdte magát, nevetségesnek érezte elmerülését s határozott léptekkel tovább ment. De annak az arcnak, a mosolynak, a hosszukás szemeknek képe mint látomás lebegett előtte, egészen megzavarta: s három utcasarok után visszafordult. Másodszori látásra csak megerősödött az első, mély benyomás és gyorsan belépett a boltba. A bábu Párizsból érkezett, hallotta, s egyetlen, titkos pillantás után megvásárolta azt, — egészen felesleges módon tudtára adva az elárusítónőnek, hogy a kislánya számára.

Titkos öröme a tizenkétéves Ilona nem volt a bábutól különösképen elragadtatva, a bábu lenn maradt az ebédlőben és a kandalló fehér márványpárkányára került.

Mikor Randon magára maradt, sokszor megállt s bámulta a kis alakot s egy ilyen elmerengő pillanatában nevezte el, ifjui olvasmányainak visszacsengő emlékezésében, Cythereának. *Cytherea* volt — mint az homályosan eszébe jutott — a szerelem istennőjének a neve, a rejtélyes Vénuszé, aki az élet forrása, szenvedélye, lángja emberben és növényben egyaránt. De ebben a kicsi alakban az eredeti képmás különösképen átalakult; magán viselte régi, elmúlt és kifinomult kulturák jegyét;

még az ős China lehellete is megérzett rajta s összevegyült Velence, a tizenharcadik századbéli Velence illatával és a rokoko Bécs bájával. Mindezt látta Randon; de a kis alak varázsának titka, az a vonzás, melyet megtesztetett, ami a szerelmet sugározta benne, az rejtélyes maradt előtte.

De mindez csak azért érdekelte, — igyekezett megnyugtatóni felszólaló józan eszét —, mert igazán érintette őt, egész házasesetét. Ő nemcsak valami bolond varázs, fenyegető rögeszme rabja. Nem, az a kérdés, amelyet Cytherea benne felébresztett, nemcsak a bábuból indult ki, hanem a lelkében volt és valóban érintett mindenkit, akit ismert, legalább is mindenkit, akiben egy csepp képzelőtehetség volt. Hiszen az elmúlt háboru az egész életet teljesen kiszámíthatatlan, de annál kiáltóbb módon felforgatta. De hogy ez az általános nyugtalanság miért épen a férfi és nő közötti viszonyt bolygatta meg legjobban, azt nem tudta megérteni. Nem mintha a maga boldogságát rendítette volna meg, vagy homályosította volna el ez az általános zaklatottság.

Nem, — nyugtatta meg önmagát — csak az a vágy, az a kényszer ébredt fel benne, hogy megértse, megismerje a hatalmas érzést, amely őt és hitvesét, Fannyt, megőrizte minden veszedelemtől, amely szerelmüket érhetné. Szerelmüket! A szónak ez ismétlésében szándéka ellenére mintha kihívás csengett volna. De nem, nem a sziklaszilárd tényről illette a kihívás — gondolkodott tovább, — hanem csak ezt a meghátározhatatlan szót: *szerelem!* Bámulat, vonzalom, szenvedély, — mindeniknek megvan a maga világos jelentése — de *szerelem!* A szemöldöke megrándult, sötét kétely árnya borult arcára; egyszerre észrevette, hogy elérkezett a klubházhoz; épen előtte volt már az épület s a veranda

üvegajtáján kiszűrődő vörös fény mutatta, hogy tüzet gyújtottak a kandallóban. Baloldalt, a hervadt pázsiton túl, túl a kocsin, láthatta a maga házának homlokzatát, a kertjét, öreg fáival. Ott is világos volt az első emelet egyik ablaka: bizonyára Fanny tilt ott s kihallgatta a gyerekek betanult leckéit.

*

Randon szeme előtt elevenen jelent meg ez a derüs otthoni kép: Fanny, a lehető legbájosabb háziruhában, hátradől a hintaszéken, papucsos kis lába — kezdődő köszvénye volt — az előtte álló, hordozható zsámolyon pihen. Ilona és Gergely körül. Gergely biztosan már jól tudja a holnapi leckét s ma is jó jegyet kapott az iskolában; de Ilona, a maga szöke és rózsás figyelmetlenségével, semmit sem tud. Ilona helyesirása, gondolta az apa, rettenetes. Ha nem volnának a kezében a golfbotok s lábán szöges cipő, egyenest hazamenne, hogy segítsen a gyerekek oktatásában. De Fanny ehhez sokkal jobban értett, mint ő; a gyermekek jobban huzódtak hozzá, ezer apró dolgukat önként elmondták az anyjuknak, míg az apának ugy kellett kikérdezni tőlük, darabról-darabra, mit csináltak.

Randon cipőt váltott, elzárta a golf-szerszámát és felment a klubház nagytermébe; a nyitott kandalló előtt álló nagy kereveten ott találta Morris Peyton-t és Sheverin Anette-et, amint teázgatva beszélgettek. A forró vizük, mondták szívesen, már kihűlt; legyen szíves csengessen teavizért; azután folytatták a beszélgetést.

— Én meghívtam őt s mondtam, válasszon napot, hétfőtől péntekig, de azt mondja, nem biztos.

hogy jöhet. Folytonosan próbálnak most és azután majd fölveszik a képet. Hát magának mit mondott?

— Ugyanezt, — felelte Peyton bosszusan. — Csak egy sietős vacsorán beszéltem vele, még a fekete-kávét sem várta meg; az igazgatójával volt valami tárgyalása.

Lee tudta, hogy Raff Mináról beszéltek, aki Anette barátnője volt, tengerparti ismeretség, s most mind komolyabb hirre tett szert, mint mozi-színésznő. Ő maga évekké azelőtt látta valahol, de nem maradt róla valami mély benyomása; és elismerően, hogy még soha sem nézte meg filmen, csodálkozott hirtelen dicsőségén. Morris bosszus tekintetet vetett rá; úgy látszott, nagyot akar mondani, de nem szólt semmit.

— Mina elragadó most, Lee — felelt Anette helyette. — Csak egyszer lássa. Olyan, mint — mint a vágyakozó, viruló Április, a haja, mint a szöke buza.

— Én a fekete haját szeretem — mondta Randon.

— No, ez szép dolog, mikor Fanny gesztenyeszíntű. És különben is kinek van fekete haja? Tudtommal, senkinek egész Eastlake-ben.

— Nem gondoltam határozott valakire — nyugtatta meg a lányt Lee, — csak úgy mondtam. — Szeme előtt hirtelen mély fekete hajzat jelent meg egy rejtélyes mosoly, néma kis arc körül. — Raff Mina nagyot fejlődhetett, ha csak fele annyi a fizetése, mint mesélik.

— Még kétszer annyit fog kapni, ha a szerződése lejár és azután megint még többet. Senki más a nyomába se lép. — mondta Peyton bosszus és éles hangon. Lee észrevette, hogy egyik kezében cigarettát, másikkban gyufa, de nem jut eszébe, hogy rágyújtson.

— Hogy van Klára? — kérdezte Lee hirtelen.

— Jól van, köszönöm, — felelte az ura. — Egy kicsit fáradt. Mondtam neki, hogy utazzék el Nyugat-Indiába a kis Izá-val, de ő nem akar. Hogy mi-nek marad valaki itt ezen a nyomorult télen, ha nincs rá kényszerítve, azt nem értem.

Egy lobogó hasáb megvilágította csinos, finomvágású arcát, világos szürke szemét, szőke haját és dacos állát. Peyton feltűnően szép, bár kissé komor külsejű fiatalember volt, a harminc év határára. Határozottan jó véleménnyel volt róla mindenki. Az egyetemen a legelőkelőbb társasághoz tartozott; családja, jövő kilátásai, még jelene is — fiatal, de neves bankcég tagja volt — köztiszteletet biztosítottak neki. De Lee tudatában volt annak, hogy sohasem tudta igazán szeretni.

Külseje tulságosan kemény, szinte önhitt volt; nem árult el semmit az elkerülhetetlen emberi és egyéni hajlamokból, gyengeségekből, amelyek mögötte rejtőztek. Lehet, hogy tényleg csak az ilyen konvencionális, általános tulajdonságok megtestesülése volt az egész ember, de Lee sehogysem tudta elképzelni, hogy Klára hűga vonzódjék így üres, vagy inkább egyhangúan korrekt emberhez. Klárát teljes szívvel szerette és bámulta; friss, meleg leány volt és mikor feleség. anyá lett, megőrizte úde elevenségét. Négyéves kis fiával úgy bánt, mintha csak bolondoznék vele; de alapjában gyönyörű, mély tudatossággal teljesítette minden kötelességét. Bátor és vidám volt és Lee ezt nagyon szerette.

Fanny, az ő felesége, tökéletes anyá volt és nagyon jó feleség; de láthatólag érezte felelőssége súlyát. Nem volt oly tetszetős külsejű, mint Klára, aki néha egyenesen szép tudott lenni, de volt benne valami különös, vonzó bájosság, s Lee csak azt ki-

vánta, bár jobban érvényesítené ezt. Az asszony kicsit tulságosan komoly volt. Hiszen nem azt kívánta Lee, hogy nagy társaságban igyék és lármázzon, de mégis valami ilyesféle hiányzott belőle. Néha, ha egy cseppel több cocktailt szüresölt, mint rendesen, felcsillant benne annak az ígérete, amit az ura óhajtott volna.

Isten látja lelkemet — nyugtatta meg Lee önmagát, — nem bírálni akarom Fannyt; hogy is tehetném, mikor annyit adott nekem! Anyagi függetlenséget, törhetetlen szeretetet, két gyönyörű gyermeket. Háza tökéletes volt a maga mérsékelt, izléses gazdagságában s az urát a leggyöngédebben elkényeztette. Nem, csak az asszony boldogságáért kívánta volna, hogy egy kicsit vigabb, könnyebb legyen. Máris, még oly fiatalon, inkább csendesesen ült a klub verandáján; ha táncoltak, inkább másokat biztatott a mulatásra, semhogy maga mulatott volna.

A kandalló kedves tüze, az üres tea izgató hatása egészen elfeledtette Lee-vel előbbi szomorú gondolatait. Most úgy érezte, mintha soha se lett volna ilyen fiatal, eleven; a hideg levegő felkorbácsolta, idegei feszültek, vére pezsgett. Érezte, hogy keüves bizsergéssel tölti el Anette közelléte; hátradőlve, a lány kissé nekitámasztotta finom vállát, karesu lábát előrenyújtotta a tűz felé.

— Találkozni fogok vele — szólalt meg Peyton újra s Lee észrevette, hogy azok még mindig Raff Mináról beszélnek. Őt nem fogja elbüvölni, azt érezte . . . nem szereti a szöke Áprilist. Hát akkor mi vonzza őt? Nem tudta megmondani, nem tudott számot adni róla. Valami meghatározhatatlan, valami megfoghatatlan varázs — és megint *Cytherea* jutott eszébe. Ha meg tudná fejteni annak a varázsnak titkát, mely a bábualakból sugárzik rá, sok minden zavaró érzése, nyugtalansága feloldódnék,

Igen, az, amit a bábualak némán kifejezett, az volt titkos, érthetetlen vágyainak álma. Sohasem ismerte ezt fel eleven asszonyban s nem talált kielégülést.

Biztos, hogy a becsületességét, Fanny iránti szeretetét nem fenyegeti veszedelem; az sziklaszilárdan áll. De emellett valami növekvő nyugtalanság volt benne; valami szüntelen érdeklődés az élettel, az asszonyokkal szemben. Keresett valamit, valami lényegest, maga sem tudta, mit; de, míg egyrészt elhárította a gondolatot, vajon mit tenné, ha ezt megtalálná, másrészt élt benne az a mély meggyőződés, hogy ha reménykedő sóvárgásának vége lesz, akkor már igazán megvénült, kiapadt, kihült. S titokban ápolta, féltékenyen őrizte azt a megnyugvást nem ismerő, eleven sóvárgást a meghatározhatlan tökéletesség után. Egy pillanatra mintha felvillant volna ennek egy szikrája Anette-ben, amint fejét hátrahajította a keveret párnáira s melle halkan emelkedett és ereszkedett feszesen simuló kabátkája alatt.

*

Anette megmozdult, szórakozottan mosolygott rá s Peyton segítségével fölkelt. A hosszú szobát csak a kandalló tüze világította meg; a sarkokban egészen sötét volt. Kívül még borongott valami sápadt fény; a havazás elállt, de a szél annál élesebben süvöltött. Lee háza, amott tul, vidáman mutogatta kivilágított ablakait; s ő elgondolta, mily megnyugvással s örömmel tért mindig oda, bár érzése meg sem közelítette azt a szenvedélyes ragaszkodás, otthonuk iránt, amely Fannyt eltöltötte. Ha távol volt — régi, hosszabb utazásain a Michigan vasérc-területein s újabb, rövidebb utain — soha sem gondolt haza, egészen elmerült a dolgába.

De nemcsak ő volt így, gondolta, miközben hazafelé indult, hanem majdnem mindazon sikert ért, negyven éven felüli férfiak, akiket ismert; ott-

honukat, feleségüket, gyermekeiket csak azokban a rövid időközökben látták, amelyeket zsarnoki hivatásuk szabadon hagyott. Neki még jobb dolga volt, mint a legtöbbnek; ő néha künn maradt Eastlakeben, hogy golfot játsszék; részt vett Fanny kis szülővárosának életében.

Lee számítgatta, mennyi időt tölthet a feleségével egy nagyobb elfoglaltságu ügyvéd: reggel már nyolc órakor házon kívül van — ismert olyanokat is, akik már hét után az irodájukban ültek — s nem igen lehet megint otthon öt előtt. Tíz órát van el hazulról naponta egész héten át; aludnia is kell; a fennmaradt néhány szabad órának s a vasárnapoknak fele, vagy kétharmada szórakozásra van szánva; nem is beszélve a hazavitt levelezésekről, a folytonos hivatásos gondokról. Egy ilyen ember felesége nem igen játszik nagyobb szerepet az életben, mint a golf vagy billiárd-játéka. Randon eddig sohasem gondolkozott még ezen és az eredmény megdöbbentette. A fiatalabb embereknél persze másként volt a dolog; ők több időt s gondot szenteltek az otthonuknak. Ime, folyton mulik, változik minden, minden, csak az az érthetetlen, égő sóvárgás nem, mely megmarad minden teljesülés után.

Lee úgy érezte, mintha benne két külön, ellentétes gondolatáramlat, két külön egyéniség rejlene, vagy rejtett volna, s ez a kettősség tör napvilágra a Cythera körüli titkos tépelődéseiben is. Fiatalabb korában nagyon szerette a zenét, az operát és szimfónikus hangversenyeket; még régebben, egyetemi éveiben szenvedélyesen és válogatás nélkül olvasott; reggelig ült együtt költői hajlandóságu társaival s gondolatait inkább a szép, mint a hasznos foglalkoztatta. Ez a hajlandósága rejtve megmaradt s magával vitte a Magnolia Vasművek irodájába is; sőt akkor avval áltatta magát, hogy itt csak

ideiglenes elhelyezést talált. Hogy mit tenne akkor, ha szabadon követhetné hajlamait, azt Lee sohasem gondolta el pontosan; ez sóvárgó és ködös álom maradt, halk és muzsikás. Lassankint azután egészen szertefoszlott, részben az öntött vas hatalmas valósága mellett, részben, mert senkivel sem beszélhetett róla, senkinek rokonérzése nem élesztette.

Bizonyos, hogy az egész törekvés nem volt nagyon erős; de ifjúságát ez aranyozta be. A Magnolia Vasműveknél nem volt ember, aki zenéhez valamit értett volna, vagy aki olvasott volna az újságnál egyebet. Néha-néha Lee találkozott egy asszonnyal, akiben visszhangra talált lelke titkos húrja s ilyenkor esztétikai és érzelmi mámorban lebegtek egy kis ideig; de a környezet rút s ostoba közönségessége megalázó és csunya végbe fullasztotta ezeket az élményeket. Végül minden álmodozás elmaradt s Lee gyorsan és odaadással haladt utján az anyagi siker felé.

A másik énjéből alig maradt egyéb, mint szívének egy-egy hangosabb dobbanása a muzsika hallatára, mint egy elveszett paradicsom halk emléke. Sohasem beszélt ezekről a dolgokról, még Fannynak sem; bár lehet, hogy igaztalan volt az az érzése, hogy nem értené meg. Fanny általában csupa egészséges józanság volt. Ő gondoskodott arról, hogy a kályhákat rendbe hozzák a hideg beállta előtt s a szőlőkarókat jól helyezték el. A kert gondozása, a szomszédokkal való ügyes-bajos dolgok, mindez természetszerűleg ő rá hárult s Fanny kitünő ítéllettel és ügyességgel intézte el.

Igazán nagyszerű élettárs volt, gondolta Lee. Boldog ember, aki ilyet talál. Olyan asszony, aki szigorúan ragaszkodik a konvenciókhoz és mégis egyéni: például, ő sohasem hordott olyan színes selyem alsóruhát, amilyet Lee a kirakatokban látni

szokott; olyan tökéletesen átlátszó hálóingeket s ezerféle szalagocskát; Fanny hálóingei mindig finom fehér batisztból voltak, rajtuk finom, szemérmes himzés, semmi több. Nem használt semmiféle illatszert; öltöző asztalán nem állt a cifra üvegecskék serege, fehérnemű-szekrényében nem tartott parfümöt. Öltözködése választékos és kitünő izlésű volt, csak talán kissé tulkomoly: szerette a sötét angol kosztümöket és keményre vasalt fehér bluzokat; vagy a sima sötétkék posztóruhákat. Ezek jól is álltak neki: karcsu és magas alakja volt, válla kissé tulegyenes. Arca is vékony volt, majdnem csontos és keskenységével még nagyobbnak mutatta nyílt kék szemét: egész lelke, egyénisége és szépsége e kék szemekbe szorult bele; haja kissé fakó volt és ritka.

Igen, Fannynak szeme volt legfőbb szépsége; folyton ragyogott, élt, ellentétben nyugodt arcával s gyönyörű volt a színe és sugárzása: mikor az asszonyt néha elöntötte a hirtelen harag, — egyetlen hibája — akkor szeme csak úgy szikrázott. Ez a hirtelen fellobbanás, gondolta Lee, amint a klubházból hazafelé haladt, Fanny különös jótulajdonosságainak volt a járuléka: gyors határozottsága, a jónak éles felismerése, s a rossznak kérlelhetetlen elítélése, melyből Fanny tapodtat sem tudott engedni — szükségképen türelmetlenné tették az ellenkező nézetekkel szemben. Ettől eltekintve oly nyugodt, oly állandó volt a lelke, mint az ég csillaga; urához való szerelme, amely már házassága előtt élt benne, nyugodtan s állandóan fokozódott, minden hangulatával az urához simult; mindeben ő volt a legfontosabb neki.

Lee hazaért; kinyitotta a kert-sövény rácsajtáját s a házba sietett. Háza gyönyörű mintaképe volt a kedves kertés urilaknak; nagy télikert volt

a balszárnyán s az ebédlő a jobbszárny végében. A télikerten túl terült el a virágoskert, hátul volt a garázs és istálló. Lee fölment a terraszs széles lépcsőjén, azután balra fordult, a télikert felé. Amint előre elképzelte, Fanny ott ült a hintaszékben; mellette Gergely, kék matrózruhájában, de Ilonát nem látta.

Fanny keze tétlenül pihent ölében, tekintete a semmibe meredt oly álmodozó kifejezéssel, amelyet még sohasem látott nála; valami fájdalmas kétely, sóvárgó kérdés borongott benne. A kisfiu kérdezett valamit anyjától s karjára tette kis kövér kezét; de Fanny egy pillanatig nem felelt, nem is ügyelt rá. Azután hirtelen összeszedve magát, nagyot sóhajtott és rámosolygott gyermekére. Ruhája ünnepi volt, nyakán gyöngysora, ujjain gyűrűk ragyogtak. Talán meg voltak hiva valahova estére s Fanny megfeledezett róla. kérdezte magában Lee, amint belépett s övét üdvözölte.

Ezt mindjárt meg is kérdezte asszonyától, de tévedett: otthon készültek tölteni az estét. Fanny az urára nézett s ez érezte, hogy még mindig rabja kissé előbbi merengésének. Ez oly szokatlan volt, hogy nyugtalanította Leet s megkérdezte az asszonyt, mi bántja.

— Semmi sem bánt. Miért gondolod, hogy bajom van — tiltakozott Fanny ösztönszerűleg. Majd kis szünet után bizonytalanabban folytatta:

— Csak gondolkodtam valamin . . . Lee — kérdezte hirtelen — te nagyon szeretsz engem, ugy-e nagyon?

— Természetesen — felelte a férfi szinte türelmetlenül.

— Látod, a te szerelmed mindenem nekem, — folytatta az asszony halkán — s épen ezen gondolkodtam el. A többi asszonyok annyira mások,

annyi mindentféle érdekli őket, amivel én nem törődöm s mindennel együtt kevésbbé törődnek, mint én avval az eggyel, ami az enyém. Mintha én régi időkből való volnék s őket a háboru formálta volna. Igen — régmódi vagyok, érzem! De én nem bánom, ha te szeretsz. Csak valahogy furcsa ez. Nem akarok korlátolt, elmaradt lenni és mégis, nem tudok s hogy őszinte legyek, nem is akarok megváltozni . . . S ezen nem változtatna, ha elkezdenék többet cigarettázni vagy inni, ha társaságban vagyunk — ez csak ostobaság volna.

Leet megdöbbsentette, mennyire megegyeznek az asszony szavai az ő ki nem mondott gondolatával.

— Senki se szereti jobban a tréfát, mulatságot, mint én, — folytatta Fanny fátyolos hangon — de oly furcsa, amit ma mulatásnak neveznek. Csak abból áll, hogy az ember a lábait mutogassa s idegen férfiakkal csókolódzék. Én nem akarom, hogy más megcsókoljon engem, csak te, Lee. S azt akarom, hogy te ennek örülj s ez neked fontosabb legyen mindennél.

Az asszony szava elakadt s Lee újra, valami bosszus érzéssel, biztosította őt szerelméről.

— Mert tudod, Lee, imádlak! Lehet, hogy nagyon ostoba és ósdi dolog ezt mondani, de te vagy minden, minden, ami kell nekem. Ma délután a teáznál egy pár asszony kinevetett engem. Nem beszéltek egyébről, mint hogy milyen mesterkedésekkel tartják ébren az uruk szeretetét; Isten bizony, undorító volt. E emellett keserű és bosszuvágyó a hangjuk, folyton gyanakodnak valamire, valakire, minden jobbképtű asszonyban ellenséget látnak . . . Én nem tudnék így élni, inkább meghalnék. Mondtam is nekik, hogy szívükben nincs bizalom a hites uruk iránt.

— És mit feleltek erre? — kérdezte Lee.

— Igazat adtak. Lucian Alice azt mondta, hogy a fene bizzon az urában; szereti ő, de a hitvesi hűséget illetőleg nem ismer tréfát. Mind boldognak tartják Klárát, amért türi, hogy Peyton annyit találkozzék Raff Minával Newyorkban. Azt mondják, a legokosabb elejét venni az ilyesminek — akkor nem lesz baj. Beszélt neked Peyton Mináról? Az igaz, hogy kápráztató teremtés és hozzá színésznő.

— Nekem nem —, mondta Lee. De aztán eszébe jutott a klubban hallott beszélgetés. — S ha bele is van kicsit bolondulva? Mit bánja Klára, ha az ura néhányszor elcseveg egy ilyen általánosan imádott bálvánnyal?

— Én is ezt gondoltam, de a többiek úgy erős ködtek, hogy nem így van. Azért is megmondtam nekik, mily boldogok vagyunk mi ketten s mily odaadóan szeretsz te engem — tizenöt gyönyörű esztendeje. Irigykednek ránk, ez világos.

Az asszony felállt s az ura vállára tette kezét. Tágranyilt, tiszta kék szeme belemélyedt a férfi tekintetébe.

— Semmi, semmi sem szabad, hogy közénk férközzék. Nem bírnám ki; nagyon elkényeztetél! Ugy-e, nem is lesz soha másként, ugy-e nem, Lee? Csókolj meg!

Lee megérintette az asszony tiszta, keskeny ajkát, amely szenvedélyesen tapadt az övéhez.

— Nem, sohse lesz másként, — mondta, különös zavarban. Esküdött magában hogy sohasem fog ily végzetes hibát elkövetni. Az a boldog, imbolygó álom nem számít, csak futó indulat. — Ne engedd, hogy azoknak az asszonyoknak ostoba felesége megzavarjon. Azt hiszem, ők inkább magukra gondolnak, mint az urukra.

— Bolond voltam, — szólta Fanny. — Nem kétkedem; az méltatlan volna szerelmünkhöz. De most oly soká tartóztattalak csupa semmiséggért, hogy majd elkéssel a vacsoráról. De bánom is én! — Az asszony arcán valami szokatlan odaadás és sugárzó boldogság tükröződött, aztán tréfásan a lépcső felé tolta az urát. — Menj átöltözni.

De mikor Lee felért hálósobájukba, nyomasztó gondolatba merülten ült le egy székre s mozdulatlanul bámult maga elé.

A pompás sötét mahagoni bútorkészlet szobában üde vidámságot árasztottak a széles ablakokról leomló dus fehér batiszt függönyök; hófehér, habos függöny omlott alá a magas oszlopu, mennyezetes ágyakról is. Lee szekrénye régi, berakott mivű mestermunka volt; gyönyörű szőnyegek heverték a viaszos padlón, kedves ívelésű székek, kerek párnák álltak a fal mellett: s a fiókos szekrény felett Fannynak s a két gyermeknek arcképe mosolygott Lee-re.

Fehér inge ki volt készítve az ágyra; a kis ékszerdoboz, amelyben kézelő- és inggombjait tartotta, elébe rakva, de Lee ma észre sem vette e gondoskodó figyelmet. Sajátságos, idegenszerű és szorongó kelletlenség égette szívét. Fájó teherként nehezedett rá, hogy annyit bír, amit nem érdemel meg. Fanny minden kísértéssel szemben megközelíthetetlen; szerelme szilárd és végtelen; a legnagyobb ajándékot adja neki, amelyet kaphat. Otthonuk meleg, ragyogó és édes — kívül zug a november szele.

Fanny biztosságának forrása bizonyára meggyőződéseinek rendithetetlen szilárdsága volt; oly fenntartó, felemelő hatalom — gondolta Lee, — hogy tulajdonképen mellékes, vajon nézetei helyesek-e. Hiszen a hitnek avval a legmagasztosabb erejével birtak, hogy az egyént megőrizték az ingado-

zástól, a bukástól. Különös, gondolta Lee, hogy az az egynehány igazán hatalmas egyéniségű férfi, akit ismert, hasonló volt Fannyhoz; keményen, ridegen elzárkózott minden az övétől eltérő vélemény-nyel szemben s nem tűrt magában kételyt, önmagával való perlekedést.

Fanny, gondolta Lee, állandóan igyekezett, hogy a maga képére formálja őt; legkicsinyesebb és sokszor fárasztó módon követelte minden k's dolgban, hogy azon a szinten maradjon, melyet ő helyesnek vélt. A férfi legtöbbször lázongott ellene, hol tréfásan, hol kissé bosszusan; de most hirtelen úgy tetszett neki, mintha Fanny szűk, de határozott gondolkodása a legkivánatosabb valami volna. Ha azt meg lehetne szerezni! Ő benne ez nem volt meg önként; — az a két áramlat küzdött benne. De hiszen az egyik, fűzte tovább gondolatait, tulajdonképen elapadt. S most a legbölcsebb volna, végleg megokosodni s akkor elsősorban kidobni Cvthereát az életéből, végleg száműzni a gondolataiból s a kandalló párkányáról. Ha ezt és mindazt, amit jelent, sikerül messze űznie, akkor, érezte, az élete nyugodt, derűs lesz.

De lassankint csillapodott Lee-ben a felindulás, melyet Fanny nyugtalan gyöngédsége okozott; s amint ez elszibbadt, újra fellobbant a másik nyugtalanság, a bánat, hogy elvesztegette, igen, elvesztegette ifjúságát s azokat a lehetőségeket, melyeket nyújtott volna. Istenem, ha Fanny mindenáron önmaga akart maradni, miért ne ismerné el, hogy ugyanez a lelki szükséglete neki is. De Lee kénytelen volt hozzáfűzni a régi, mindig visszatérő s növekvően sulyos kikötést: semmiféle egyéni vágy, egyéni törekvés nem szabad, hogy megint gassza közös életük, házasságuk szent várát. Fanny-nak könnyebb volt, mint neki, mert minden óhaja,

minden törekvése befelé, az otthonukra, a szerelmükre, a gyermekeire irányult, míg az övé . . . de hiszen, ha ő ismerné ennek célját, győzedelmeskednék az életen.

*

Lépések közeledtek a folyosón — a szobalány szólt be hozzá, hogy a vacsora készen van. Lee fölrezzent gondolataiból s úgy, ahogy volt, lesietett Fannyhoz, aki éppen a gyertyákat gyújtotta meg az asztalon. Kérdő tekintetére csak annyit felelt, hogy apró elfoglaltságok miatt nem jutott hozzá, hogy átöltözzék. Vacsoránál rendszerint ketten voltak; a gyermekek előre kaptak enni s hét órakor már ágyba kerültek. Csendesen ültek egymással szemben s keveset beszéltek; magas, krizantémummal telt váza állt az asztal közepén s a virágok mögött Lee a felesége arcát figyelte. Feltűnt neki, mint már oly sokszor, Fanny rendkívüli fiatalossága s az, gondolta, nemcsak külsejében rejtett — bár házasságuk óta alig változott — hanem abban a lányos tisztaságban, amely belőle áradt; asszony létére teljesen szűz lélek volt.

Ahogy ült és járt, ahogyan könyökét testéhez szorította s egyenes vállát kissé előre tolta, minden mozdulata lányos tartózkodást, fiatalos fűrgeséget lehelt. Talán hamarabb fáradt el, mint azelőtt; arca ilyenkor még keskenyebb lett, halántéka beesett s szeme még kékebbnek s nagyobbnak látszott. A lelke is olyan, szinte remegően finom és érzékeny volt, mint egy fiatal lányé. A világért nem ismételt volna valami anekdótát, amelynek humora kissé merész, kétértelmű és tulságos szigorúsággal ítélte meg az asszonyokat, akik ilyesmire képesek voltak. Valójában undorodott a szerelem valóságától; Fanny sohasem adta át magát önfeledten, sohasem remegett szenvedélyben. — Lee eltűnődött,

vajon a házastársi közösséget érezte-e valaha egyének, mint kötelességnek, erkölcsi, vallásos tartozás teljesítésének. Bizonyos, hogy egész lényé bezárkózott, begubózott a testi szemérem érzésébe annyira, hogy semmiféle helyzet vagy érzelem ezt meg nem törhette.

De Lee tudta, hogy ha Fannyt akarta, úgy, amint volt, a maga végtelen finomságában, akkor el kell fogadnia jelleme minden vonását; más jó tulajdonságoknak, amelyeket szeretett volna megtalálni, csakugy meglettek volna a maguk hiányai is. Egy pillanatra sem kívánta volna, hogy olyanféle felesége legyen, mint Anette. Fanny iránti csodálata mélységes, határtalan volt. Örült, hogy életében nem volt semmi oly titok, mely Fannyt komolyan zaklathatná, semmi olyan, ami jóvátehetetlen volt. Miért? Bölcs volt; szerencsés, vagy csak nyárspolgári? Talán, ha mindent tekintetbe vesz, főleg szerencsés; és most elgondolkozott azon, hogyan viselte volna el Fanny, ha hűtlenségen éri őt? Mult időbe tette a kérdést, mert most, mint Lee örömmel állapította meg, már minden veszély elmúlt; negyvenhét éves volt, munkája, kötelességei köre napról-napra tágult s gyermekei hamarosan felserdültek; haja halántéka körül már erősen szürkült.

— Nem szeretem itt ezt a vázát — jegyezte meg Fanny, — nem látlak tőle. De különben nem baj, hiszen ugysem öltöztél át. Sokkal jobban áll neked a fekete ruha, Lee, karcsubb vagy benne.

— Nem kellene úgy elkényeztetned engem kényelem dolgában.

— Kell az neked, férfiaknak az mindig fontos. Tudod, az igazat megvallva, Lucien Alice kiállhatatlan volt ma délután; azt mondta, hogy gyűlöli a férfiakat s nem hisz egyiküknek sem; pedig meg vagyok róla győződve, hogy nincs figyel-

mesebb, megbízhatóbb férj, mint Warner. Nem mondom, ha olyan ura volna, mint Willard George . . .

— Mit szó nál — szólt hirtelen Lee — ha szabad időmet az egészen fiatalokkal tölteném?

— Doktori hivatnék hozzád, — felelte az asszony hűvösen. — Mit tudott eszedbe? Nincs-e meg mindened, amit kívánsz? Ép erről beszéltek az asszonyok ma délután. Azok a mostani fiatal lányok rettenetesen a csupa-mezteleen fürdőruhájukkal s örökös shimmezésükkel. El kellene verni s az ágyba dugni őket.

Lee nem felelt. Elgondolkodott azon, mily kevésbé ismerik egymást az asszonyok. Ha Fanny azt hiszi, hogy azokban a lányokban van igazi tűz . . . Oly pokolian furcsa minden a háboru óta. A fiatalemberek józanok lettek, az öregek meg boldok, mint Willard George. Minden kötelek lazulása, a nyers szenvedélyek kitörése megzavarta az emberek egyensúlyát . . . Mily boldog volt ő, ismételte magában, hogy övé Fanny.

Leültek a kandalló elé, amelynek párkányán Cytherea meghúzódott az árnyékban s hallgatagon szüresölték a feketekávéját. Néha-néha lehallatszott hozzájuk a gyermekek csengő hangja s egyszer Fanny felszólt nekik, hogy maradjanak csendben. Lee mélázva nézett szivarja füstjébe s az időről kezdett beszélni. Fanny is látta a havazást; bizony, ő irtózott a téltől s azt mondta, hogy ha megint oly kemény telük lesz, mint tavaly, mégis el kellene utazniok Kubába s meglátogatni Dánielt.

Dániel Lee öccse volt, négy évvel fiatalabb nálánál, nagy cukornádültetvény igazgatója Camagney tartományban; munkája s a spanyol tropikus életmód, amelyet megszeretett, egészen betöltötték életét, úgyhogy alig látogatott haza az Egyesült-Államokba. Lee és felesége már sok őszön át szőtték-fonták azt a tervet, hogy Kubában megláto-

gatják őt; minden novemberben megígérték egymásnak, hogy február elején igazán elmennek s készüldésükről levelezést folytattak Dániellel; de a terv sohasem valósult meg. Egyszer Fanny nem hagyhatta magára gyermekeit, házát, cselédeit, más-kor Leenek voltak mulaszthatatlan dolgai.

Lee most egyszerre úgy érezte, hogy untatja ez a hiábavaló tervezgetés; nem volt egyéb az egész, mint hű délibáb, önámítás, a szürke hétköznaphból való menekülés üres ígérete. Dániel ugyanis azt mondta, hogy Kuba mindig szép, télen-nyáron; a tengeri szél még a forró évszakban is hűvössé teszi az éjszakákat. Azután Kuba, Havanna, az ottani cukornádültetvények mentek voltak az északi országok társadalmi nyügeitől. Ott is voltak konvenciók — a spanyolok igen kényes izlésű emberek — de még's bizonyos szabad és okos, Dániel úgy fejezte ki, férfiasan értelmes módon folyt az élet. Részletekre Dániel nem tért ki, csak ezt ismételte és Lee ebből levonta a maga következtetéseit; valahogyan olyan színben látta maga előtt Kubát, mint a régi kasztíliai kalandorok: mint valami Eldorádót — nem az arany, hanem a szabadság paradicsomát.

De most bármire gondolt, valami beteges nyugtalanság remegett benne; hirtelen letele kávécsészéjét s a kedves környezet meleg varázsa mint fojtó köd szorongatta. Szeretett volna valahol másutt lenni, valami mást látni, ami nem oly nyugalmas, nem merült így el a történés nélküli egyformaság langyos örömébe. Fanny, gondolta magában Lee szemrehányólag, szívesen ülné ott egy helyben egy álló esztendeig. Az asszony szelíd mosollyal viszonzta kutató tekintetét. Ezt az arcot, fűzte Lee tovább gondolatait, nem nagyon fogja elváltoztatni sem az öregség, sem a halál. Fanny ilyen marad, mert ilyen, mert egyöntetű, kívül-belül. Kóválygó, fájó fantazmák suhantak át Lee agyán;

megrázta fejét s az asszony rögtön megkérdezte: „Mi bánt, Lee, bánt valami?” Semmi, felelte a férfi, de Fanny tovább nézte, vizsgálódva az arcát; Lee valósággal megkönnyebbült, amint behallatszott újra Gergely csengő kacagása és felállhatott, hogy — mint mondta, — utána nézzen, mi tartja ébren a kicsinyeket.

— Csak még jobban riasztod őket — szólt utána Fannay, — magad is oly híganyvérű vagy, mint Ilona; de a hangjában ott rézgett nagy szeretete.

*

Az elsötétített gyerekzsoba fehérsége még a homályban is ezüstösen tárult Lee elé; s mikor felcsavarta a villanylámpát, a szoba szigoruan higiénikus simaságában a kis vaságyak fehér keretéből két rózsás arc kandikált feléje s diadalmas láрма üdvözölte belépését.

— Apa, ülj az ágyam szélére, — hízeltgett Ilona.

— Nem, az enyémre! — kiáltott Gergely, mikor Lee kisleányához telepedett. — Ahány percet ott maradsz, annyit maradsz nálam is. Nézd csak, mi van nekem: evvel kap mindenki, aki rossz. — S kis fűzfavesszőt húzott ki lapos párnája alól.

— Tyűh, de messze ér már a lábad, kisfiam, — nevetett Lee s előre hajolva nézte kisfia elnyúló, erős kis testét.

— Ez még semmi, apa! Nézd, én meddig érek! — szólt Ilona — s mozgékony lábujjaival szinte az ágy rácsának támaszkodott. Az apa szíve összeszorult. Még néhány év, gondolta s a leánya nagy lány lesz, telve a fiatalság fájdalmas s édes kínlódaásaival. De, remélte, könnyen fogja venni az életet: megvolt ugyan benne az apja eleven érzékenysége, de emellett anyjának nagy nyugalma; valószínűleg hamarosan eljut majd a házasság révébe.

Gergely más volt; míg Ilona csökönyös és kellemetlen tudott lenni, ő oly jó volt, mint az aranyos csillagok, melyeket kitűnő magaviseletéért kapni szokott. Határozott, okos, gondos volt és máris élt benne a felelősség érzete. Lassan beszélt, mintegy megválogatva szavait; míg Ilonka csacsogása szeles, gyors szaporasággal fakadt ajkáról. Gergely is meg fogja állni a helyét az életben, gondolta Lee. Jelenlég a két gyermek nem igen kívánt az apjától egyebet, mint azt a szeretetet, amelyet éreztek benne s ezt természetesen viszonzták is. De vajon nem tartozik-e ő többel nekik? Vajon teljesen átérzi-e apaságának jelentőségét?

Ismert férfiakat, akiknek egész élete munkája, törekvése csak gyermekeik körül forgott; egész életükben robotoltak, hogy a gyermekeik jövőjét biztosítsák; s ha beszélgettek, nem tudtak egyébről beszélni, mint gyermekeikről. Egy szóval, szülői hivatásuk töltötte be egész lelküket; csakis szülők voltak; elvesztették egyéniségüket, személyes becsvágyukat, óhajaikat; a természet egyszerűen a maga nagy célja szolgálatába állította őket s aztán félredobta, csakugy, mint az emberi testületek az egyént kihasználják s aztán elejtik, ha már teremő, munkaereje fogytán van.

De ő nem tudott ilyen lenni, érezte Lee, s talán szerencsétlenségére. Egyénisége, személyes vágyai megmaradtak a házassága után is; ifjúságának céltalan sóvárgása nem halt ki teljesen; még mindig eleven volt szívében s még mindég névtelen. Mindez nem tudott beolvadni szünetlen becsvágy törekvésebe. Talán becsvágya elhalványult, amikor összes titkos álmairól lemondott gyakorlati pályája kedvéért: sem a vasöntőiparban, sem mostani, szélesebbkörű munkásságában nem talált semmit, ami képzeletét is foglalkoztatta volna.

Lee merengve ült most már kisfia ágya szélén s kezében tartotta a gyerek meleg kezecskéjét. Mégis szép, sikerrel áldott volt az élete; minden vállalkozása jól ütött ki; olyan eréllyel, meggyőzőképességgel fogott mindenhez, hogy meggyőzte azokat, akikkel dolga volt és a szerencse is segítette, mert senkinek se vált még kárára, hogy bízott benne.

Mai kitünő helyzetét — ezt szivesörömet elismerte — Fannyval való házasságának köszönhette. Addig a Magnolia Vasművek tisztviselője volt; s kilátása lehetett volna, talán, hogy majdan igazgatója lesz. De a nagy hozomány, melyet Fannyval kapott, új vállalatokra, befektetésekre nyújtott lehetőséget s minden vállalkozása sikerült. Ma nagyszámu gyárnak volt tulajdonosa vagy részese: egy nagy üveggyárnak, egy acélgyárnak, az Eastlakei napilapnak, amelynek jövedelme a tőke negyven százalékat tette ki, egy dobozgyárnak, amelyet a háboru előtt vett meg s melynek termelése és jövedelme egy napról a másikra ezrekről milliókra ugrott.

Erélye mindig előreragadta, sokszor a taposott utakon tul s munkáját siker koronázta. Körülbelül egy millió dollárnyi vagyont gyűjtött össze; Fanny pénzét megsokszorozta; mindig a legszigorubb lelkiismeretességgel bánt a rábizott vagyonnal — de mindezt a felesége tette lehetővé, az a függetlenség, amelyet vagyonával Lee-nek biztosított.

Egy kis ököl lökte oldalba Leet és Gergely siró hangon szölitotta:

— No, mi az, kis fiam? Ne haragudjál, elgondolkoztam.

A gyerek valami hosszú és zavaros históriába kezdett két és fél aranydollárról, amelyet anyja

végül elvett tőle, de Ilona nagy megvetéssel szakította meg:

— Ez a csacsi azt hiszi, elvesztette a pénzt, mert anyja a bankba tette. Mondtam neki, hogy ha ott hagyja, sokkal több lesz belőle, de nem akarja elhinni.

— Hát mennyivel lesz több? — kérdezte Gergely.

— Nem tudom, te buta! De sokkal!

— Hetvenkét dollárral?

— Az attól függ, mennyi ideig hagyod a bankban, — magyarázta az apja. — Ha ott hagyod husz évig . . .

— De én ki akarom venni jövő csütörtökön, — kiáltott Gergely hevesen — addig nem lesz több?

— Ez a fiu folyton csak kérdez és kérdez, — mondta Ilona. Lee megveregette kisleány arcát:

— Nem baj. De most már aludjatok, mert ha nem oltom el a lámpát, anyja ágyba dug engem is.

A gyerekek boldogan, harsányan kacagtak ezen a lehetetlen szörnyűségen. Lee összecsókolta gyermekeit — Még egy csókot, — hangzott a két ágyacskából. Végre eloltotta a lámpát s a szoba megint fehér homályba merült.

Lee lement ismét az ebédlőbe; Fanny még mindig ott ült a kandalló előtt s a tűz fénye tükröződött cipőcskéje fémcsatján. Lee rátekintett s aztán egy csomó írást vett ki aktatáskájából; de alig hogy egy szórakozott tekintetet vetett rájuk — az érzéket leejtette a földre.

— Igazán rettentő ideges vagy, Lee, — jegyezte meg az asszony. — Nézd csak ezt a bábút, amelyet a múltkor hoztál, milyen csendesen áll. Ettől tanulhatnál nyugalmat! — De talán tulsokat dolgozol? Minek? Hiszen mindenünk megvan. Minek veszed oly nagyon komolyan azt a sok munkát!

Ugy vesződöl, mintha ki tudja, mennyi adósság nyomna.

De Lee az utolsó mondatokat már nem is hallotta, annyira lekötötte gondolatait, hogy Fanny épen *Cythereára* emlékeztette. Hogy a bábu megnyugtassa őt? Talán ép ellenkezőleg. *Cytherea!* Mi zavarhatná meg ennél jobban! Fanny nem vette észre a bábu rejtélyes mosolyát, hamiskásan gyöngéd tekintetét, amely álmodón sugárzott hosszú szempillái alól, elbájoló, finom kezét. Megpróbálta, hogy elképzeljen egy hozzá hasonló asszonyt, aki-ben az élet melege lobog. Lee úgy érezte, mintha a bábu életre kelne, halk selyemsuhogással közeledne feléje, de nem tudott elképzelni helyet, társaságot, ahova beillenék. Eastlake-ben semmiesetre sincs ilyen, Newyorkban sem. — Talán Kubában? Egyszerre ráeszmélt, mily hiu, bolond dolgokról álmodozik; *Cythereáról, aki élettelen viaszbábu*, Kubáról, a tengeren túl. Szivarja füstje lassan szállt fel; felesége elégedetten ült karosszékében s gyűrűi csillogtak, amint himzöttüjével gyorsan öltögetett egy darab selymen.

*

Kora reggel Randon Lee maga vezette kis Ford-autóját a vasutállomásra, ahonnan a vonat Newyorkba, irodájába vitte. Eastlake kilenc mérföldnyire volt az állomástól, ahol autóját visszatér-téig elhelyezte s rendszerint husz perc alatt oda is ért. Az ut kitünő volt és sík, rétes, szántóföldes vidéken vitt keresztül; ezt a vidéket Lee már jól ismerte, ismerte minden kövét és minden öreg házikő-ját; látta tavasszal a fésző almavirág rózsás felhő-jében, nyáron, az aranykalász tengerében, ősszel a hulló levelek színes gyászában, télen a hó alatt.

Most kopár volt minden és reggel-este kékes pára fedte; a levegő hideg és nyirkos volt; a szél

leverte a kémények felszálló füstjét, s Lee, ki néha vágyódva gondolt a békés, falusi világra, most úgy érezte, nem bírná el ezt a röghöz kötött életmódot. Megértette, hogy nehezen találtak munkásokat a széjjelszórt, aránylag magányos tanyákon, hogy a farmerek fiai beözönlöttek a városokba.

Ha nem tudtak a nagyvárosba jutni, akkor minden alkalommal összeverődtek a kis vidéki városokban, Eastlakeban, hogy nekik is részük legyen emberi társaságban, világosságban, mozgásban, vidámságban. Mikor még nem volt alkoholtilalom, leitták magukat a bar-okban s rekedt nevetéssel, hunyorgatva hajtottak haza a csillagos ég alatt a mezők csöndjébe. Most az iszákosságnak nagyrészt vége; de szombat éjszakán a *Highe Street* mégis tele van a mulatságot, szórakozást kereső emberek áradatával.

Mind enyhülést, örömet kerestek ebben az életben, mely nem töltötte be őket. Fárasztó munkájuk volt, feleségük, otthonuk, gyerekek, és vasárnap a templomuk — s még sem találtak kielégülést. Az egész élet berendezése nem tetszett nekik; visszariasztotta komolysága, fáradsága; mindennek felett élvezetre és örömeire áhitoztak.

Az élet, gondolta Randon, amint ezek a képek elvonultak szeme előtt, csodálatosan zavarossá, megzavaróvá vált. Vajon mi volna, ha azt a tartózkodást, önuralmat, amely ugys hazug, egészen elsöpörné az idők szele s az emberek beismernék, felismernék, amit tényleg tesznek. Új felfogás, új értékek megállapítása válna szükségessé. De mielőtt ezt meg lehet csinálni, meg kell találni a mozgató, indító okokat. Ezeket kereste magában is; vajon, ha szabad volna, teljesen szabad, nem ma este, vagy holnap, hanem most rögtön . . .

Elmenne-e irodájába s ha igen, onnan haza-

sietne-e a négy óra harmincas vonaton s a kis Ford-autóval, mely az állomás kocsiszinjében várja? Lee erre nem tudott magának határozott feleletet adni. Egy mellékösvény kanyarodott jobb felé, lombos, lankás dombok alatt. Az elejét ismerte Lee, de hogy hova vezet, arról fogalma sem volt. De kedves, csábító út volt s az a bolond vágya támadt, hogy elinduljon rajta és többé sohase térjen vissza. Tényleg, majdnem befordult erre az utra, hirtelen kellett visszarántania kocsiját.

Ha bajai, adósságai lettek volna, ha élete csupa sikertelenség, akkor megértette volna ezt a parancsoló vágyat. De mikor minden dolga dus sikert hoz, mikor Fanny és a két gyermek várja ott-hon — örület, örület ez! És mégis, ez a nyugtalan, vágyakozó lelkiállapota igaz volt; semmiféle erkölcsös tiltakozás és nemes érzelem el nem tüntethette. Lee már régen szeretett volna menekülni az életből, a folyton növekvő, bántó gyötrődések elől. Vagy a halál elől akart futni?

Világosan csak azt látta, hogy mindabból, amit az életben tett s amit az élet számára hozott, semmit sem választott önkéntes akarattal. Egvik hozta a másikat s az események, a tények leggyűrte, magukhoz formálták őt, akaratán kívül. Volt egy ismerőse, aki könnyed ereje és mesteri lovaglása révén avval töltötte igen hosszúra nyújtott ifjúságát, hogy urlovasversenveket lovagolt végig a nagy Virginia-istálló megbizásából; veszély, jutalom, szép asszony és pezsgő közt telt az élete: s Lee most úgy érezte, ezt irigyli. S amint eszébe jutott a maga szégyenletes hasznavehetetlensége a háboruban, irigyelte a fiatal, félig-ittas repülőtiszteket, akik vakmerő ívekben szálltak el a német városok és erődítések felett.

Vagy pedig nem is az eltévesztett pálya fáj!

neki, hanem egyszerűen az ifjúságot siratta, tudva, hogy most hirtelen elhagyja öt végkép? Igen, de ha csak ez bántotta, miért hogy inkább a jelen, a jövő miatt lázongott, hogy sem a múlt foglalkoztatta volna. Lee nem merült emlékeibe, nem tekintett vissza, önmagában gyönyörködő mélabuval. S nem is úgy érezte, mintha csupán csak a maga, különös baja volna az, amin gyötrődik; ellenkezőleg, akit csak ismert, többé-kevésbbé hasonlóan érzett; egyetlenegy férfitársátja nem volt boldog. Mind ugyanazt szenvedték, amit Lee: Mintha valami olyan pálya, olyan sors nehezedett volna rájuk, melybe a maguk akarata nélkül sodródtak bele, amely mintegy átmeneti, elhamarkodott, idegen.

Elsősorban az ipar nagy, ünnevelt fejedelmére gondolt, akik mérhetetlen vagyont, hatalmat halmoztak össze, tartottak kezükben — mily örült, fájdalmas véget ért munkásságuk! Az acél, a vas, a pénzügyek királyai megöregedtek, elhamvadtak, mielőtt az ötvenedik esztendő megérték, életük derekán törte őket össze a tulfeszített tevékenység, a rettenetes felelősség, amelyben erejük megolvadt, mint a vas a kohóban. S ki vállalná önként, hogy megtörjék, hogy agya megbomoljon negyvenöt-negyvenhat éves korában? Az ilyen erőfeszítés csak a kétségbeesésnek, a magáról való megfélemezésnek, az egyéni vágyak elfojtásának erőlködése volt.

S ez volt a csábítóereje az italnak, hogy valami csillogó mezbe öltöztette a sivár valóságot; azért táncoltak annyit az emberek, forró, tultömött termekben, mert az életet oly nagyon gyalog kellett járniok; belefáradtak abba, hogy mindig csak a hétköznapi rut és értelmetlen lármájában járnak s epedtek az után, hogy muzsika vigye, gyöngysorok és lebegő selymek vegyék körül őket. „Ez az egész rongyos munka csak nyomoruság”, kiáltott fel hangosan. Aztán, mikor a városba ért, szokásos eré-

lyével vetette magát abba a tevékenységbe, amelyet így átkozott.

Mikor este visszatért ugyanazon az ismerős uton, kis zárt autójában, nyugodtabb volt a lelke s hidegen bírálta a maga hiábavaló nyugtalanságát; szükség nélkül kinozza magát, gondolta. Apróságok jártak a fejében s elszórakoztatták; például az, hogy mennyi pálinka fog elfogyni azon a cocktail-estén, amelyet ő és felesége fog adni a Klub bálja előtt. Morr's Peyton és Klára. Anette — s ha eljön — Raff Mina is a meghívottak között volt. A Klub báljait, amelyeken mindig oly emberek jelentek meg, akik régen és jól ismerik egymást, igazán élénkíteni kellett valamivel: az egész társaság unalmas volt, ha egy kis szesz sem lelkesítette. A vendégeire gondolt: Anette-re, aki oly vonzó teremtes. Mily szép lába van: de alig szebb, mint Fannyé; miért, az Isten szerelméért, mért csábította Anette lába s a feleségeét észre sem veszi. Hogy van az, hogy a szép női lábak, például Anette-éi, mindig izgatták a képzeletét, de selyemharisnyában inkább, mint meztlenül, feketében inkább, mint színesben? A rövid fürdőruhákban mutatkozó nők hidegen hagyták, de a váratlan, a véletlen kis meztelenségek, amelyeket a divat vagy a szél szeszélye feltárt, mindig megtették rá hatásukat. Mily megalázó, gondolta, hogy az emberben megmarad az a kéjhajhászó kandiság, amelyet le kellene vetni a fiatal-ság mulásával — s mégsem veti le; az operett és a ballet, a kóruslányok és színésznők épen a közepkoru férfiak szenvedélyét keltik fel.

*

A narancs- és citromlével telt metszett tüvegek, a ragyogó liköröspalackok, a poharak kristályos serege, a jéggel telt ezüstkorsó, amelyben Lee az italokat keverte, szép sorjában ott álltak a kis fo-

gadósobában egy asztalon. Fanny levendula színű, nagyon redős, halványlila virágokkal tarkított se-lyemruhájában várta a vendégeket.

— Raff Mina is megérkezett, — mondta az urának. — Anette telefonált. Őszintén szólva, nem nagyon törődtem vele, jön-e, vagy nem; tulságos merevnek, önzőnek érzem, Anette-et sohasem szerettem.

— Minden igaz ok nélkül, — felelte Lee há-tározottan. — Csak mindenféle bolondságot halot-tál irigy asszonyoktól. Anette igen okos, kellemes és nagyon sokat tart rólad. — Óvakodott persze, hogy megemlitse szép lábait.

— Csitt, — szólt Fanny szórakozottan, — tu-dom én jól, mit tart rólam. Csodálom, hogy úgy véded, hiába, csak könnyen befolyásolható vén bo-lond vagy te. De megállj csak, majd vigyázok én rád, meg Anette-re is! — tette hozzá, gyöngéden meglegyintve az ura arcát.

Lee cseppet sem óhajtott, hogy úgy vigyáz-zanak rá; de nem volt mit felelnie; s minthogy autóberregést hallott, a bejáró felé sietett. Lucianék érkeztek; s míg őket köszöntötte, az egész kis tár-saság beözönlött a házba. Itt volt huga, Klára, fe-kete, szürke diszű ruhában, szép szeme melegen ra-gyogott keskeny, eleven barna arcában. Szeretettel csókolta meg Lee-t:

— Láttad-e már Raff Minát? Igazán csodá-latos.

Mig Klára beszélt, Lee meglátta a nőt, aki oly híres személyiséggé kezdett válni. Karcsu, kö-zépmagasságu termete, gyönyörű tartása volt — Morris Peyton ép most segítette le róla bő fehér, rókaprémest estí köpenyét. Lee beismerte, hogy rosszul emlékezett rá, mert igazán elragadóan bá-jos volt: a viruló április. Haja hamvasszöke, arca

csodálatosan tiszta ovál s nagy szeme, finom rajzu ajka elbűvölő édes kifejezéssel mosolygott.

Gyorsan s mégis valami bájos ingadozással közeledett Randonhoz s halk, komoly hangon vetette szemére, hogy elfelejtette őt. — Dehogyan, tiltakozott Lee, hiszen az lehetetlen is volna, minden kirakat tele van a fényképeivel. Közelből még vonzóbbnak találta Minát; látta, hogy szépsége épen nem édeskés; majdnem konok határozottság kifejezése volt szája körül; finom, alig észrevehető szarkalábak jelentek már meg a szeme sarkában s mozdulatai kissé bágyadtak voltak. Ez adta lényének azt a különös vonzó báját. És még valami. Tudta, hogy a legkomolyabb hozzáértő bírák nagy művészi tehetségnek tekintik. Ez a hivatottság, ez az isteni adomány nemesítette meg szépségét.

Lee, a házigazda, kénytelen volt az italog kiszolgálásához látni; mögötte vidám csevegés indult meg. Futólag látta, hallotta a vendégeit; Anettet, szűk selyemruhában, amelyen valami dus fátyolborítás lebegett; Lucian Alicet, aki Willard George-zsal beszélgetett; Carver Frankot, aki valamely sarokban állt egyedül, keserű gondolatokba merülve; Wayland Elsie-t, akit hihetetlen jövedelmének aranyos visszfénye kísért mindenütt.

Raff Mina Morris Peyton társaságában, Lee-hez közeledett és kedvesen mosolygott rá. — Milyen gyönyörű otthona van! Bár ilyen volna az enyém! — Kedves közvetlenséggel elküldte Peytont és ismét Leehez fordult: — Eleget ivott már mindenki, jöjjön, mutassa meg nekem a házát. — Átmentek az előcsarnokon s beléptek a csendes ebédlőbe, amelyet egyetlen halvány lámpa világított meg.

— Milyen gyönyörű, régi stílu kandalló! — szólt a lány a maga halk, csendes hangján, mely azt a gondolatot keltette Leeben, mintha a lány néma művészete elszoktatta volna őt a szótól. Mina leült a

faj melletti kerevetre. — Vajon hogy éreztek azok az emberek, akik ily szép dolgok közt éltek? — Lee némán nézte őt s úgy tetszett neki, mintha mindig távolabb lebegne, árnyyszerűen, mint valami régen eltűnt szépségnek, testetlen emléke. A valóság eltűnt; valami álmatag varázs szorongatta Lee szívét, amelyet Mina mintha újra felébresztett volna. Ekkor hirtelen halkán felkiáltott a lány, meglepetve, ámulva:

— Nini! Milyen csodaszép bábu! — Felállt s bájos mozdulattal emelte fel kezét *Cytherea* felé.

— Honnan szerezte ezt? De hiszen az mind-egy; hanem mit gondol: megszerezhetném én is?

— Nagyon sajnálom, — felelte Lee gyorsan, — nem adhatjuk oda. Ilona tulajdona — hazudta.

— De, hisz ez nem való gyereknek! — tiltakozott Mina teljes élénkségével; — valami gonosz, ellenállhatatlan szépség van benne. — Hirtelen felvillanó megértéssel nézett Randon szemébe. — Bizonyos, hogy a leányáé? Egészen biztos benne, hogy nem a magáé s maga nem szerelmes bele?

Lee zavartan nevetett.

— Ugy látszik, azt hiszi, bolond vagyok.

— Nem, de lehet, hogy közel van hozzá — A leány hangjának egészen személytelen csengése volt, mint valami orákulumnak. — Okosabban tenné, ha ezt a bábút kitenné a házából, mert könnyen meglehet, hogy lerombolja az otthonát. Semmiféle, mindennapi hűtlenség nem lehetne ily veszedelmes. Milyen vakok az asszonyok! A felesége nyugodtan itt tartja ezt és talán elválna, ha maga megcsókolná a szobalányt. Mi a bábu neve?

— *Cytherea*.

— Nem tudom, mit jelent ez.

Lee megmagyarázta neki s a leány titkon fűrkésző tekintettel figyelt rá.

— Tudja-e — folytatta aztán, — hogy én négyszáz szerelmes levelet kapok hetenként; mindenhol ott találom őket, néha még az ágyamban is; s néhány napja egy ember megölte magát, mert nem akartam fogadni. Az ember azt hihette, megvolt mindene, amit csak kívánt. S mégis, a dolgozószobájában, miközben a titkára várt rá, elővette a revolverét . . . Istenem, miért? — kérdezte mélázón.

— Szerette-e valaha valamelyiküket? — kérdezte Lee.

— Nem tudom, — felelte a lány s látszott, hogy őszinte. — Szeretnék vele tisztába jönni. De remélem, nem szeretek senkit; az annyi zavart okozna. Én mindent megteszek, hogy kikerüljem az ilyesmit, igazán nem akarok senkinek fájdalmat okozni. S ha mégis megtörténik, mit tehetek róla? Mi rosszabb: ha másnak okozok bánatot, vagy önmagamnak? Bizonyos, hogy legbelül nagyon önző vagyok; mindig az voltam; annak kell lennem. A művészet teljesen kimeríti, felemészti az embert. De ezt nem tudom szóval megmagyarázni.

Lee némán ült a helyén, ahonnan láthatta Cythereát; a halvány fény ráesett a bábu aranyos fejdíszére, fekete hajára és elbűvölő mosolyára. Mintha épen most állt volna meg lassu, kecses járás közben és ő rá várna, kicsit gunyos gyöngédséggel. Együtt, biztos, határozott léptekkel elmehetnének az ismert, hétköznapi, a szolga-világból az Ismeretlenbe — sötét ligetekbe, ahol fehér márványszoborok állnak meredten a fehér holdfényben s mögöttük zug a tenger . . . Hirtelen felriadt álmodozásából; Anette és Peyton léptek be.

— Bocsánatot kérünk a zavarásért, — szólott Anette tulzott mentegetődzéssel — gyertünk csak, Peyton.

De Peyton odaszólt Lee-nek, hogy Fanny keresi őt.

— Azt hiszem, indulunk a klubba, — mondotta; — már negyedkilenc van.

Mina mégegyszer a bábura emelte tekintetét: — Azt hiszem, az ördög kezéből kerültél ki, — suttogta.

— Velünk kell jönnie, Mina, — szólt hozzá Peyton, — ne segítsem fel a kabátját?

A két nő előre ment s Peyton megkérdezte Lee-től:

— Mi a csudát akart Mina avval a bábuval?

— Magának akarta.

— S miért ne adnád oda?

Lee hűvösen elfordult.

— Kis lányok nem kaphatnak meg mindent, amire a szemüket vetik. — Morris valamit mormogott erre, amit Lee nem hallott jól, de olyasfélét értett belőle: „Ő igen.“ Elmenet Lee önkéntelenül visszatekintett: ime, nem az ő puszta képzelődése volt, hogy Cythereában valami démoni varázs lakik. Mina is felismerte ezt. Szíve összeszorult; az egész báltól elment a kedve.

*

Az autók nagy pöfögéssel elindultak a klub felé; lámpáik gyorsan suhantak el az utcák sötétjében. Fanny fázósan huzta össze köpenyét a vállán.

— Milyen kedves volt otthon, a gyerekek közt, a kedves terveimmel — ki akarom véteni azt a futókát a verandán s vörös crimson-rózsát tétetek helyébe. — Milyen gyönyörű ruhája van Anette-nek! Azt hiszem, ez az, amelyről annyit mesélt; igazán kár felvenni Eastlake-ben. És mit szólna Raff Minához? Érdekesnek találod?

— Nagyon. Egészen megdöbbenett, mennyire okos és finom érzékű. — Nem volt kedve, hogy elmondja a *Cythereáról* folytatott beszélgetést; minél többet gondolt rá, annál jelentősebbnek tűnt fel előtte. — Úgy vetted észre te is, hogy Peyton nagyon sokat foglalkozik vele?

— En nem igen láttam. Hiszed te, hogy Mina igazán annyi pénzt keres? Az ember szinte sokallja, mikor másoknak sokkal kevesebb sincs. De látszik Minán, hogy csak magára gondol. Nem azt akarom mondani, hogy a szegényeknek nem ad, hanem — hanem másképen.

Későn érkeztek a klubba; a társaság már vacsorához ült. Vacsoraasztalnál Lee Fox Bannis és Craddockné asszony között ült; Bannis fiatal lány volt, aki jól táncolt s szívesen látták a társaságban, de nem nagyon érdekelte Leet. Szemben ült vele Anette s átszólt hozzá: Az első táncra?

Lee igent intett; kedvelte Anette-et; rendszert jól mulatott, ha ő is ott volt a társaságban. Anette láthatólag kitüntette és szerette őt; minden szerelmi dolgát elmondta neki s tanácsát kérte mindenféle benső és érdekes ügyekben.

A beszélgetés hol élénkebb volt, hol elbágyadt; tréfák hangzottak el az asztal egyik végétől a másikig, bizalmas megjegyzések cserélődtek ki a szomszédok között. Bannis, aki szeretett tüntetni ártatlanságával, könnyedén Lee karjára tette kezét; Craddockné valami kérdést intézett hozzá. Az egész vacsora jellemző volt a klubbra és tagjaira; csupa olyan ember volt itt együtt, akik gyerekkoruk óta ismerték egymást; ha véletlenül az utcán találkoztak, a mindennapi életben, akkor köszönésük, beszélgetésük a régi ismeretségnek megfelelőleg, a közösen ismert tények körül forgott; de itt, az ilyen bálokon, az esti ruhákkal együtt egészen más viselkedést is öltöttek fel.

Valami mesterséges, különös hangulatot igyekeztek teremteni; titokzatos szépségbe burkoltak mindent, amit mondtak és tettek. Közönséges kerti növényekből egyszerre csodás, ritka üvegházi virágokká akartak válni. Asszonyok, akik sohasem szoktak nevetgélni, folytonosan kuncogtak; mások, az erényes háziasszony mintaképei, minden erejüket megfeszítették, hogy épen ellenkező benyomást tegyenek; mindnyájan végső komolysággal, kétségbeesetten igyekeztek, hogy annyira különbözzenek rendes énjüktől, amennyire csak lehet.

A férfiak, az egész fiatalok és örökkön fiatalok kivételével, tulajdonképen unatkoztak; Lee tudta, hogy alig volt közöttük egy is, aki alkalomadtán ne örült volna, ha megszökhetett egy ilyen összejövetel elől; egyikük sem nagyon szerette az effajta szórakozást. Az asszonyok rendezték ezeket a mulatságokat, ők találták ki ezeket a kereteket, hogy mutogathassák magukat, csodáltassák szépségüket, csillogó ruháikat és csipkéiket s a férfiak eljöttek s oly türelemmel, belenyugvással alkalmazkodtak, mely hasonlít az ostobasághoz. Az asszonyok, gondolta Lee, mindig azon panaszkodnak, hogy a társadalmat férfiak formálták, férfiak kormányozzák férfiak számára; de ez csak igen megszorított mértékben volt igaz; a társadalmi élet részleteinek szabályozásában — s e részletek óriási tömege tölti be az életet — az asszony mindenható; a férfi nem tud ellenállni annak az állandó megdolgozásnak, amely az asszony fáradhatatlan akaratának rabjává teszi; az asszony hiuságát szolgálja hízeltő uralmának bábja. Ezt műveli Fanny szerető gondoskodása vele is; Fanny befonta őt ezüst-hálójába . . .

— Ön nem valami nagyon udvarias, — szólalt meg Craddockné. — Talán gondolatolvasó ön?

Vagy szólt hozzám s én nem hallottam? — Nem baj; csak olyan távol volt tőlünk.

Lee pár szóval elmondta, mire gondol s az asszony élénk érdeklődéssel hallgatta. — Nos, ha ez igaz, akkor maguk mit tehetnek?

— Semmit; én nem is akarok: kényelmesen élek. — Hirtelen eszébe ötlött, hogy ez a kijelentés igazságtalan Fannyval szemben s gyorsan hozzátette: és boldogan. Craddockné nem nagyon figyelt erre. — Én már épugy unom ezt a társaséletem, mint maga. Olyan az egész, mintha valami körjátékba keveredett volna az ember, amelyet más kezdett meg s amelyből nem tud szabadulni. Kezdem már utálni a nótáját.

— De talán éppen mi nyerjük az aranygyűrűzalogot.

— Rézből van az; — felelte az asszony.

A szomszéd szobában játszani kezdett a zenekar; s noha a vacsorának még nem volt egészen vége, sokan asztalt bontottak, egyes párok átszálalálgóztak a táncterembe Anette is felállt s Lee átvezette őt a táncolók közé. — Miről beszélt a szomszédja? — kérdezte Anette. — Magáról, — szólt Lee, hogy próbára tegye. — Én szeretem ezt az asszonyt; a tapasztalat okossá tette s nagyon ismeri a férfiakat.

— Legalább is kellene, hogy ismerje — s Lee meglátta, mily csintalan fény villant fel Anette szemében. — Ma nagyszerűen sikerült a bálunk; én ugyan jobban szeretem, ha a télikertben nem táncolunk s ott le lehet pihenni — mondta azután a lány.

Hogy van, gondolta Lee, hogy Anette minden szava felgyújtja képzeletét. A legegyszerűbb megjegyzést úgy tudja mondani, hogy valami ingerlő, izgató képet támaszt. Ez igen csábító tulajdonsága volt Anette-nek, de veszedelmes. Már elmúlt har-

minc éves és még semmi kilátása, hogy férjhez menjen. Vajon igaz-e, hogy ugysis eldobta a pártáját? S ha megtette is, nem fontos. Mily nevetséges, hogy a nőket egyedül szüzességük, nemi érintetlenségük szempontjából ítélik meg. Ha az erkölcsnek ettől a felfogásától szabadulunk, az egész kérdésnek nincs semmi fontossága.

A táncnak vége volt s a párok visszatértek a fagyaltjukhoz, feketekávéjukhoz és cigarettá khoz.

A férfiak egy része már ittasan, hangos szóval könyökölt az asztalra; az asszonyok nevetése éles, értelmetlen volt. Értelmetlen! Ez a szó jellemezte Randon érzése szerint, az egész cécót. Valami kellemes várákozással nézett a bál elé és most, hogy itt volt, megunt, mielőtt tulajdonképen megkezdődött. A körülötte levők erőlködése, hogy önfeledést érjenek el, hamis és élettelen volt; mozdulataik, viselkedésük csak álarc, mely igaz mivoltukat takarta; nem látott egyetlen önként fakadó, merészebb indulatot, egyetlen őszinte és bátor mozdulatot. S egyszerre, mintegy gunyképen mindarra, amit elgondolt, meglátta Peytoni, aki oly halálosan sápadt arccal hajolt Raff Mina fölé, hogy szinte odarohant hozzá, hogy szemére lobbantsa szemérmetlen viselkedését.

Ehelyett odament hozzájuk s a leányt magával vitte a terem másik végébe.

— Miért tette ezt? — kérdezte Mina. — Az igaz, hogy maga legalább tdu táncolni, Peyton meg úgy viszi az embert, mint a szélvész. No, menjünk ki egy kicsit? A köpenyem ott van egy széken a sarokban!

*

— Én nem járok társaságba; csak Anette kedvéért jöttem el. Ez Hammerstein Oszkár eszméje; még nem szívesen engedi nyilvános helyre a szí-

nésznőit; azt mondja, a titokzatosság egyik értékük és a közönség nem fizetne, hogy lássa őket, ha folyton ingyen mutogatnák magukat. Azonkívül mindig fáradt is vagyok; maga nem is képzelem, mily keményen dolgozom; százszorta keményebben, mint például maga.

— Hallottam ezt a mozgóképekről.

— A reflektorok vakító fénye türhetetlen. — De mondja, maga valamiért nem szeret engem.

— De igen — bár, nem tudom biztosan; talán azért, mert oly hideg és közönyös.

— Hála Istennek! — szólt a lány. — Nem próbálta elgondolni, hova jutnék, ha nem volnék az. S pedig a mesterségemben, azt mondják, csupa érzés vagyok. Ugy-e, furcsa ez s én magam se értem. A baj csak az, hogy nem élem a magam életét; tizenhat éves korom óta a színházigazgatók dirigálnak, a közönség kedvére; igazán itt volna az ideje, hogy saját érzéseim is legyenek.

— Bizony, ez keserves dolog, — mondta Lee.

A tánc újra kezdődött, de egyikük sem állt fel; nézték a többiek tovalibbenő ringatódzását a muzsika szárnyain. Valami mélységes boldogtalanság fogta el Leet, a teljes egyedüllétnek szinte kétségbeejtő érzése s hiába gondolt Fannyra, gyermekeire, nem tudott tőle szabadulni. A zene hangján túl hallani vélte az örök ifjuság után való sóvárgásának zokogását. A télikert ablakai jéghidegek voltak; de belül nagyon meleg volt; az asszonyok kendőzött, rizsporozott arcát az izzadtság patakjai esikozták; a színesség, elevenesség máza leolvadt róluk.

— Rettenetes ez, — szólt Mina, kicsit összehuzva homlokát. Sajátságos módon megérezte s szavakba öltöztette Lee ki nem fejezett gondolatait. — Az asszonyok minden pénzüket s fele életüket arra szánják, hogy szépítsék magukat: az ember igazán

azt hihetné, hogy legalább ehhez értenek egy kicsit, de szó sincs róla.

— Minek öltözködnek az asszonyok? Azért, hogy a férfiaknak tessenek, vagy hogy a többi nők bámulják s irigyeljék őket? — kérdezte Lee.

— Mindkettőért; de főképen azért teszik, hogy érvényesüljenek. Elárulok magának valamit magunkról, asszonyokról: nem igaz, hogy cukorból, illatból, sugárból s egyéb költői dolgokból vagyunk összetéve, hanem csak kettő van mindenünkben: a kokott és az anya. Nem külön-külön, természetesen s nem egyenlő mértékben; némelyikünkben több van az egyikből, másban a másikból. Az a leány, aki magával szemben ült a vacsorán, csupa kokott; az asszony, akivel beszélgetett, egészen egyenlő mértékben egyesíti a kettőt; a maga felesége egészen anya, a gyönyörű tüzes szemével együtt.

S mikor Lee a saját személyéről kérdezősködött:

— Én művész vagyok s még nem találták ki, hogy az micsoda. Emlékszik a szalmaszálla, amelyet a málnaszörpjéhez szokott kapni? Sokszor azt hiszem, ilyesforma vagyok én: valami, amin ragyogó eszmék ömölnek keresztül. Ez eléggé megálló megismerés. De itt van Peyton s azt akarja, hogy táncoljak vele!

Mina felállt s ledobta köpenyét.

Lee meglátta Fannyt a közelben s melléje ült egy székre. — Nos, hogy érzed magad?

— Egészen jól, — felelte Fanny szíves mosolyával. — Csodálkoztam, mily sokáig beszélgetél Minával; azt hittem, nem szereted. — Mily kevéssé ravaszok az asszonyok, gondolta Lee. — Néhány nő épen fenn van az öltözőben; Tane Zsófia egészen tönkretette a ruháját; Willardné pedig egy óráig zokogott. Gonosz ember az a Villard, ugy-e?

Lee azt felelte, ne törődjék a Willardék-Klárának, aki feléjük tartott.

— Peyton egészen meg van bűvölve, — jegyezte meg Klára könnyedén. — Ez a Mina igazán megérdemelne valamit, hogy oly kedves órákat szerez neki. Bájos egy teremtés, ugy-e Lee?

— Te még különb vagy, mint ő: bájos és igazi ember egyben.

— Köszönöm, kedves. Most kezdek nagyon is emberi lenni. Életemben először érzem, hogy hajlandó vagyok abbahagyni a táncot, még mielőtt elhangzott a muzsika utolsó hangja. Öregszünk. Fanny; szomorú, de való. Öregszünk; az uraink meg napról-napra vidámabbak lesznek.

Randonné arca, mosolya biztonságot lehelt.

Ez bosszantotta Leet, aki most ismét a táncolók közé vegyült Lucian Alice-szal.

— Ennek a táncnak a végén, — mondta neki Lucianné, — megkeressük Anette-et és George-ot és kimegyünk a kocsimba. Egy tüveg cocktail van ott az ülés alá rejtve.

Az a leány, aki Lee jobbján ült a vacsoránál, mellettük táncolt el egy magas, szőke fiúval. Teljesen megfeledkezve a többiekről, lassan, mint egy álomban forogtak körül, behunyva szemmel, szorosán egymáshoz simulva. A többi párok kevesebb odaadással járták a táncot, mintha menekülni akarnának önmaguk elől...

Lee-nek úgy tetszett, mintha mindnyájan kétségbeesetten keresnék azt a valamit, amit ő elvesztett s ami mindenekfölött fontos volt neki; valami tragikus sóvárgás rítt le az arcokról. Ugy állították be a lámpafényt, a színt, az elcsépelet zenedarabokat, mintha az mind valami mérhetetlen malaszt volna. Alice tánc közben hátrahajtotta a fejét és félig behunyta a szemét; s hirtelen, amint ajka kissé szétnyílt, mintha hasonlított volna Cythereához, mint

ha átsuhant volna rajta az a rejtélyes szépség, mely Lee lelkét sóvárgással töltötte el.

Ez a hasonlóság szívébe dobbant Lee-nek és karja öntudatlanul szorosabban fogta át a nő derekát. Alice rögtön hozzásimult, lélekzete meggyorsult és a hasonlóságnak vége lett. Lee megkönnyebbült, mikor valaki elkérte tőle Alicet s ő ismét Anette-tel táncolt. Anette suttogó melegséggel kérdezte meg tőle, vajon egyáltalán szereti-e őt. S Lee valami új és meglepő, kellemetlen hazugság érzetével azt felelte, hogy nagyon. S valami különös, mély és erős belső érzés azt kiáltotta benne: nem; nem Anette-et szereti. Itt akarta hagyni őt, itt akart hagyni mindenkit és futni, menekülni. Hova? Tudta jól, hogy mégis itt fog maradni s majd a többivel megenni, Lucianék kocsijába. Valami gyötrő érzelmek voltak, amely hetek óta üldözte, hogy árulást követ el legbelső lénye ellen.

De ugyanakkor megmaradt benne az a másik érzés, Anette iránti érdeklődése is; megfogható, testi valósággal élt benne. Ő egészen kokott, mondta az imént Raff Mina Anette-ről, általános értelmében véve a szót, minden megszokott erkölcsi, gyalázó elítélés nélkül. Valóban, ez a szó könnyen válhatik dicséretté is, hiszen azt jelöli, ami izgató, buzdító van az asszonyban, ami a férfit előre hajtja, erőfeszítésre, teremtésre viszi, kirázza nyugalmaiból. Jó, rossz, rossz, jó — vajon melyik az értékesebb a kettő közül: ez az izgató varázs, vagy az anyaság?

— Mire gondol? — kérdezte Anette.

— Soká tartana az, amíg elmondanám.

— Pedig szeretném — de nem azért mondom ezt, hogy tudtára adjam...

— Nem adott tudtomra semmit, — szólt közbe Lee türelmetlenül. — Nem elég, hogy itt együtt vagyunk? Igazán nem szükséges, hogy egy csomó nagy szó mögé rejtőzzünk. S am't ma éjjel érzünk,

az talán semmi sem lesz holnap; de mit törődünk azzal?

— Törődöm vele, mert holnap esetleg gyűlölni fog, hogy ma este önmagam voltam. Azt akarom, hogy nagyobb véleménye legyen rólam. Nagyon megbánt engem, Lee, ha *így* beszél.

*

Lucian Alice arra jött Willarddal s jelentőséggel intett a kijárat felé. Anette fölsietett az öltözőszobába, Lee pedig lenn várt Willarddal. Nem nagyon szerette az utóbbit, hangos, bugyborékoló nyájasságát, könnyed kedélyességét, amely takaróul szolgált mindig zsákmányt kereső érzékiségének. Folytonosan asszonyok körül forgolódott, kivágott bái ruhák fölé hajolt; s bizonyos tüntető nyíltság címén arra használta föl az eastlake-i lányokkal való régi ismeretségét, hogy minden lehető alkalommal összecsókolta őket.

Pár perc múlva megjelentek Anette és Alice, köpenyeikbe burkolózva s a kedvező pillanatban a kis társaság kisurrant a sötét hidegbe. Anette szorosán Lee-hez simult, Alice és Willard kicsit előrementek s egy pillanatnyi lélegzetfajtott futás után bennváltak Lucianék autójában, melynek pazarul berendezett, párnázott belseje meleg és kedves melegeket adott nekik.

— Nem kell fölesavarni a lámpát; így is megtalálom az üveget, — intézkedett Alice. — Hopp! már meg is van! Az üveg csavaros fedelét kell majd pohárnak használnunk. — Az aluminium-edénykét megtöltötték, kiürítették s újra megtöltötték; a hideg pálinka és narancs-lé valami gondtalan jókedvvel, felelőtlen-ség-érzettel töltötték el Lee-t.

Alice és Willard az első ülésen szorultak össze; Anette előrehajolva ült, állát balkezébe támasztva, jobbja könnyedén Lee karján pihent. Hirtelen gyufa

sercegett, Willard cigarettára gyújtott. Különös, milyen lett ez az Alice, gondolta Lee, egy esztendő óta. Azelőtt semmiért nem csinált volna ilyeneket. Talán az teszi, hogy nem volt gyermeke s mióta az ura, aránylag későn, nagy vagyont szerzett, nagyon is kevés a gondja, dolga? Bizonyos, hogy Warner, amilyen kitűnő ember, nem valami mulaiságos: teljesen a maga üzleti dolgaiban él s gyakran utazik el üzletei érdekében.

Warnerben megvoltak a férfi legbecsesebb erényei: jellemesség, bőkezű nagylelkűség, bátorság, megbízható becsületesség, míg Willard igazán kétes jellemű; s mindennek dacára Alice unni kezdte az urát. Leplezetlenül közönyös volt iránta, semmibe se vette a kívánságait, még azt is hibául rótta föl neki, hogy oly kifogástalan férj; ha legalább valami kis viszonya volna neki, mondta egyszer Lee-nek, emberibb, elevenebb volna.

— Még mindig nagyon haragszom magára, — susogott Anette a homályban. — Megfosztotta barátságunkat minden szépségétől; úgy tüntette föl, mint valami visszataszító dolgot. Mintha csak letépte volna a ruháimat. Most — nem tudok többé úgy érezni magával szemben.

Lee érezte, hogy becsületességre való törekvése, a mély, fölzaklató vágyak rejtélyének őszinte keresése, hiábavaló volt. Magához vonta Anette-et és megcsókolta. Anette egy pillantig hozzásimult, ezután eltolta őt magától.

— Nem, nem tudok most — elrontotta az egészet. Éreztem, hogy becsmérőleg ítél meg engem. Pedig nem vagyok éppen rossz; higgye el.

— Én egyáltalán nem hiszem, hogy rossz; ezt maga állítja. Miért is hinném, az Isten szerelmére?

— Fanny nem szeret engem.

— Hát ezt ki mondta magának?

— Fanny maga. Alig, hogy udvarias velem.

— Azt hiszi, talán féltékeny? Nem az.

— Ezt nem is kell hangoztatnia! Természetes, hiszen én értem, Randon Fanny nem lehet féltékeny énrám — hogy is lehetne? Hiszen én nem számítok!

S Anette, majdnem ok nélkül, egészen dühbe jött. Az ördög vigye az asszonyokat! Lehetetlen élni velük, hiszen nincs egy csepp eszük.

Lee fölényesen, közömbösen vette Anette kifakadását, mert a lány közömbös volt neki. Az egész varázs, amelyet rá gyakorolt, szétfoszlott s nem maradt belőle egyéb, mint Anette, egy meglehetősen csinos leány, akit régen ismert. Az egész meleg feszültség, amelyet Anette benne felébresztett, lelohadt s szinte érthetetlenné vált előtte. Lee alig várta, hogy visszatérhessen a terembe és Fannyhoz.

Alice titokban odamutatott rájuk, miközben megigazította a haját. Willard félig visszafordult és odaszólt:

— Nem látok sokat, de világos, hogy veszekedtetek. Miért nem éltek boldogan és békességben? Tudom, hogy mindennek az a kiállhatatlan Lee az oka, azt nem is kell mondania, Anette; legokosabban is terné, ha ott hagyja s idejön mellénk.

Anette kinyitotta az ajtót; jeges szél csapta meg a bennülőket.

— Ne még, — kérlelte Willard, — ne még! Senkisé is fog keresni minket.

— Maguk maradhatnak, ameddig tetszik; én visszamegyek. — Anette hangja fátyolos volt a könnyektől. Ugyan, mi van vele? De Alice úgy határozta, hogy együtt menjenek vissza. — Az üveg üres, a frizurámat már harmadszor igazítottam meg, most már nincs itt mit keresnünk.

Lee-nek jól esett a hideg szél, mely arcába fújt,

körülzuga fejét. Anette eltűnt — sehol nem volt! Csak legalább ez a friss szél elvinné a bánatot, a sóvárgást is, mely oly rég égeti lelkét és vérét! Végtelen vágy fogta el, hogy elmenjen, bele vesszen az éjtszakába, a viharba, eggyéváljon a névtelen erővel, amely odakinn teremt, a fákkal, melyeknek zugása ide hallatszott. Mily biztonság volna a nagy természetbe olvadva, annak parányi része lenni s most, mily irány nélküli, mily bizonytalan az útja a földön, melyre vakon jutott, ahol vakon vándorol s nem ismeri létének célját, sem az utat, melyen eljuthat hozzá.

Már a klubház bejáratánál volt; ismét hallotta a tánczenét s egy pillanat múlva benne állt a forró, párás és illatos teremben. Rögtön a felesége keresésére indult; meg is találta őt ugyanazon a széken, ahol hagyta volt. Az asszony kissé elégedetlen, kérdő arckifejezéssel fogadta őt s Lee rögtön, egyszerűen megmondta, hogy künn volt egy automobilban. Fanny, úgy látszik, nem várt ennyi nyíltságot s még mindig kérdőleg tekintett rá. Azután megjegyezte:

— Tudod, hogy nem szeretem, ha ilyen dolgokat csinálsz; nem azért, mert félek, hogy valami helytelenséget követsz el, de nem akarom, hogy neveltségessé válj. Pedig az ilyesmivel éppen ezt éred el. Nem szabad, hogy az ilyen Anette-forma nők azt higgyék, hogy csak inteniök kell s már futsz utánuk. Nem is értem, honnan van a jellememben ez — ez a gyengeség. Nem tudom ezt másképp nevezni. Nem kételkedem benned, Lee — folytatta mély, meleg hangon, — tudom, hogy szeretsz s azt is ép oly biztossággal tudom, hogy sohasem hazudtál nekem. Biztos vagyok benne, bármit mondjanak is az asszonyok a férfiakról.

Lee ekkor valami éles, valami tűrhetetlenül égető megbánást érzett, melyre valaha is eltért a tel-

jes, a legszigorubb igazságtól Fannyval szemben. Az az érzése volt, hogy valami nagy, minden kétértelműségen, minden hiányosságon tulemelkedett, teljes őszinteség volna a menekvés és a nyugalom. Fannyban ez megvolt a maga módján; de az urához való szerelme fájdalmassá, megsebezhetővé tette. Teljes kíméletlenséggel lehetett csak a teljes igazsághoz hű maradni. S erre Lee nem volt képes. Megnyugtatta magát; hiszen lényeges dologban sohasem hazudott Fannynak; csak elhallgatott némely apró dolgot, hogy simábbá tegye életüket. Anette-tel való kis dolgának mai összetörése épen kapóra jött annak bizonyítására, mennyire okos dolog, hogy az ember elkerülje a tulságos magyarázkodásokat.

*

— Lee, — szólalt meg Fanny s másra terelte gondolataikat, — nem akarlak nyugtalanítani, de én félttem Klárát és Peytont. Az a fiu egy pillanatra sem távozott Mina mellől s oly kétségbeesetten néz maga elé — épenséggel nem mintha mulatna.

— Észrevéttem, — szólt Lee. — De Minánál nem fog sokra menni. Egészen hideg teremtés, aki csak művészi karrierjével törődik. — De azután eszébe jutott, amit Mina személyes vágyairól, egyéni életéről mondott s ezt is elmondotta a feleségének.

— Nem hiszem, hogy Klára egészen okosan cselekszik, — mondta Fanny. — De az ember hiába mond neki akármit. A legkedvesebb arccal hallgatja végig s azután azt feleli, hogy nem akar beleszólni Peyton dolgába. Klára tulságosan tartózkodó, finom és előkelő. Az élet pedig durva és le fogja őt gyűrni.

— Vajon igazad van-e? De bizony, ha Mina magának akarja Peytont, akkor nehéz lesz rá vigyázni.

— Beszélned kell vele.

— Ezt — ezt nem tehetem. — Hova gondolsz? Hogy beszélhetnék Peytonnal, mielőtt ő szólna nekem valamit. S ha megtenném is, nem volna semmi haszna. De tulságosan bele akarsz avatkozni a mások dolgába, Fanny s azt követeled, hogy mindenki a te erkölcsi fogalmaid szerint igazodjék.

Az asszony böles hallgatásba burkolódzott. Arca zavart volt, ajkát keményen összeszorította.

— Hány óra? — kérdezte élesen. — Azt hiszem, feltűnés nélkül hazamehetünk. Nem jól érzem itt magam.

Lee lement a kabátjáért és kalapjáért; a szekrények mögötti helyiségben, amely kis kávéháznak volt berendezve, egy csomó férfi állt és töltögette magába a szeszes üvegek légiójának tartalmát.

Lee is elfogadott egy pohár likört, inkább azért, hogy megfigyelhesse Morris Peytont, aki komoran állt az asztalnál, mint magáért az italért. Lee-nek úgy tetszett, mintha az ifjú ember valósággal megöregedett volna, mióta ma a házában látta, az est kezdetén. Peyton száját keményen összeszorította; a homlokát mély redők szántották.

— Mi hazamegyünk, — mondta neki Lee. — S én már egy órája úgy vettem észre, hogy Klára fáradt.

— Nem szólt nekem, — felelt Peyton idegesen. — De ha nem jól érzi magát, természetesen megyünk.

Ő is vette a kabátját s követte Lee-t. Járása bizonytalan volt. Lee beleöltötte karját a karjába.

— Ittál? — kérdezte könnyedén.

— A fejem tiszta, — felelte Peyton; — valahogy az az érzésem, hogy életemben nem tudom többé leinni magam; de a lábam remeg, a nyomorult. Köszönöm, hogy belém kapaszkodtál; ugyis, azt hiszem, nemsokára el fogsz lökni magadtól.

— Nem akarlak kikérdezni, sem bármiképen kiderőszakolni a bizalmadat; de Peyton, tudod, hogy nemcsak rokoni kötelék fűz Klarához, hanem a legmelegebb szeretet is; és mivel ha rajtad segíték, az annyi, mintha rajta segitenék . . .

— Bárcsak veszttem volna a tengerbe, odafenn a német partokon, — tört ki Peyton keserűen.

Fölérkeztek az emeletre s az üres külső folyosón megálltak. Fanny, indulásra készen, már kereste az urát.

— Egy esztendeig maradtál el, Lee! — Te meg Peyton, Klára keres téged, bár megölné, ha tudná, hogy megmondtam neked. De talán jobb volna, ha egy percre kimennél előbb s kiszellőztetnéd a fejedet.

Peyton egészen közel jött hozzá; kicsit tántorgott.

— Fanny, te nagyon jó vagy, de szigorú; olyan szigorú, mint a tizparancsolat.

— Gonosz vagy Peyton: nem bántlak én; csak van egy kis józan eszem.

— Inkább nem-józan, nem-közönséges észre volna most szükségem. Az talán megmenthetne mindent.

— Fordulj Fannyhoz; ha én nem lehetek szolgálatodra, talán ő segítségedre lehet, — szólt Lee.

— Oh, Istenem, ti nem tudjátok — nem tudhatjátok . . . — Peyton szava elakadt.

— Ugyan mi baja ennek a fiúnak? — kérdezte Fanny az urától lenn az automobilban.

— Peyton szerelmes Minába, — felelte Lee röviden s ellentétes érzések szorongatták a szívét.

— Lee, biztos vagy ebben? Mondta neked? Hiszen az rettenetes!

— Azt hiszem, rosszabb, mint gondolod.

— Azt hiszed.

— Semmi sem történt még — szólta Lee türelmetlenül. — Csak a gondolatai, a képzelete zavarodott meg — holmi bolond eszmények csábítják s ez a legveszedelmesebb.

— Szegény Klára, — mondta Fanny.

— Szegény Klára — igazad van. A férfi mindig csak gazember az ilyen helyzetben.

— Csak nem akarod őt védeni?

— Talán igen; magam sem tudom. De végül is, csak találgatunk. Peyton ittas volt. De kérek, ha valamelyikük hozzád fordulna, ne nagyon hangoztasd az erkölcsöt. Próbáld megérteni, mi történhetett. Ha prédikálsz nekik, csak megfutamodnak.

Fanny megsimogatta Lee arcát.

— Akárhogy is van; nem rólunk van szó. Lee és nekem ez a fontos. Mi szorosabban összetartozunk, mint mások, mi másként élünk együtt. Nem tudom, mi lenne velem, ha te halnál meg előbb, — nem tudnék mit tenni, nem tudnék tovább élni.

— Itt vannak a gyerekek.

— Te ezerszer több vagy nekem, mint ők. Fanny először mondott ilyet életében s Lee mélyen megindult. Hálát érzett s egyszersmind valami homályos kelletlenséget.

— Nem szabad annyira csüggnöd rajtam. Ezer más dolog is van, ami lefoglalhatna.

— Hiszen foglalkoznám mással, ha tudnék, de nem megy. Borzasztó, ha az ember annyira szeret egy embert, mint én téged. S ezért boldogít, hogy olyan vagy, amilyen vagy: néha nevetségesen befolyásolható, de mégis egészen más, mint Willard, vagy Peyton.

Lee ellenállhatlan ösztönt érzett, hogy a legnyíltabban, a legapróbb, kiméretlen részletekig elmondja belső vívódását Fannynak; az a sajátságos meggyőződés támadt benne, hogy evvel nagy bajt sikerülne megelőznie, esetleg elhárítania. De akkor

a bábun, Cythereán kellene kezdenie vallomását s úgy érezte, ezt a furcsa dolgot lehetetlenség, örület volna Fannyval megértetni. Ez az érzés elcsüggesztette s hallgatott. Nincs asszony, s legkevésbé hitvestársa lehetne az, aki megértené küzködését, elégtelenségét a megelégedésben, nyugtalanságát békés nyugalma közepett.

Hazaérve, Fanny rögtön felment a hálósobájukba, Lee még lenn maradt a szivarjával a nappaliban. A falióra egyet ütött. A falon Klárának és Peytonnak fényképe ötlött szemébe, boldog jegyes korukból; fölötte Fannynak lánykori arcképe. Sűrű, halk mosoly játszott ajkán, arcán az ártatlanság kifejezése, amelyet a kor azóta sem tudott letörölni; keze kérő mozdulattal nyult előre. Hogy szerette őt akkor Lee — bolondult utána! S még most is szerelmes bele, mondta magában, határozottan. Szerelmes — s mégis ma Anette-et esőkolta, még pedig nem is először; de, ezt tudta, utoljára. Ettől megszabadult. Az életének egy korszaka, egy epizódja végleg lezárult. Valami sajnálkozás töltötte el arra a gondolatra s egyszersmind nagy fejszabadulást érzett, hogy immár mögötte van ez az ostobaság, amelyben nem látott egyebet, mint jelentéktelen érzéki fellobbanást. Most megkönnyebbült. Valami nagy béke, nyugalom vette körül Leet. A szél elállt, az éjszaka kristályos kéken és nyugalmasan borult a földre s az egész világ oly csendbe borult, hogy Lee azt hihette, a végtelen űr közepén van.

II.

Szombat reggel Lee betelefonált az irodájába és minthogy ott nem történt semmi olyan, ami feltétlen szükségessé tette volna jelenlétét, otthon maradt s megint előszedte aktatáskáját. Fanny a maga

simára fésült hajával, kifogástalan háziruhájában, szintén a háztartáskönyvével volt elfoglalva. Nagyon pontosan vezette ezt; Lee nem tudta eldönteni, kötelességérzetből-e inkább vagy élvezetből. Az asszony egészen elmerülve hajolt a könyv fölé s a kisebb összeadásokat, kivonásokat külön papírkákon végezte, hogy pontosan vezethesse be az összegeket. Néha Lee mosolyogva hajolt föléje és felajánlotta segítségét; de Fanny ezt nem fogadta el — neki is el kell végezni, mondta, a maga munkáját. S mégis, Lee tudta, hogy Fanny, mint minden asszony, a pénzt épenséggel nem ismeri; fogalma sincs az elvről, amelynek a pénz csak jelképe; nem látja, a mögötte rejlő kötelezettséget, hatalmat, amelynek kifejezője, hanem tényleges jónak tekinti, amelyet valami óriási központ, csengő arany, és ropogós bankóknak kimeríthetlen forrása, ont magából.

De Fanny mégis hozzászókkott volt, hogy legyen pénze s fölényesen tudott vele bánni; s ez adta lényének könnyed tökéletességét. Mily szükséges a pénz az asszonyoknak, — elmélkedett Lee, — legalább is oly fajta asszonynak, amely képzeletére hatni tudott; s viszont az asszony volt a gazdagság legfőbb jutalma, ragyogó ékessége. Lee érzése szerint legfontosabb volt bennük a lelkiületnek és testnek teljes kifinomodottsága, varázslatos bája; kövér, dolgos kispolgárasszonyok, szakácsnék, port törülgető szobalányok, nehéz mellű dajkák, elnyűt anyák — mindezek szinte visszariasztották képzeletét. Ő azt kívánta, hogy az asszonynak a szépség legyen első gondja és bélyege. S ezen úgy elgondolkodott, hogy fölrezzent, mikor ebédhez hívták.

— Fél délelőtt Klárára és Peytonra gondoltam, — szólalt meg Fanny; — azt hiszem, túloztuk a bajt az este; mindent sokkal nagyobbnak, fenye-

getöbbnek láttunk, mint amilyen a valóságban. Istennem, hisz te is mondtad, még nem történt semmi és nem is fog.

Lee is hajlandó volt, így vélekedni.

— Igen, az emberek csak beszélnek és ábrándoznak, de nem cselekszenek, senki sem teszi meg valóban, amiről így képzeleg. Csak szeretné s ez az egész.

Fanny fojtott nyugtalansággal tekintett az urára.

— Ha te lehetnél, ami akarsz, az és ott, ami és ahol legjobban szeretnél lenni, mit kívánnál?

— Hogy itt legyek, veled és a gyermekekkel, — felelte Lee habozás nélkül. Fanny fiatalos arcát futó pir tette ragyogóvá. S Lee erősködött magában, hogy őszintén beszélt. — De ami Peytont illeti...

— Bizonyára ittas volt az éjjel s végül nem mondott semmi olyat, ami döntő; csak rettenetes boldogtalan volt, azt kívánta, bár inkább odaveszett volna a háboruban és ilyen ostobaságokat.

— Nem értem mindezt, — szólalt meg Fanny. — De örülök, hogy abban az időben voltunk fiatalok, amikor voltunk; akkor oly egyszerű volt az élet. Én aránylag fiatal vagyok még, innen a negyvenen — két egész esztendővel, — de hihetetlen, mennyire megváltozott a világ ezalatt a rövid idő alatt. Az asszonyok akkor még nem is dohányoztak. Hiszen még alig négy-öt éve, hogy ezt megengedhetőnek tartják előkelő vendéglőkben is például. De még a férfiak sem igen füstöltek női társaságban; s milyen ártatlanok voltak a táncaink! És emlékszel — emlékszel a fürdőruhákra?

— Én nem tudom, tényleg oly nagy változás történt-e. Eszembe jut...

— Szemérmetlen emberek mindig azok! Ismertem egy-két szemtelen, könnyelmű lányt, de egészen másképp néztek rájuk, mint ma. Csak sutogva beszéltek a dolgaikról; ma minden egész nyilvánosan folyik. S téged bárcsak régebben ismertelek volna! Jobban neveltelek volna, mint az anyád. Oh Lee, azt szeretném, hogy egész kisfiú korodban már enyém lettél volna. Igaz, hogy elég gyerek vagy ma is!

Lee-ben ma erősebb tiltakozás ébredt Fanny anyáskodásával szemben, mint rendesen; lázongott ellene. Az asszony úgy beszélt, mintha ő rajta volna a felelősség az ura minden tetéért; s ha az valami ügyetlenséget követ el, az csak azért van, mert nem vigyázott rá eléggé. Bár egyáltalán nem ismer-te az életet, mindig meg volt védve ennek durva valóságától, úgy viselkedett, mintha okosságával s türelmességével meglehetősen biztonsággal vezetné keresztül az urát egy labirinten, amelyben nélküle elveszett volna. Ez kiérzett hangjának, arckifejezésének fölényes, önmagával megelégedett nyugal-mából; s Lee-ben valami gonosz ösztön támadt, hogy megtépázza ezt a vak önbiztosságot. Legyűrte indulatát, de ennek ingerültsége tovább rezgett benne; végül Ilona nyugtalansága adott módot, hogy bosszúságát kitöltse; büntetésből elküldte a kislányt az asztaltól.

Fanny hallgatagon és lesütött tekintettel nézte végig az apai szigor e megnyilvánítását; de mikor, ebéd végeztével, Gergely is kiment a szobából, akkor figyelmeztette Leet, hogy soha, de soha se büntesse gyermekeit akkor, ha rosszkedvű, ingerült.

— Ugyan, — felelte Lee kurtán. — Az ostoba-ság, mert lehetetlen. De még elméletben sem adok igazat. Egy gyerek egészen jól megérti, ha néha

megbűntetik, bár keményebben is. Végül is a gyerekek kis állatok, nem értelmes lények.

Erre Fanny azt mondta, hogy az ő gyermekei nem állatok.

— Igazán, Fanny, nem tudod, mit beszélsz. Mindnyájan állatok vagyunk, férfiak, nők, gyerekek, zsiráfok, amit akarsz. Csak nézd meg a lexikonban.

— Nincs rá szükségem, — felelte Fanny oly nyugalommal, mely Leet csak még jobban ingerelte. — Ha a lexikon azt mondta, akkor neki nincs igaza. S ha azt akarod elhiteni velem, hogy Ilona és Gergely csak olyan állatok, mint a zsiráf, akkor ostoba vagy.

— Én nem ezt mondtam; én általánosságban beszéltem. Tény az, hogy a lényegben igazam van: mindnyájan állatok vagyunk; nagyobb képességekkel bírók és nagyobb felelősséggel terheltek, mint a többiek, de állatok.

— Miféle állatok?

— Emlösök.

Fanny arca határozott undort árult el.

— Micsoda undorító hangzása van, — mondta ösztönszerűleg visszaborzadva, mint mindig, az élet valóságától. — Nem is tudom, mit szólnak a dologhoz. Nagyon is a nemiséggel függ össze. Ugy látszik, csak arról tudsz beszélni.

— Ez csak a te véleményed szerint undorító, — mondta Lee.

— Neked pedig az az örömed, ha énbennem hibát találhatsz. Ez nem valami kedves tőled és nincs is igazad. Te vesztetted el a türelmedet s dühösen elküldted Ilonát, pedig ő rosszul érezte magát.

— Mindig azt mondd a gyerekekről, hogy nem jól vannak, mikor rosszul viselkednek,

— Bár csak oly biztos lehetnék felőled, mint e felől, — mondta Fanny hevesen; — például mikor asszonyokkal vonulsz sötét autókba a bálokról.

— Nos, megint itt vagyunk! — kiáltott Lee. — Nem lehet szóváltás közöttünk, hogy ide ne lyukadjon ki; már torkig vagyok vele.

— Én azt hittem, én vagyok vele torkig, — panaszkodott Fanny. — Okosabb is, ha mégysz most tőlem.

Lee felállt, átment a nappali szobába és elsáncolta magát iratai, üzleti levelezései közé. S elgondolta, hogy a Fannyval való jelenet teljesen hiábavaló volt, főképp azért is, mert alapjában igazat adott neki abban, hogy az embernek nem szabad kis ingerültségeit így mutatnia. S Anette és az apró szerelmi izgalmak sem érdekelték már. És mégis, idegenebbnek érezte Fannyt, mint valaha s mindaz, aminek kielégülését házassága nem hozta meg, aminek levezetése az ily apró flörtökben nem sikerült, mindaz fellángolt, égetőbbé, jelentősebbé vált.

Végre a levelei, memorandumai magukra terelték figyelmét. Írásaiba temetkezett. Egy idő múlva Ilona keresztülment a szobán s oly sértődöttséget mutatott, amely egyáltalán nem volt arányban a megbántással, amely apja részéről érte. Odakünn csalóka őszi napsütés aranyozta be a vidéket; s Lee-nek hirtelen eszébe jutott, hogy Lucian Alice tegnap megkérte, hozza át Fannyt ma délután a klubba, ahol ő teadélután rendez Raff Mina tiszteletére. Bement a feleségéhez és elmondta neki s engesztelőkenyen sajnálkozott, hogy már előbb nem szólt. Fanny azt mondta, menjen csak át s ő később utána jön az autóval. Lee kinézett az ablakon s előbb azt gondolta, nem megy; majd eszébe jutott, hogy Peyton is ott lesz és így talán jó, ha látja, mi történik.

A klubb nagy szobája meghitt, megszokott derűvel merült a korán leszálló esti homályba; a kandalló tüze vöröses kékében verődött a teáscsészékre, az ezüst süteményes tálakra és keresztülragyogott egy nagy üveg cukortartón. Minden úgy volt ma is, gondolta Lee, mint tegnap, tegnapelőtt és mint holnap is lesz. Mily kevés dolgot lát az ember az egész végtelen világból: lát, azaz megért, átél. Néhány ház belseje, néhány ut és utca, mező és kert szűk határában folyik le egész élete. A megszokott köti és az idegentől visszariad, vagy meg sem látja. A nyár forró, a tél hideg; tavasszal újra kizöldül minden, az őszi szél lesodorja a faleveleket — vajon észre vesz-e ennél többet egy egész életen át?

S ugyanigy van az emberekkel is. Hány embert ismert Lee, vagy legalább is tudta a nevüket s ismerte az arcukat. De hogy ismerte őket, valóban — hogy mondhatta volna ezt? Hiszen nem ismerte még önmagát sem. Vagy mit tud tulajdonképpen Fanny jelenlegi állapotáról. Fanny töle telhetőleg igyekezett ezt megértetni vele: de hiába. Fanny nagyon becsületes teremtés; vagy — a fenébe — legalább is annak látszik. Őt magát igazmondó, becsületes embernek tartják s mégis, mindabból, ami benne van, mennyit vallana be a feleségének? Rettenetes szakadék, ellentét volt a között, aminek mutatkozott s aminek belülről tudta magát; a között, amit gondolt s amit kimondott.

Vagy itt van ez a Morris Peyton: Lee még nemrég esküdött volna, hogy tökéletesen ismeri, hogy oly egyszerű, átlátszó jellem, akárcsak Fanny. S ime, most ott ül Mina mellett, a homályban, ahova nem ér a kandalló tüze; s noha alig vannak pár lépésnyire töle, egy szavukat sem hallani, Valami halk suttogás üti meg néha fülét, egyéb

semmi. Klára Lee mellett ül s tekintete a kandalló tüzebe mered: a társalgás egészen elcsendesedett.

A külső ajtó megnyílt, Fanny belépett s egy pillanatra felélénkült a társaság.

— Itt van Lee? — kérdezte Fanny. — Persze, hogy itt van, tudom; otthon épily kedves a kandalló tüze, mégis ide siet mindig. Hát Peyton merre van? Nem látom.

Peyton és Mina közelebb jöttek.

— Oly forróság van itt a tűz körül, — szólt Mina.

— Künn is melegebb van ma, — szólt Fanny; vajon milyen idő van Newyorkban?

— Azt bizony nem tudom; de majd meglátom holnap reggel. Mennél előbb vissza kell sietnem és aztán — dolgozni, dolgozni, dolgozni!

— Mina nagy színésznő lett, — szólt Peyton. De zavartan elhallgatott; magát is megdöbbentette hangjának vibráló melegsége. Fanny megbotránkozva suttogott valamit Lee fülébe.

A társalgás megint elakadt. Lee Minát figyelte, finom arcélét, amely élesen rajzolódott a sötét háttérre, kedves, keskeny állát.

— Hol fogsz lakni, ha visszamégy Newyorkba? Groves Sabiná-nál? — kérdezte Anette Minától.

— Nem, tulságosan hosszú ideig s bizonytalan órákban el van foglalva, — felelte Mina, valószínűleg a Plaza-hôtelben fog lakni. Lee már hallotta Groves-ék nevét Minával kapcsolatban. Groves Vilmos igen tekintélyes ember, fényes pénzügyi és társadalmi helyzete volt és Mina, úgy emlékezett, rokona volt az asszonynak vagy a férfinak — melyiknek, azt nem tudta.

Aztán eszébe jutott egyéb is: Raff Mina szülei korán elhaltak s a Graves házaspár vette magához a fiatal leányt; náluk élt mindaddig, amig

határozott tiltakozásuk dacára, moziszinésznő lett. De most, úgy látszik, Mina sikere megtörte Grovesék ellenkezését s ők ismét kibékültek vele. Másszóval biz ez annyit jelentett, hogy akkor voltak meg tőle segítségüket, amikor arra legnagyobb szüksége lett volna.

Igen, ebben a finom lányban van erő és erély. Ha ő, Lee, követte volna igaz hajlandóságát — talán írónak kellett volna lenni? — mily más lett volna a sorsa! Mina erősebb volt, mint a környezete, önzőbb volt, a maga útját követte s az önzés a siker első feltétele. Az önzést a leggyűlöletesebb, legmegvetendőbb tulajdonságnak tartják; az önmegtagadást a tökéletes, mennyei erénynek. Krisztus lényegét abban látjuk, hogy feláldozta magát; a jószág útja a lemondás. Lee nem akarta, nem tudta ezt elhinni, lelke legmélyebb valójával lázadozott ellene.

Ime, az élet igazat adott Minának; még azok is, akik legjobban dolgoztak ellene, el kellett, hogy ismerjék ezt. Az ember saját céljának tekintet nélküli követése csak akkor kárhóztatható, ha nem elég erős, értékes, hogy sikerre vigyen. De vajon ki tudhatja előre, eredményre jut-e, vagy nem? Egyik embernek van bátorsága, hogy megkockáztassa a bizonytalant, a másiknak nincs. Neki nem volt. Azután hirtelen belédöbbsent az a kérdés: vajon sikert ért-e így, azon az uton, amelyre az élet vitte? Igen, mindenki azt mondaná, hogy sikere volt. De belső érzése szerint mily sivár ez az eredmény. S örült, heves vágy fogta el, bárcsak egyszerre megöregednék, egy szempillantás alatt, hogy rögtön, bármi áron vége szakadjon ennek a gyötrődésnek.

Lee úgy érezte, hogy meg kellene oldania azt a nagy problémát, mi az egyén helyzete a világgal szemben, az egyéni akarat, az egyéni jogok nagy kérdését, hogy ez döntő fontosságu számára; de hi-

szen az emberek évszázadokon át vivódtak épen evvel a kérdéssel és nem találtak rá feleletet. A lényeg az volt, hogy az embernek élnie kell, nem elmélkednie, mert azok, akik töprengtek, akik mindig az okokat s eredményeket mérlegelték, nem igen éltek olyan értelemben, mint ő most gondolta. Azok az emberek, akiket maga körül látott, nem annyira kiméletesek vagy jók voltak, mint inkább óvatosak; a hasukat féltették mindenekfelett. Az önfeláldozás sokat magasztalt erénye csak akkor volt szép, ha másnak a fejét övezte glóriája. Természetes, sőt szükséges, hogy ez így van, elkerülhetetlen a létért való küzdelemben. De ez a tény nem döntötte el a kérdést, amely Leet foglalkoztatta.

— Késő van, — szóló Fanny hirtelen. Általános mozgolódás keletkezett; a lámpát felcsavarták s a kandalló tüze, mely eddig varázslatos máglyaként izzott, elhamvadó fahasábok szürkés romjává lett. Lee és Fanny elköszöntek Minától; Fanny igen kedves és vidám volt; de Lee is, Mina is érezte, mennyire nem őszinte.

— Remélem, legközelebbi felvétele sikerülni fog, — mondta Lee Minának.

— Köszönöm, — felelte a lány s könnyű kezét egy pillanatig a férfiában hagyta: — talán, ha játszom, jobban fogok tetszeni magának, mint a valóságban.

— Megmondhatná nekem, mikor játszik s mikor önmaga?

Mina habozott.

— Három hónappal ezelőtt igen, de most nem: nem látok önmagamba.

— Ez a kijelentés lelketlenül vakmerő — jegyezte meg Fanny utólag. — Nem szeretnék oly bolond lenni, mint Klára.

— Klára, meg te, nagyon különbözők vagytok, — mondta Lee. — Én azt hiszem, hogy Klára

mindent megtesz Peytonért, amit tehet. — De, Istenem, nem is tudjuk, miről beszélünk; világos dolog, hogy Mina és Peyton vonzódnak egymáshoz, talán szeretik egymást — de mit jelent ez? Nem azt az érzést, amely benned van a gyerekek iránt, vagy bennem teirántad; s mégis mindez: szeretet; de mi a szeretet?

— Ez az Isten bennünk s biztonságban összetart, átfog mindnyájunkat, engem és téged, Ilonát és Gergelyt, egy közösségben — felelte Fanny nagyon komolyan.

Igen ritkán beszélt vallásos hitéről; de ez elevenen lángolt benne, melegen és éltetőn; nemcsak mint belenevelt gondolat vagy formáság, hanem mint legegényibb élmény és érzelem. Ransonnak egyáltalán nem volt hite; s ha Fanny erről beszélt, zavartan hallgatott. Ez mindig korlátot emelt közte s családja között; válaszfal volt, különösen a gyermekekkel szemben, mert kénytelen volt velük szemben hazudni a vallásos dogmákat, csodákat, temlombajarást illetőleg. Gyermekkorában annyira túltömték betű szerint vett presbiteriánus biblia-oktatással, hogy amikor értelme felébredt s gondolkodni kezdett, az egész lefoszlott róla. Elveszett a csak szavakkal festett ég és pokol s nem maradt számára egyéb, mint a föld.

*

S most gyermekei megint ugyanerről tanultak: eléjük állították a mózesi, szigorú atyaistent; Jézus Krisztust, aki magára vette a világ bűneit; a kemény tanítványt, Pétert s a szerető tanítványt, Jánost. A mennyország, azt mondták nekik, a szárnyas angyalok lakóhelye. S még mindig meséltek nekik a bárkáról, amelyben megmenekült Noé és megmentett minden állatfajból egy párt. Lee elszomorítónak találta, hogy ily hiszékenységet nevelnek a

gyermekbe; épugy, mint a templomok, amelyek már törött pilléreirein nyugosznak annak a hitnek, amelyet hivatva vannak terjeszteni, tulajdonképen az ember lelki és szellemi szegénységének hirdetői.

Lee nem tartotta helyesnek, hogy gyermekei lelkébe beleoltsák a hagyományos hitet, amelyet ő tévedésnek ismert s oly formákba szorítsák feilődő elméjüket, amelyekben elvesztette bizalmát; s ez meglazította családjával való közösségét. Fanny fáradhatatlanul buzgólkodott, hogy tökéletesen csi-szolt, jámborán keresztény embereket faragjon gyermekeiből. Szigoruan ügyelt rá, hogy a gyermekek odaadják a maguk ezüstpénzét a templomi perselybe, hogy tisztelettel udvariasak legyenek az idősebbekkel szemben, hogy Isten jótéteményét lássák mindenben — s ha Lee mindezeket a betanult véleményeket hallotta Gergely édes, friss hangocskáján, valami tehetetlen tiltakozás fogta el.

Minden hazugság, ámitás körülötte, önámítás egész élete. Csak a küszködése, a kételyei igazak, mert semmiféle akarát, semmiféle erőlködés nem tudja elhallgattatni őket; mindig és ujult erővel megrohanják. S valóságos a Cytherea nyugtalanító varázsa, épugy, mint Fanny nyugodt jelenléte. De Lee nem is akarta valami elvont igazság alapján újra rendezni életét; csak legalább megtalálni az igazságot, önmagáért. Ő mindvégig teljesíteni akarta a kötelességeket, amelyeket vállalt — kevésbbé szép szóval: nem akart bolondságokat elkövetni — de mind nehezebbé vált eldönteni, mi az okosság s mi a bolondság.

Peytonnak s Minának ez a dolga például nem oly könnyen elintézhető, mint Fanny gondolja. Talán Peyton élete is mesterséges korlátok közé szorította belső lényegének teljét, talán őt is, mint Lee-t magát, szüleinek, a körülményeknek ereje terelte az utra, melyen jár. Kevés ifju tud ezekkel az erőlk-

kel szembeszállni, de elképzelhető, hogy némely lélek később áttöri a kemény gubót s diadalmasan bontja ki szárnyait, mint a pillangó.

Oh, az önfeláldozásnak keserves kérdése?

Mennyi joga van egyik embernek a másikra? Mit nyertek azok a gyermekek, akik feláldozták saját énjüket a szüleiknek? Azt mondják, lelki nemességet nyertek; de ugyanakkor nem fejlődött-e ki a szülőkből a legridegebb önzés, mert csupán az ő kívánságuk érvényesült s így mindig követelőbbé, jogosulatlanul parancsolóvá lett. Vajon a szerelem maga nem a legkövetelőbb, legbolondabb dolog-e?

A szeretett lény zsarnoksága, ha az ember egyszer átadta magát neki, nem ismer határt; s Lee-nek valami olyan jutott eszébe, hogy a szeretet, ez a legszentebb földi kötelék, csunyául hasonlított a légypapiroshoz. Erőszakkal elűzte ezt a csunya képet; kitekintett a vidékre, amelyre sűrű, nehéz köd borul.

— Beszélni fogok Klárával, — mondta Fanny határozottan.

— Egyiteknek sem lesz haszna belőle.

— Majd meglátjuk.

Hálósobájukban voltak, éppen lefekvésre készen. Fanny haja vékony barna tincsben lógott szemérmesen zárt hálóinge felett; egész megjelenése hihetetlenül kislányos volt. Milyen kényesen ápolt, finom volt s ez megbecsülhetetlen jó tulajdonság a házasság folytonos intimitásában. Oly sok függött az illúziótól, amely ugyanis szertefoszlott a birtoklás bizonyossága hatása alatt.

— A szerelem — folytatta Lee elmélkedését hangosan — általában meg nem fejtett rejtély; semmit sem tudunk róla, bár mindennap érezzük és találkozzunk vele és végtelen sokat beszélnek és énekelnek róla. Vegyük például önmagunkat — erőtt vett rajta a teljes becsületesség veszedelmes ösztöne

— a házasság előtt, a jegyességünk alatt valami lehetetlen, regényes vonzalmat táplálunk egymás iránt. Emlékszem, hogy folyton rád gondoltam, éjjel-nappal; hogy az egész világ szivárványszíneiben ragyogott csak azért, mert te *voltál*; mintha állandóan muzsikált volna bennem a lélek. S ez így tartott jó ideig még a házasságunkban is; eleinte még fokozódott; azután, Ilona és Gergely születése után megváltozott.

Fanny mozdulatlanul, lélekzetfojtva figyelt rá.

— Nem mondom, hogy csökkent, Fanny, hogy vesztett jelentőségéből; de megváltozott; s benned épugy, mint bennem. Nem oly szivárványló, nem oly muzsikás, mint volt: hiába is ellenkezniél. Legjobban, a magam részéről úgy tudnám megmondani, hogy érzésem veled szemben főként gyöngédséggé vált.

— Oh, — kiáltott fel Fanny, kissé elcsukló hangon — s ez a gyöngédség nem több, mint szánezakozás.

— Ez nem igaz, — felelte Lee, — nem, nem ugy van. Irántad való vonzalmamban benne van mindaz, amit együtt átéltünk, közös örömeink, gondjaink, egész életünk. Ezerszeres kötelék fűz össze — csalódások és örömök, aggódás és remény, betegség és gyógyulás és Isten tudja, még mi minden. Egymáshoz köt a szokás is, a törvényes kapcsolás és az emberek vélekedése. Bizonyára az, ami ma él bennünk, nem kisebb, mint az a régi érzés — az csak valami névtelen, ifjú lelkiállapot volt; az ember nem élhet muzsikából.

De az utolsó szavakat már csak halkan, inkább önmagának, mint Fannynak mondta.

— Nem gondolod, hogy elég volt egy estére? — szólalt meg Fanny nyugodt hangon, amelyet szemének fájdalmas csillogása, ajka ellenállhatatlan remegése meghazudtolt. — Azt hiszed, még tovább

kivánom hallani, hogy csak a törvényes kötelék és szomszédaink véleménye marasztal nálam? S arra sincs jogod, hogy azt mondd, a te hidegséged bennem is megvan. Én — én még mindig telve volnék muzsikával, ha te is hangzanál velem.

A gyöngédség, amelyről Lee beszélt, arra ösztönözte, hogy oda siessen asszonyához, bár türelmetlenné tette az az érzés, hogy Fanny teljesen, szándékosan félreértette őt. Karjába vette Fannyt, aki elfordította arcát.

— Ugyan, ne légy csacsi! Már megszokhatod, ahogy beszélek. Tudod, hogy nem következik belőle semmi. — Az asszony megmerevedett ölelésében.

— Mit akarsz evvel mondani?

— Semmit, semmit, — felelte Lee, s elengedte őt. — Hol van az a bizonyosságod, bizalmasd, amelyről beszéltél? Ha így folytatod, akkor többet sohasem mondhatom el neked a gondolataimat, nem beszélhetek meg veled életkérdéseket, pedig azt hiszem, erre nagy szükség van.

— Az régen volt, — felelt Fanny csengő hangon. — Most semmivel sem vagy már megelégedve itthon. Tényleg el lehettem volna készülve rá, hogy ilyeneket fogsz mondani nekem. De ezt nem tűröm; nem vagyok olyan ostoba, mint gondolod.

— Alkalmat adtam rá, hogy ezt bebizonyítsd, — felelt a férfi.

— Nos, most, hogy megláttad a szomorú valót, a jövőben elkerülheted a hasonló kellemetlenségeket. — Haragosan eloltotta a lámpát az ágya mellett. De végső elkeseredésében sem felejtette el, hogy mint minden este, krémmel dörzsölje be kezét. Azután csend lett a szobában, ahol valaha örülten csókolta az asszonyt s fájt neki még az is, hogy az álom feledése rövid időre elragadja tőle.

Hétfőn, az irodájában, Lee vissza-visszatérő rosszérzéssel gondolt az utóbbi időben kezdődött házi jelenetekre. Azelőtt is veszekedtek néha — ki nem veszekszik? — De a vége mindig az volt, hogy Fanny néhány könnyet ejtett s ez melegen összeforrasztotta megint lelkiüket. De most Fanny nem sir, hanem abban a pillanatban, mikor már majdnem felolvadt a régi odaadásban, elfordult tőle, tényleg és lélekben is és váratlan, hideg tartózkodással huzódott vissza tőle. Lee fájlalta ezt, mert valami új idegenséget hozott viszonyukba. Azt ugyanis érezte, hogy benne valami kettősség van házasságával szemben: egyrészt Fanny-hoz való vonzalma, másrészt — az ördög vigye ezt a más részt!

Egy új vállalat szervezése foglalkoztatta; s minthogy a számolás türelmetlenné tette, becsőngette Wardné asszonyt, a titkárát. Wardné rögtön bejött és nyugodtan leült vele szemben, ceruzával a kezében.

— Legyen szives, számítsa ezt ki, asszonyom.

Azt akarta megtudni, hogy a felvett adatok alapján mennyi nyereségre számíthat, amelyet két társsal meg kellene osztania. Wardné rendkívül gyorsan dolgozott, keze szaporán írta az apró, gyöngyszerű számsorokat. Néhány perc múlva odaújította az eredményt.

— Köszönöm; legyen szives, küldje be Mathews kisasszonyt.

Személyzetének vezető tagjai, gondolkodott Lee, jobban ismerték az ügyek részleteit, mint ő maga; őbenne volt a kezdeményezés erélye, a nagyvonalu meglátás, a döntés felelőssége; a kivitel munkáját, a részleteket rájuk bízta. Mathews kisasszony, a gépirólány, nagyon szőke, ápolt, szép leány volt s miközben diktált neki, Lee-nek eszébe jutott egy tanács, amelyet egy ismerőse, hatalmas

pénzember és vállalkozó, adott neki. Lee, sohase kezdj ki alkalmazottaddal vagy üzletfeleddel.

Ez a barátja, Partuis John, igen szeszélyes is tudott lenni s mint minden embernek, aki nehéz szellemi munkát végez, tulságosan megerőlteti az agyát, voltak órái, amikor bolond, erotikus hangulat vett erőt rajta. Nem egyszer váratlanul sörgöngyözött Leenek, hogy keresse fel valami lehetetlen helyen s mulassanak egyet. Egyszer Párizsban, az operaházi nagy bál után, autótaxin Calaisba mentek, igen bájos társaságban. E rövid franciaországi tartózkodása alatt Partius John elköltött, minden bolondságra széjjelszórt négyszázezer dollárt. A szorgalmasok, a dolgozó munkás nők pedig, mint Wardné asszony, a koros ügyvédek, akik irodájában dolgoztak — annyi év után szegényes nyugdíjat kapnak. Milyen különös dolog ez, mily kevés jutalma van a munkának, vesződségnek. Bizony, nem valami jó volna ezt nyilvánosan kikürtölni; azért terjesztik úgy a legelesépeltebb intelmeket. Megkérdezte Mathews kisasszonyt:

— Gondol-e arra, hogy férjhez menjen? Mert ha igen, deportáltatom a völegényét; egyszerűen nem engedem, hogy elmenjen.

— Nem hiszem, hogy nagyon sietős a dolog. Randon ur, — felelte a fiatal lány félig komolyan, félig mosolyogva. — Az anyám szeretné ugyan, de én nem akarok. Akadna, aki szívesen elvenne, de nekem valahogyan nincsen kedvem. Talán azért, mert magam előtt látom a többi férjes asszonyokat; vagy a háztartással vesződnek otthon s én erről tudni sem akarok, vagy irodába járnak s valahogy ez sincs rendjén. Nekem nagy igényeim vannak s hogy a ruha most milyen drága, az rettenetes.

— Erkölcspredikátorok és társadalomjavítók megbotránkoznak magán, de én igazat adok; csak hordjon szép kalapokat és ruhákat és finom cipőket,

ameddig csak lehet. Egy cseppét sem volna jobb dolga a maga konyhájában, mint itt, ha én diktálok magának. S nem tudom, nagyobb érték volna-e, ha lenne egy-két gyermeke. Maga rendkívül ügyes gyorsíró, gyorskezü és pontos; jó esze van csinos arcához. S miért vesztené el mindezt, hagyna ott mindent azért, hogy a gyerekek hasmenésével s egy férfival vesződjék, akinek esetleg beteg a tüdeje.

— Igen, de a szerelem, Randon ur? Ez az egyetlen, ami gondolkodóba ejt. Hiszen azt mondják, ez az egyetlen érték az életben.

— Az ördög vigyen el, ha tudom, így van-e? Én is hallottam ugyanezt és talán hajlandó volnék, hogy el is higyjem. De úgy sejtem, hogy az a szerelem igazán *más*, mint amiről a legtöbb ember beszél. Azt hiszem, nem nagyon hasznos a ház körül és sokkal több köze van a szép kalapokhoz, mint a fazekakhoz. Ha egyszer szerelmes lesz, akkor kövesse csak az érzését s ne törődjék semmi egyébbel; ne bánja a tegnapot és holnapot s főképen ne kérdezze, meddig tart: ez nem fontos.

— Hát ez elég bolondul hangzik, a mit ön mond.

— Minél bolondabb, annál okosabb.

*

Mikor Lee az este hazatért, az ut és a tájék, melyen autójával keresztülhaladt, csatakos, sáros volt s nehéz, ólmos ég borult föléje, mely mintha sohasem tudna megvilágosodni. Minden szomorú és vigasztalan volt, Eastlake nedves háztetői unalmasan feketéltek a puszta fák között.

Lee fáradt és lever volt: egész életében, az egész életben nem látott semmit, ami jóvátehetné azt a szerencsétlenséget, hogy az ember megszületett. Kedvetlenül lépett be házába, az ebédlőasztalon három teríték várta. — Klára jön át, — mesélte a fe-

lesége. — Alig félórával ezelőtt telefonált, jöhet-e Peyton nincs otthon ma este, mondja és ő szeretne bennünket látni. — Lee fölment a szobájába s lassan, elgondolkodva átöltözött. Még az a sejtés sem verte ki sötét egykedvűségéből, hogy Klárának talán baja van.

*

A jégbehűtött cocktail mellett, amelynek kötelező kiszolgálása, — gondolta keserűen Lee, — konvenciók-irányította életének kétharmadát tölti be, Morris Klárát figyelte és úgy találta, a fiatalasszony csinosab, mint valaha. Lágy, omló kék selyemruha volt rajta, melynek világos himzése kiemelte karcsu természetének hajlékony vonalait. Arca finom és egyszersmind határozott volt. Egész megjelenésében volt valami gögös, bár ez csak látszat volt; Klára tudott kellemetlen lenni, de csak olyan emberekkel, akik durvák, hencegők, közönségesen ellenszenvesek voltak, igaz lényében mélyérzésű, egyszerű és közvetlen volt. Leenek rokona volt apai ágról, anyjától örökölte valójának természetes előkelőségét és külső eleganciáját.

Az italokat elfogyasztották, a levest felszolgálták, mikor Klára hirtelen megszólalt:

— Peyton válik tőlem.

Bár Lee bizonyos tekintetben elkészült erre a lehetőségre, a valóság rendkívül megrendítette. Fanny-nak elakadt a lélegzete; egy pillanattal később azonban már intett a felszolgáló szobalánynak, hogy távozzék. Bármilyen történjék, gondolta az ura, ő meg nem feledkezik az illendőségről.

— Mikor mondta neked? — kérdezte Fanny.

— Én mondtam neki, — válaszolt Klára. — Nagy megkönnyebbülés volt ez már mindkettőnk számára.

— A világ előtt mondj amit akarsz, de leg-

alább velünk légy őszinte, — szólt közbe Lee izgatottan.

— Őszinte vagyok, higgyétek meg. Én persze nem óhajtom, hogy Peyton elhagyjon — történetesen szeretem őt. Meg aztán ott van Ira. De ez már lehetetlen helyzet volt; nem tarthatott tovább. Peyton végtelenül boldogtalan volt és én is az voltam: ennek véget kellett vetni. Kiraktam neki a legszebb selyempyjamát, hogy szép legyen és ...

— Hogy tehetsz ilyet? — kiáltott föl Fanny, — hogy tehetsz ilyet? Ez borzasztó s hidd el, helytelen dolog! Nem okos vagy fölényes vagy, ha így cselekszel, Klára, hanem tönkreteszed mindkettőjüket. Csodálom, hogy ily kevésbé ismered a férfiakat. Keményen kell őket tartani, hogy rossz utra ne tévedjenek. Maguk sem tudják, mit akarnak s csak tapogatóznak jobbra-balra. Még ő fog szemrehányást tenni, ha menni hagyod. Nekem csak nemrég mondtak ilyeneket, de látom, hogy így van.

— Ugyan, hogyan tarthattam volna vissza, ha nem akart maradni? — kérdezte Klára fáradtan. -- Nem tudom, mit tehettem volna. Am t te mondasz, lehet, hogy sok férfira illik, de nem Peytonra. Ő mindig rendkívül tiszta életet élt; Princeton-ban a barátai is ilyenek voltak; büszkék voltak erre és szigorúan örködtek egymásra. S Peyton ilyen maradt, mikor szabadjára hagyták is. Mikor a jegyese voltam és elmondta nekem, hogy ő valósággal tiszta, egészen bolond voltam a boldogságomban. Olyan csodás ajándék volt ez egy fiatal lány számára. De most, ha meggondolom, nem tudom, nem volna-e jobb, ha több élmény és tapasztalat van mögötte. Nem venné oly halálos komolyan a dolgot. Megölelné az ő Mináját a hall sarkában s nyugodtan hazamenne utána.

— Oh, az a némbér, — kezdte Fanny, de megakadt, nem tudott szót találni utálata kifejezésére.

— Ugyan! — mondta Klára. — Ő akarta Peytont és megfogta őt. Peyton nem a művészetéért, hanem önmagáért szereti és önmagát találja meg benne. Én nem beszéltem a leánnyal, erre nem tudom magam elszánni. De minek is? Peyton teljesen egészséges; semmiféle tanácsokkal nem kell a jövődöbelijének szolgálnom.

— Klára, egészen tragikusan, rosszul cselekszel, — hördült föl Fanny. — Észre kell, hogy téritselek; a magad hibája is, ami történik!

— De hát mit kellene szerinted Klárának tennie? — fordult Lee a feleségéhez.

Fanny hevesen, mintegy ellenállhatatlan áradattal kezdett beszélni; de aztán szándékosan megfékezte magát.

— Ez nem lehet, örültség! Peyton nem tudja, mit akar és te sem, Klára. Az az asszony. Oh! elevenen kellene megégetni őt. És Ira, szegény kis ártatlan Ira! Nincs igazad, Klára, én sohasem engedném ezt.

— Hagyd Irát. Én nem tudok másképp cselekedni; valahogy úgy nézem a dolgot, m'ntha nem is velünk történt volna. El sem tudom képzelni, azt hiszem, hogy velünk történt. Pedig úgy van. De én nem tudok egy férfit megkötni. Megtettem, amit tehettem, hogy magamnak tartsam: mindig jókedvű kedves voltam és lehetőleg csinos igyekeztem lenni. Sohasem zaklattam Peytont és azt akartam, hogy szabadnak érezze magát. Más eszközzel nem tudok élni; megalázó — és hiábavaló. Ha el akar menni, ha mással kíván élni, ugyan mit tehetek? Nem akarom, hogy mellettem legyen s más asszonyt szeressen és azt se bírom, hogy félig az övé legyen s félig az otthonáé. Nem kell! Én sohasem merültem el a háztartásban. Inkább hordtam esti ruhát, mint kötetnyt; szerettem a táncot, a társaságot. Talán Peyton most mást akar. Mina szöke, varázslatos szép-

sége, megejtő ártatlansága szédítette el. Én nagyon megérttem — de sajnos, nem tehetek semmit.

Fanny idegesen hallgatta végig mindezt, ami kihívóan ellentétben volt az ő jellemével és sokszor hangsúlyozott nézeteivel.

— Én egészen másképp gondolkodom, Klára, s hangja némi önelégültséget, a szigorú erkölcs és biztosság fölemelő tudatát árulta el. — Éppen a múlt héten mondtam Lee-nek, hogy én még a régi, a háború előtti nemzedékhez tartozom. Akkor még egészen más volt a családi élet — s minálunk azóta is ilyen maradt. És hidd e, mináketten örülünk neki. Ragaszkodom az őseim régi, tiszta szigorú elveihez.

— Szerencséd van, — felelt Klára nyugodtan. — Én kezdem hinni, hogy nem az fontos, hogy az ember mit akar, hanem hogy mi történik vele. S bármint van is, Peyton elmegy Raff Minával. Nem tudom, hogyan fogja érezni magát e nő körében. Peyton nagyon is uriember, snob; furcsa lesz neki, hogy a színésznépség közt forgolódjék, de nagyon érdekes élmény lesz. — Klára szeme különösen ragyogott, hangja tisztán, kicsit élesen csengett. A fájdalom megrázta lelkét, de nem törte meg egyenes, büszke becsületességét. Lee csodálattal és részvétellel nézett rá.

*

Vacsora után Klára, aki Randonéknál maradt éjszakára, p'kétet játszott Lee-vel; Fanny szokott karosszékeben szálakat húzott a zsebkendőkből, amelyeket karácsonyra készített. Klára nagyon jól játszott és Leenek vigyáznia kellett, hogy ne mindig ő legyen a vesztes. Nem hallatszott más hang, mint a két játékos rövid fölkiáltásai, amelyekkel kártyáikat bemondták. Végre Fanny fölállt.

— Én lefekszem. Jó éjszakát! Remélem, jól fogsz aludni nálunk, Klára. Egy kis cocktailt is

vitettem a szobádba, mert tudom, hogy szereted. Ne maradj fenn sokáig, kérlek, Lee; reggel oly korán kelsz és nagyon fáradt leszel.

— Bocsáss meg, — szólt Klára hirtelen, mikor Fanny elment, — de nem szeretem, sohasem szerettem az asszonyokat.

— No, s a férfiakról jobb véleményed van, még most is?

— Istenem, igen. Bárcsak szidhatnék valakit azért, ami történt, főleg Peytont, de nem tudom s ha az életembe kerülne, akkor se. Oly reménytelenül elkerülhetetlen az egész. Ne gondold, Lee, hogy nem vagyok boldogtalan, vagy nem nagyon nélkülözöm Peytont. Egész szívemmel szeretem őt és annyira szükségem volt rá s a szerelmére, hogy meg sem mondhatom. Én magam igazi vadmadár vagyok s oly végtelenül imádtam a tiszta, biztos Peytont! A sors ironiája, hogy éppen rajta kellett ennek meg-esnie!

— Még nincs vége mindennek, Klára. Én fogok avval az ifju bolonddal beszélni.

— Ne bántsđ őt, Lee! Ne éppen az én javamra prédikáljatok erkölcsöt. Ha én nem tudtam őt viszsztatérteni — te még kevésbbé tudod. Hiábavaló itt minden. Peyton fogva van.

— Erkölcsöt prédikálni! — ragadta ki a szót Lee méltatlankodva. — De rosszul ismersz engem. Csak beszélnem kell vele; meg kell tudnom, mi viszi tulajdonképen!

— Nem tudja megmondani. Nincs elég tapasztalata, hogy számot tudjon adni magáról.

— Pedig úgy szeretnék a dologba belelátni! S éppen egy férfi lelkébe. Eddig mindig csak a nő szempontjából írták meg, vizsgálták, magyarázták a kérdést. Ha férfivel történik ilyesmi, az mindjárt gazember s jutalma a legsötétebb megbánás. Lehet, hogy így van; én nem tudom.

— A könyvek ostobák, annyi bizonyos. Az életben sokszor máskép van a dolog; a feleség igen közönséges asszony lehet, a szerető jó, mint egy angyal. Ezek az elfogadott vélemények nagyon sokszor époly hazugok, mint olesón erkölcsösek. De hiába tudjuk mi ezt, ha mindenki azokhoz ragaszkodik. Főleg az asszonyok — nem, nem szeretem őket.

— Ők sem szeretnek téged. Nem mernek rád semmi különöset mondani, de eléggé megbotránkoznak, hogy a magad feje után jársz és nem törődöl velük.

— Bánom is én, hogy mit mondanak. — Klárán mindjobban meglátszott az izgalom, a fájdalom, amellyel küzdött. S Lee mélységes szeretettel nézett rá, amelyről azt hitte, teljesen önzetlen. Maga sem tudta, mennyire a maga vergődése irányította érdeklődését. Egy pillanatra Cytherea csendes, csábító mosolya jelent meg előtte. Fájdalmasan éledt föl örökös nyugtalansága.

A Morris-házaspárral szemben tanusított magatartását főképp Klára iránti szeretete irányította. Elhatározta, hogy mit fog mondani Peyton-nak. De tisztában volt vele, hogy nehéz, ha nem épen lehetetlen lesz, hogy a fiúval ily benső dolgokról beszéljen. S mint ahogy Klára rámutatott, Peyton életének tisztasága tette őt annyira megközelíthetetlené; egészen fiatalos, nagy, igaz szenvedélyében vakon hitt magában és abban, amit tett.

— Fanny azt fogja hinni, el akarlak csábítani, — jegyezte meg Klára, — menj föl, ha tetszik. Én egy cseppet sem vagyok álmos.

Lee-nek még nem volt kedve, hogy lefeküdjék. Azt gondolta, hogy talán a Klarával való beszélgetésben rájut valamire, ami feleletül szolgál utóbbi időben való nyugtalan tépelődéseire. Hiábavaló ábránd. Végül megkérdezte Klárától, mik a tervei.

— Télen Eastlake-ban maradok. Márciusban elmegyek Olaszországba, hogy Peyton elválhassék. Firenzébe megyek, egyszer már éltem pár hetet Arcetriben; nagyon bájos.

Lee előtt egy pillanatra színes elevenességben tűnt föl egy kis, olajfák közé épített sárga villa a firenzei dombvidéken, körüle a kert illatos virágai-val. Husz évvel ezelőtt ez a kép ellenállhatatlanul vonzotta vona; de most nem. Amire most vágyott — egészen más volt. Nem volt semmi köze Olaszországhoz vagy akármely helyhez a világon. Sónárgása nem az élet, bármily szép, felületéhez tapadt már, hanem a lét rejtélyes mélységei felé törekedett. Ugy érezte, hogy eddig semmit sem ért el, csak bizonyos függetlenséget a külső körülményektől; anyagi szabadságot s belső elszakadást a konvencióktól. De most úgy tetszett neki, hogy még ez sem tiszta áldás; ez a nyugalanság érzése volt, mintha kicsi csónakban hányódnék a végtelen tengeren és soha nem érkezhetik el már valami rejtett, távoli, sóvárgott parthoz.

Klára megborzongott; s látva, hogy didereg, Lee rábeszélte, hogy menjen föl szobájába. „Szűz párnáimhoz“, mosolygott az asszonyka néha felcsillamló merészségével. Lee magára maradt s nagyon levertnek érezte magát. A szoba, a ház, a csend körül, minden oly idegen volt neki. Mintha nem ott-hon volna, hanem valami ismeretlen helyen, ahova nem tartozik, ahol nem fog maradni. Elképzelhetetlen volt neki, hogy fölötte felesége, gyermekei pihennek; rettentő távolság, irtózatossá váló bágyadság terhe nehezedett rá. Alig tudta ezt lerázni magáról; nagykeservesen állt föl és fölment a szobájába.

*

Lee nyugtalanul aludt, rövid, szakadozott álmai voltak s folyton a Morrisék voltak a fejében;

ma sem tudta, mi ébrenlét, mi álom a zavaros látományokból, amelyek előtte táncoltak. Reggel fáradtan, ingerülten kelt s örült, hogy egyedül költöhetett el korai reggelijét; nem akarta most látni sem Klárát, sem Fannyt, nem volt kedve, hogy Peyton örülségéről vitatkozzék. Mert, gondolta, ez történt a fiatal férfival: valami örület, valami lázas hóbot, mely agyát égeti és egész vérét megmérgezte.

De a vacsoránál Fanny — az ura legnagyobb meglepetésére — alig beszélt arról, ami kettejük gondolatait lekötötte; nyugodt és tartózkodó volt. A tekintetét méginkább, mint máskor, az urára szegezte.

— Nekem is rossz éjszakám volt, — szólalt meg végre. — Törtem, törtem a fejem, még most is zug belé. De el is határoztam valamit; s ha te nem helyesled, nagyon sajnálom, mert nekem igazam van, Lee, tudom, hogy igazam van...

— Bizonyára — felelte Lee —, de lehet, hogy csak a magad számára. Nem biztos például, hogy igazad van Klára esetében.

— Nem, nem, ez éppen annyit jelentene, hogy nincs igaz és helytelen, nincs jó és rossz. De az, ami nekem biztosságot ad: a kötelesség. A kötelesség mindenekelőtt. Peyton kötelessége, hogy kitartson Klára és a gyermekük mellett. Ez oly világos, mint a nap. Semmi más nem lehet ily fontos, — nem fontos egyáltalán. A világ, Lee, olyan embereken nyugszik, akik teljesítik kötelességüket — ugyan mi lenne belőle, ha nem teljesítenék? Te talán nem is tudod, de százféle kötelességem van, amely rettentően terhemre van, például a jótékony egyletünk, amikor rajtam a sor, hogy a könyveket vezessem vagy a haldokló Annie-nál való látogatások, vagy az örökös gond, hogy te meg a gyerekek, meg a cselédek rendesen enni kapjatok mindennap. Képzeld el, hogy egy reggel nem kelnék fel — mi volna? Mi

volt mult évben, mikor mellhártyagyulladásom volt? Az egész ház szanaszéjjel volt és amikor már nem nyugtalankodtál értem, amikor már jobban kezdtem lenni, a legkényelmetlenebbül érezted magad a világon. Ne hidd, hogy panaszkodom, vagy hogy nem szeretem az otthonom minden követ és az életem minden apró teendőjét és minden pillanatot; szeretem. De azért feledkezel meg énrólam, mert a házban minden oly simán megy. Jó lecke volna neked, ha egy kis ideig más asszonnyal kellene élned.

— Meg vagyok győződve, hogy igazad van, — felelt Lee — jobb feleséget álmodni sem lehet; oly jól érzem magam, akárcsak a malac, amelyet Kristóf odalenn etet az ólban.

— Valami szebb hasonlatot is találhattál volna — tiltakozott Fanny. — S nem valami könnyű dolog veled élni; sohasem helyesled azt, amit más mond és mindig olyanokat mondasz, ami a többieket megbotránkoztatja. Ez a nagy hibája Klárának is; de ő azt hiszi, hogy ez nagyon okos vagy mulatságos dolog. Ha Klára más lenne — nem, ne szólj közbe, mindez sohasem történt volna. Hiába hivatkozol a jólneveltségére; nagyon is merész a viselkedése. Nagyon bájos maradt, de ez nem minden.

— Hát mi minden? — kérdezte Lee.

— Mondtam már, csak te nem figyelsz: a kötelesség.

— Ezt te mindennek fölé helyezed?

Fanny habozott.

— Mondtam már: annyit törtem a fejem, hogy zug bele. A szeretet és a kötelesség; ez a két legnagyobb dolog. De én úgy érzem, a kettő egy. A kötelesség szeretet nélkül nagyon kemény volna és szeretet nincs kötelesség nélkül. — Fanny valahogy észrevette, hogy ellentmondásba keveredik. — Nem kell annyit beszélni ezekről — az ember csak megzavarodik.

— Te nagyon szépen mondtad meg, amit akartál; csak én ingadozom a véleményeimben.

— Ugyan, Lee! Senkisésem oly határozott, mint te; én inkább azon bosszankodom, hogy annyira csökönyös vagy! Ne, ne add meg azt az almát, nincs jól megsülve. Végy egy másikat, amely puhább. Jaj, de könnyelmű is volnál a gyomroddal! Épen úgy teszel vele, mint Ilona az imádsággal; ha jól érzi magát, legszívesebben megfedelkedzik róla; de ha beteg, akkor hűsége sen elmondja. Bár ő is olyan volna, mint Gergely.

— Gergely ugyanabból a nemesféméből való, mint te, — mondta Lee.

Fanny sugárzott a boldogságtól.

— Ez aranyos volt, Lee. Ennél kedvesebbet nem mondhattál volna jó öreg feleségednek.

A vacsorának vége volt. Az asszony felállt, odament az urához és hízegőn vállára fektette karját. Lee-t elöntötte az a nagy, felvillanó gyöngédség, amely legerősebb érzése volt az asszonyával szemben és néma, meleg öleléssel szorította magához Fannyt. S épen ezért bosszankodott magára, mikor később, a semmit sem hozó est folyamán, megint eszébe jutott a malac, mely töméntelen zsirjában, álmos megleléddel terpeszkedik lenn az ólban. Valami fájdalmas kényelmetlenség fogta el arra a gondolatra, hogy ő, Randon Lee is házsnak induló, álmos megleléddel tölti napjait.

Vajon ő egyéni törekvéseit, gondolatait és kétéseit érvényesítette-e elég eréllyel, hogy felül tartassa magát a tömeg állati közömbösségén? Ő sem tudott magának megszerezni egyebet, mint az anyagi lét biztosítottóságát, a testi szükségletek rendszeres, bőséges kielégítésének elpuhultságát. S Fanny a gondos szolgálója . . . Nem, ezek a gondolatok tulajágosan kinzók, igazságtalanok voltak — s erősebben a Morris-házaspárra irányította elmélkedését.

Milyen határozott, öntudatos egyénisége van Klárának! Epen ez különböztette meg őt a többi asszonyoktól. De vajon mi lesz belőle egyedül? Vajjon nem fogja-e téves utra vinni bátor, merész lényének ősi öröksége?

Megkérdezte Fannytól, beszélt-e még Klárával a házaspár esetleges kibéküléséről; de Fanny tagadólág válaszolt.

— Nem tudom, mit tehetnénk — felelte. — Remélem, hogy Peytonnak nem jut eszébe, hogy idejöjjön. Felháborító, ahogyan viselkedik! Nem akarok vele beszélni, nem ültetem az asztalomhoz. Hogyan is veheted oly nyugodtan ezt a dolgot! Raff Mina gonosz, romlott teremtés. Ha még ugy szépití is a dolgot, nem jobb, mint az utca leánya.

— Ugy van — mondta Lee. De azt már bölcsen elhallgatta, hogy mit gondolt még tovább a törvénytelen viszonyokról és az utca leányairól. Vajon ezek oly sokkal rosszabbak voltak-e, mint a házasság merev intézményének hátrányai? Volt idő, mikor a hetérák nagy tiszteletnek örvendtek; de ez az idő elmúlt, még pedig bizonyára örökre s ez, gondolta Lee, tulajdonképen jól van így. Mert ha a prostitúció végleg lehetetlenné válik, akkor talán valamikor, egy elysiumi jövődőben, a házasság is megtisztul majd zavaró járulékaitól. Az örömházak, a futó viszonyok — ugy, mint a jótékonyság — levezetik és eloszlatják annak a kielégületlenségnek nagy részét, amelyet a szerelemnek és társadalomnak mai helytelen felfogása és berendezése okoz. Ha a háborút meg akarják szüntetni, legelőbb is meg kell szüntetni az olyan enyhítő intézményeket, mint a Vörös Kereszt, amelyek a pusztítás borzalmait türethetőbbeknek tüntetik fel; viszont, ha az emberek igaz összetartozásban élnek együtt, nem lesz szükség, hogy a házasságon kívül keressenek kárpótlást.

Lee tovább szötte ezeket a gondolatait a mozgószínház sötét nézőterén, ahova növekvő kíváncsisága vitte el, hogy lássa Raff Minát egyik nagy szerepében. A darab ostoba volt; új keretbe foglalt, új változata a régi és örökös érzelmi történetnek: ártatlan, falusi fiatal leány tragédiája, aki felkerül a nagyváros gonosz és veszedelmes forgatagába. Lee későn érkezvén, egyelőre nem egészen értette a történet menetét, de annál élénkebb érdeklődéssel figyelte a fiatal színész alakját, amely végtelen bájjal és kifejezően surrant és lebegett előtte a vásznon. Különös volt így néznie őt, mikor tudta, hogy ő maga most Newyorkban van s egészen más dolgok töltik be lelkét. Itt, itt csak kép volt, gondolta Lee, árny és fény játéka; nem volt sem hangja, sem melegsége, csak nagyon primitív emberekben kelthette az élet, a valóság illuzióját. De bárhogy védekezett ellene, rövidesen őt is fogva tartotta ez az illuzió, az igaz érzésnek, az őszinte átélésnek az a varázsa, amely Raff Minából kiáradt. Lassan kialakult benne az a gondolat, hogy az igazi valóság nem az a Raff Mina, aki elevenen jár Newyorkban, hanem az, aki itt előtte van. Igazi nagyság abban van, amit ily csodálatosan teremtet. Meghódította, leigázta ez a — hiába tiltakozott a szó ellen — ez a tökéletes művészet és végül egészen megfeledezett Mináról. Csak a szerencsétlen leánykát látta, akit ez játszott.

A történet a legbanálisabb módon folytatódott; a szegény leányt megejtik, házasság ígéretével elcsábítják, elhagyják s végül nyomorban, elhagyatva hozza világra gyermekét. A csábító rendkívül untatta Lee-t. Igazi konvencionális figura volt, az önző kéjenc, minden eleven, egyéni vonás hiján; egyetlen másodpercig nem hitette el azt, amit mimelt. De a leányka, akit elcsábított, édes, őszinte szépségében, eleven valóságában, elragadtatással és részvét-

tel töltötte el Lee lelkét. S megragadta az igaz mag is, amelyet a mindennapi történet magában rejtett; a hazug és kegyetlen erkölcs, amely a társadalmat oly kegyetlenné teszi.

Miért hogy az erény, a tisztaság rideggé teszi a szívet? Miért hogy a jámbor, templomjáró lelkek oly kérlelhetetlenül üldözik azokat, akik kevésbbé fennkölt lelkek? Miért átkoz és büntet az egyház is, ahelyett, hogy segítene és fölemelne? Krisztus megváltó önfeláldozása, megbocsájtó nagysága hátterbe került; a mai vallásos ember keserű szigora szinte az irigységhez volt hasonló.

A fiatal anya ott az eleven vásznon kétségbeesetten ül beteg gyermekével. A kicsi beteg s apró, marokba szorított keze bágyadtan pihen az anya meztelen kebelén. Egyszerre valami szörnyű sejtés zavarja meg a fiatal anya arcát, ajka remeg, szeme kitágul — a sejtés rémületté nő, kétségbeesett kérdéssé. Megfogja a kis kezét, az ernyedten hanyatlík le — hideg . . . kihült . . . a gyermek meghalt. S az anya arca oly örök, oly megrendítő fájdalmat tükröz, a maga könnytelen, vértelen, halálosan merev sápadtságában, hogy Lee torka összeszorul a fojtogató indulattól. De azután szégyenli megrendülését. Igen, Mina rendkívül tehetséges, gondolja s a lenyűgöző igazság elől a következő szünetben a tényleges valóság kicsinyességébe menekül.

A közönség is örül, hogy szabadulhat egy nagy és fájdalmas benyomástól s önelégülten élvezi a darab befejezését: a keresztény jótékonyág megjelenik, a leány megtér s az erény útján a lelki üdvösség felé halad.

Leet a maga kérdései, tépelődései között bántotta ez az olcsó megoldás. Szinte undorral nézte a körülötte levő tömeget, mely oly gyönyörrel élvezte az erény diadalát, a bünt megtérítő erkölcs önelégültségét. Azt senki sem vette észre, mily magasz-

tos volt a leány anyasága a maga odaadó és hívő szerelmében, amelyet nemessé tett a lelki szenvedély. Lelki szenvedély! — ismételte magában Lee, vajon szabad-e használni ezt a kifejezést, mely önként túlult fel benne, vajon van-e értelme? Az ő számára bizonyosan: a testnek és a léleknek, a lélek minden vágyakozásának tökéletes összeolvadását jelentette egyetlen nagy érzésben.

Ilyen volt Fanny iránt való szerelme — eleinte. Azután a lélek heve, bár különben megmaradt közöttük, mind kevésbbé fűtötte a szenvedély pillanatait. A szerelmi kapocs mindinkább pusztán testivé vált s ezzel vesztett édes borzongásából. Tudta, hogy ebben nem áll egyedül; látta, hogy így vannak mind a férfiak, akik már túljutottak az első ifjúságon. Ilyenkor vágyuk már nem kizárólagos. Jobbra-balra fellobban egy-egy ingerlőbb jelenség mellett. És Fanny? Ő más volt. Ezt biztosan tudta. Tiszta volt, nem tudott vágyat érezni egyetleneggyel szemben sem.

S talán ez tette őt hasonlóvá a szigorú erkölcsbirákhoz, akik a darabban a szerencsétlen leányt üldözték? Ez tette a valóságban Raff Mina ádáz ellenségévé? Lee megdöbbszent kicsit, amint így rájött, hogy Fanny — minden nagy kiválósága mellett — határozottan a türelmetlen erkölcsbirákhoz tartozott. Sajnálta mindenkit, aki eltért Isten vagy felebarátai iránti kötelességétől és fáradhatatlanul, kérlelhetetlenül megkövetelte, hogy visszatérjenek — ahhoz, amit ő helyesnek talált. Ez volt a dolog veleje. Minden ily téritési kísérlet végeredményben csak arra szolgált, hogy mindenkit az illető téritő egyéni színvonalára emeljen fel.

Ez a megismerés erősen enyhítette a Peyton iránti szándékait; semmiesetre sem akart vele szemben erkölcsprédikátor lenni. De beszélni akart vele, meg próbál segíteni Klárán, aki tulságos büszke,

hogy segítsen önmagán és egyeneslelkű, mintsem megaláztatást tudna szenvedni.

Lee tisztában volt vele, hogy nehéz szerepet játszik, mert nem ismeri a két másiknak, Peytonnak és Minának lelkületét. Annyi bizonyos volt előtte, hogy a nő méltó a legnagyobb tiszteletre. Nagy művésznő volt, őt nem kötötték a mindennapi felelősségek. De azért maradt meg szándéka mellett, mert az volt a benyomása, hogy Peyton és Mina nem oly fontosak egymásnak, mint hiszik; hogy Klárának nagyobb szüksége van Peytonra, mint Minának. Félő volt, hogy Klára, ha magára marad, egészen üressé, hideggé, céltalanná válik. Minának ott volt a művészete.

*

Lee gondolatai fájdalmasan kavargtak a nagy kérdés körül, amikor egy vadászaton Spencer Willy nyaralójában összetalálkozott Peyton-nal. Épen reggeli után, az elhagyatott hall egy üres sarkában került egymással szembe a két férfi.

— Klára mindent megmondott nektek? — kérdezte a fiatalabb.

— Igen — felelte Lee kurtán. Nem lesz nehéz dolog beszélni vele, gondolta magában. Látszott rajta a nyugtalanság, az erőlködés, hogy elnyomja lelkiismeretfurdalását.

— Nos, azt hiszem, nincs mit szólnod hozzám? — mondta Peyton gyanakvó hangon.

— Sőt ellenkezőleg; annyi a mondani valóm, hogy alig tudom, hol kezdjem. Más, a tényekben teljesen azonos helyzetben igazat adtam volna neked ebben; de minthogy Kláráról van szó s téged is kissé ismerlek, nem tehetem . . .

— Nincs szükség rá. Tudom, hogy nekem és Minának sok mindennel nem szabad törődnünk.

— Legelőször is — jegyezte meg Lee élesen —

felnőtt módjára kell viselkedned. Az előkelő guny és fölényes egyedüllét nem segít rajtad. Én csak Klára kedvéért és személyes érdeklődésből szólok neked; Raff Minának nincs szüksége szószólóra: az ő helyzete a legvilágosabb. — Hanem te, te ifju boldog, te nem tudod, mit csinálsz, mire készülsz. Amint a gondolkodásodat ismerem, egy hét múlva már agyongyötör majd a lelkiismeretfurdalás; folytonos küzdelmed lesz önmagaddal; amellet összeveszel majd mindenkivel, mert ezer ember lesz, aki görbén néz rátok.

— Tudom, hogy nehéz lesz, — felelte Peyton tompán. — De a világgal nem törődöm. Ez a könynyebb vége a dolognak. Hanem Klára és Ira ez a fájdalmas kérdés. Lee, ha egy évvel ezelőtt valaki azt mondta volna, hogy én így cselekszem, hogy csak gondolni is tudnék ilyesmire, agyonütöttem volna. Istenem! Hogy játszik az emberrel a sors! Szeretném, ha megértenéd, hogy nekünk — Minának és nekem — semmi részünk a dologban; úgy jött reánk, hogy észre sem vettük. Alig láttam őt háromszor — s már késő volt. S ha azt hiszed, nem próbáltam magam is szakítani . . .

Lee bólintott.

— Elhiszem. Hiszen magadnak is oly keserves a dolog. Épen neked . . .

— Ha Minát boldoggá tehettem, önmagammal nem törődöm.

— Természetesen, ezt én is tudom, — szólt közbe Lee türelmetlenül, — de azért ez mégis csak szentimentális fecsegés. Ha te elégedetlen, zaklatott vagy, hogyan legyen ő boldog?! Csak akkor cselekednél helyesen, ha egészen hinnél abban, amit teszel, nem néznél se jobbra, se balra, de erre te nem vagy képes; tulságosan él benned a konvencionális erkölcs.

— Csak forgasd meg a tört a szivemben — mondta Peyton fojtottan. — Nevetség, ha végiggondolja az ember. Csak egy kis ideje, ha ilyet halottam volna, egy férfi, aki megszökik a feleségétől, a gyermekétől egy másik asszonnyal, egy színésznővel! Hogy ledorongoltam volna szent elveim alapján. S most is elmondom mindezt magamnak, de hiába. Valahogyan e szavaknak nincs vonatkozása ránk. Mondhat mindenki, amit akar, Mina nem rossz. Ő szeret engem. Lee, és ez aztán elsöpört minden egyebet... Pedig tudod, hogy én ugyan szigorú voltam és így is éltem, ahogy mástól kívántam. Hamar nősültem, aztán megszületett Ira, én azt hittem, mindig így lesz és most...

— A sors csapása — mondta röviden Lee.

— Nevezd így, ha akarod. De nincs sok értelme, hogy neveket keressünk a dologra. *Van:* ez a veleje.

— Igen, de evvel nincs vége. Te nem vagy az az ember, aki így el tudod intézni. Titokban elítéled önmagadat. Most úgy érzed, nem tudsz meglenni Mina nélkül; s egy év, vagy három, vagy öt év után honvágyad lesz a feleséged után. Most azt hiszed, a te élményed más lesz, mint minden egyéb; hogy örökké a mennyben maradtok; de az életben ez más-kép van. Érts meg; nem itéllek; csak nem hiszem, hogy való vagy erre. És nem hiszem, hogy igazán ismered Raff Minát.

— Tévedsz, ha azt hiszed, hogy ez a szerelem fontosabb neki, mint a munkája, a művészete. Én nem ismerem őt arról az oldaláról, mint te, de jól beleláttam a másikba, amelyről neked sejtelted sincs. Mina nagyobb művésznő, mint az emberek még most hiszik; de egyszer fel fogják ismerni teljesen és akkor te letünsz az ő számára. Ő maga mondta nekem, hogy a művészete az élete. Öntudatlanul azt ragadja meg, ami a tehetsége kifejtéséhez

kell neki. Most téged szeret s holnapután talán egy nagy hegedűművészt Európában, vagy egy spanyol herceget Dél-Amerikában. Hogy képzeled, hogy veled maradsz és nézed, amint körülrajongják? Ne nézz rám oly gyilkos tekintettel: én nem ítélem el Minát; de te igen. Én végtelenül bámulom őt. De mint mondtam: ő tudja, mit akar s tud magára vigyázni; veled meg nem nagyon törődöm. De Klára sorsa fáj nekem. Szerencsétlenségére ő is szeret téged. Mi lesz vele? S megtalálod-e újra, ha egyszer visszatérsz, ki tudja, mely világrészből. Nem attól tartok, hogy elmegy, vagy — halott lesz a szó „erkölcsi“ érte'lmében; de akar-e majd veled élni? Nem szükkeblti, nem kicsinyes ő, de szeret és ha most összetörőd szerelmét . . .

— Oh, ne hidd, hogy én nem csodálom és tisztelem Klárát, — kiáltott fel Peyton kétségbeesetten. — De nem tehetek másként, még akkor sem, ha mindabban, amit elmondtál, igazad van. Nem mondhatok semmi olyat, amit százszor nem mondtam el magamnak. Mindez nem változtat semmit. Itéljetelek el és hagyjatok utamra.

— De én épen ezt nem akarom. Ki akarom nyitni a szemedet, lásd, mit teszel.

— Ugyan, ne beszélj úgy, mintha kis tacska volnék. Tudom, mit teszek. Nincs tanácsra szükségem.

*

Ajtócsapkodás hallatszott — a nagy szobából füstszag tódult ki és társalgás zaja. Peyton felhasználta az alkalmat és eltűnt. Lee fölkereste Fannyt.

— Nos, beszéltél vele? Mit szólt? — kérdezte az asszony izgatottan. — Én igyekeztem, hogy őssze ne találkozzam vele.

— Furcsa történet ez! Szinte azt hiszem, Pey-

ton egészen elvesztette önelégült elbizakodottságát. De ez nem fog soká tartani, nem hihetem.

— Oh, a gazember! — kiáltott fel Fanny ingerülten. — Igaz! üzenetet kell átadnom Klárától: kéri, hogy látogasd meg holnap, mutatni akar valamit.

— Még ma este elmegyek hozzá vacsora után. De most menjünk ki, mi lusták is. Nézzük meg, mit csinálnak azok kinn azzal a rókával.

Pár perccel később Lee és Fanny, akik nem mentek volt el a vadászatra, a társaság otthonmaradt többi tagjaival együtt kilovagoltak a mezők felé. Igen szép volt a vidék s alkalmas a hajtóvadászatra; bozótbokrok nem zavarták a kilátást, erdők csak a környező hegyeket koronázták. A meghívottaknak csak kis része követte a hajtókat; a többiek a legkülönösebb sportkosztümökben, a férfiak térdnadrágban, az asszonyok lovaglóruhákban — félkörben álltak a sáros mezőn.

A vadászat már véget ért. A falka hosszas szaladgálás, izgatott hajsza után körülkerítette a rókat. A hajtók lármáztak s amint Lee távolról ismét végignézte a sokszor látott képet, nevetségesnek, unalmasnak találta, ostoba játéknak. Megegyeztek Fannyval, hogy hazamennek. A groom elővezette lovaikat, mert lovon jöttek ki reggel Eastlake-ből. Most esőben kellett hazalovagolniok, de a langyos, finom esőt Lee kellemetlennek érezte arcán. Lassan ügtek a sima országuton Eastlake-be.

Lee tisztában volt vele, hogy semmit sem végzett Peytonnal; az ifjuember sokkal inkább váratlan, lenyűgöző élményének hatása alatt van, sem hogy okoskodásra hallgatna. De azért még nem mondott le arról, hogy még egy kísérletet tegyen vele. Főleg azt kell neki megmondania, — úgy érezte, — hogy bárhova kerül s bármi történik vele, az életet mindig egyformának fogja találni, Olyan

volt ez is, mint a hegymászás; minden más csúcs szebb és csábitóbb, mint az, amelyen már fenn van az ember; de ha tovább jut, látja, hogy mindenütt ugyanazt találja s visszatekintve, az a hely is oly varázslatos, oly egyetlen, amelyet elhagyott. Minden új tapasztalat az életben olyan, mint az előzők voltak, igazán új nincs; oly menekvés a hétköznapi-ból, amilyenről Peyton álmodik, lehetetlen.

A menekvés nem kívül van, gondolta Lee, hanem mibenntünk; nem valamely csodás helyén a földnek, hanem a lélek, az elme szabadságában. Peyton Morris nem tud szabad lenni; bárhova fut, régi meggyőződése, ítéletei sziklájába fog ütközni; ő nem az a Kolumbusz, aki új, csodás világot tud felfedezni az életben. Egy kicsit, csak egy kicsit tudja meglökni a szokott ut felé s magától visszavonni rá s Klára mentve van.

De Klárának azt kellene hinnie, hogy ez csupán Peyton erkölcsi erejének eredménye, nem a kételkedése, a gyáva megadásé. S mindenekfölött nem nem szabad azt hinnie, hogy Mina maga hagyta el őt. Ily apró csalafintaságokon függ most Klára élete, boldogsága. Ez a gondolat megint leverte Leet. Ugyan lehet-e sikere az ilyen mesterkedésnek s ha van sikere: ugyan mi az értéke? Mi a fontossága mindennek s hogyan lehet boldogabb, vagy legalább nyugodtabb az ember? Mire jó ez a sok gondolkodás, amely nem érik termékeny tété, csak megrontja az ember apró örömeit. Már a lovaglás sem volt kedvére s hazaérve, csak a cocktail szerezte meg neki némi jóérzés illúzióját.

*

Morrisék nagy, átépített téglaházban laktak Eastlake másik végén; mikor Lee, autóját elhelyezvén, fölment a nagy hallba, kis társaságot talált együtt a vacsorautáni feketekávé és cigaretták mel-

lett. Peyton régi barátai iskolatársai voltak ott, Wager Krisztián, Bromhead Gilbert és a feleségeik. Közöttük ült Peyton. Klára fáradtan ült egy karosszékekben s látható megerőltetésébe került, hogy a társalgásban résztvegyen. Mikor Lee belépett, hálásan mosolygott rá, aztán visszaesett szórakozottságába. Főkép a férfiak beszéltek; a régi diákemlékek foglalkoztatták őket s igazi férfianysággal azt szerették volna, ha asszonyaikat ezek ép úgy érdeklik s egymáshoz fiúzik, mint önmagukat. Wager felesége londoni lány volt, magas, sötéthaju s a feltűnő Evadore nevet viselte. Bromhead felesége gyöngéd, halkszavu teremtés, délamerikai származásu, csupa lágy nőiség.

Lee Randon elgondolkodva figyelte a két asszonyt s közöttük Klárát, aki bámulatos önuralommal viselkedett keserves, nehéz helyzetében. Hallgatása nem volt feltűnő, mert Bromhead asszony halk, folytonos csacsogása fölmentette a beszédét. E csacsogásával főkép Klarához és Evadorehoz fordult; de tulajdonképen hízalgő hangja, hajlékony mozdulatai, méléző tekintete — mindez a férfiaknak szólt, főleg Leenek, mert a többiek még mindig a diákemlékeikbe mélyedtek. Peytonnak hőstetteiről, sportversenyeken nyert díjairól folyt a szó s egy pillanatra ő maga is belefeledkezett a régi boldog időkbe. De fölrezzent:

— Milyen fiatalok voltunk akkor!

Wager Krisztián tovább lelkesedett. — Fiatalok voltunk, de megtanultuk, mi az: férfinak lenni. Különösen te Peyton, már akkor kitüntéi a kitar-tásoddal és uri becsületességeddel.

Lee észrevelte Peyton feszengését.

Klára hirtelen felállt s átvezette vendégeit a szomszédos szalónba.

A kacér kis Bromheadné Lee-hez huzódott.

— Bájos teremtés ez a Klára — susogta, —

De azt hiszem, nem szeret minket. S oly merev ma a saját házában. Én figyelem őt; valami baja van. Vajon boldog-e Morris Peyton-nal. Kedves fiúnak látszik.

Lee nem felelt. Untatta az asszony felületes kacérsága, epedő pillantásai. Elmulasztotta emondani a bókákat, amelyeket tőle vártak. S a déli szépség egyszerre fölfedezte, hogy léghezér éri s nagyon távol van az urától. Fölkelt.

— Annyira vigyáznom kell magamra — fordult távozóban Leehez — oly érzékeny vagyok. Gilbert, drágám, merre vagy? Már nem is tudom; szeretsz-e? — szólt az urához, gyöngéd szemrehányás fuvolahangján.

*

— Ugyan mit mondott neked a kis csacsi? — kérdezte Klára Lee-től. A zongora sarkába vonultak vissza, míg a többiek távolabb, a kandallót ültek körül. — Nem sokat . . . — Ugy-e az a nő nem engedi? Ügyes teremtés, az bizonyos. De soha se találod ki, mit fogok neked mutatni. Képzeld Lee, Raff Mina rokona, az a bizonyos Grove Sabina írt nekem levelet. Itt van a ruhám derekában, hogy megmutassam neked.

S finom szürke papírra írt, haik illatu levelet nyújtott át neki. Lee elolvasta a határozott írásu sorokat:

„Kedves Morisné Asszonyom,

nem tudok kifejezést találni arra, mily bánatot okoz nekem az, amit Mina épen most elmondott nekem; kérem, látogasson meg engem itt, newyorki lakásomon. Elfoglaltságom lehetetlen né teszi, hogy én keressem fel őnt. Remélem, kérésemet nem veszi tolakodásnak egy idősebb asszonytól, akinek érzelmeit egy fenyegető, hihe-

tetlen katasztrófa épenugy veszélyezteti, mint az Önét . . .

Az aláírás: Grove Sabina.

— Kicsit merész dolog — mondta Lee.

— Mit merész!? Az a hölgy, ugy látszik, bolond. Azt hiszi, jámbor, elhagyott asszonyka vagyok, akin így kell segíteni. Már el akartam dobni a levelét, mikor eszembe jutott, hogy talán mulattatna téged.

— Igen, Klárám; és talán mégis beszélni kellene vele.

— Ha azt hiszed, elmegyek hozzá, bolond vagy te is.

— Látom, hogy nem teszed; pedig ez volna az egyetlen mód, hogy Minát megkönyékezzük, az az érzésem, hogy annak a leánynak van belátása . . .

— Te elmehetsz — mondta Klára.

Lee elgondolkodott.

— Tényleg megtehetném. A nagybátyád vagyok. Más rokonod nincs. Megpróbálhatnám.

— Komolyan Lee, ne beszélj többet róla. Mit érhetsz el? Csak bosszankodni fogsz. S nem akarom, hogy evvel az idegen nővel vitasd meg az én ügyemet.

— Bolondság! Ezren fognak beszélni róla nemsokára, ha el nem intézzük. Én megpróbálom, mit tehetek. Hátha Grove-nénak van valami befolyása Raff Minára, bár nem remélem.

— Vissza nem tarthatlak, — mondta Klára — s megsimogatta Lee kezét. — Csak haragszom magamra. Örömmel kellene, hogy menni hagyjam, ha ő maga boldog lesz, de nem birom. Olyan édes fiú és egészen az enyém volt, az enyém.

— Csütörtök előtt nem mehetek el Grove-ék

hoz. Majd sürgönyözök addig a te nevedben, udvarias kifogást keresek, miért nem mehetsz.

— Oh, ne fáradj, Lee!

Peyton közeledett feléjük, kényszeredett mosollyal.

— Klára, véletlenül említettem, hogy még van néhány üveg francia pezsgőnk s ez általános izgalmat keltett. Mondtam, hogy hiába, te őriztél az üvegeket, de mindenáron látni akarják.

— Hozd elő, Peyton — felelte Klára határozottan. — Én őriztem, az igaz, valami különös alkalomra, — talán éppen mostra. Ez igen jó alkalom kettőnk számára, éppen az utolsó.

Peyton arca fájdalmasan rándult meg; némán ment át az ebédlőbe s hozta az üvegeket. Egy durranás s az aranyos folyadék gyöngyözve ömlött az első pohárba.

— Milyen arany-ital ez, — gondolta Lee, — derűs és bizsergő. A whisky durva mellette, a sherry és az oportoi nehéz; a sör egyszerűen altató. A pezsgő igazi, vidám, ragyogó hangulatot hoz, tánc, nevetés, könnyed kacérság hangulatát.

Körül élénken beszélgettek; a két vendég-asszony halk nevetéssel, a férfiak növekvő tüzzel. Klára kissé merev és szilaj volt egyszerre:

— Igyunk még! Ne hagyjunk meg egyetlen cseppet!

Lee végre kiszabadította magát és elsietett. Künn éles, hideg levegő csapott az arcába s ő fel-frissülve, dudolva vezette autóját hazafelé.

— Lee — szólt Fanny halkán, álmos hangon, mikor a szobájukba lépett, — de soká maradtál, drágám. Annyi ideig vártam rád! — hangjában szeretet és gyengédség volt és Lee önkinzóan gondolta: Nem érdemlem meg, hogy ilyen jó feleségem, ilyen drága gyermekeim legyenek: hálátlan, szívtelen vagyok!

III.

Fanny hevesen ellenezte az urának azt a tervét, hogy beszél Raff Mina rokonával, Grove-néval.

— Ugyan mit mondhattok egymásnak? Mi értelme az egésznek? S még avval a Minával is összejönnél! Minek?

— Klára kedvéért. S azt gondoltam, te velem jöhetnél Newyorkba. Ezt az ügyet hamar elvégzem s azután elmegyünk együtt vásárolni, meg a színházba. Holnap reggel mehetnénk.

— Szeretnék én is, de reggeire nem tudok elkészülni. Menj te be előre és telefonálj értem; ha nem tudsz rögtön visszajönni, talán utánad megyek.

Lee sürgönyözött Grove-ékhoz, bejelentette látogatását s másnap délután négy óra után megjelent a 66-ik Streeten levő elegáns házukban. A szalon, melyben Lee-nek néhány pillanatig várnia kellett, igen gazdag, nagyon is fényes berendezésű volt, a mult század nyolcvanas éveinek stílustalan izlésében. A nemsokára belépő Grove-né karcsu, igen választékosan öltözött, kecses alakja feltűnően modern volt ebben a környezetben. Az asszony mosolyogva nyújtott kezét.

— Én sem szeretem ezt a berendezést, — ez volt első szava. — De az uram ragaszkodik hozzá. Nincs fogalma róla, mily csökönyösen konzervatív egy ilyen nem newyorki. Mina azt mondta, eljön, — folytatta, mikor leültek — ha szabadulhat a próbáiról; de amint látom, nincs itt s ez jobb is talán.

— Morris Klára, sajnálatára, nem jöhetett el — felelte Lee, és Grove-né élénken jegyezte meg:

— Ne vegyék tapintatlanságnak, hogy irtunk neki! Annyira felizgatott mindaz, amit Mina ve-

lünk között. Mióta egyetlen fiunk elesett a francia fronton, ő volt a gyermekünk. William hugának a leánya. De újabban oly nehéz vele megienünk; kiméletlen és önfejű, — bizonyára a tehetsége miatt! Semmi befolyásunk sincs rá. De kérem, beszéljen nekem egy kicsit a Morris-házaspárról.

Lee figyelmesen hallgatta az asszonyt. Igazi nagyvilági nő benyomását tette rá, aki nemcsak gazdag és előkelő, hanem értékes és öntudatos egyéniség is. Negyvenéves lehetett, legfeljebb negyvenegy. Mikor a nő elhallgatott, pár rövid mondatban, fájdalmas komolysággal tájékoztatta őt a Morrisék viszonyairól, történetéről.

— Oh, hát a dolog még súlyosabb, mint gondoltam! — kiáltott fel Grove-né. — Mennyire sajnálom a hugát! És az uram egészen kétségbe van esve Mina miatt. S mit lehet tennünk? Ahogy Ön leírja, Morris Peyton ép olyan férfi, aki a legkomolyabban veszedelmes lehet Minára: az igazi, szinte tulzottan uri férfi. Mit is tehetnénk Randon ur, mit tehetnénk?

Közben behozták a teát s Lee, a finom illatu, párolgó csészével kezében, elgondolkodva nézett szembe Grove-néval.

— Én azt reméltem, Ön fog valamit kitalálni!

— Ugyan, hogyan? Mi hatalmam van Mina fölött? Mina oly rettentő sok pénzt keres. S ha a szerződése lejár, még többet fog keresni. Mondtam neki, hogy nem érdemli meg. És ennek az unalmas Morrisnak is van pénze s hallom, hogy époly bolond, mint Mina. Beszélt Minának Morris ur feleségéről? Ne higgye, hogy Mina rosszivű. Nagyon érzékeny és talán hatni tudna rá.

— Eastlake-ben nem volt rá alkalmam. Itt beszélnék vele. Bár, bevallom, most még kisebb a reményem, hogy elérek valamit. Én azt hittem, ön be fogja csukni Minát kenyér és víz mellett.

Grovené nevetett.

— Egy légió szobalány és hasonló népség törne rám, hogy kiszabadítsa; hiszen Mina Milliók kedvence. Valósággal utunkat állják, ha vele megyek néha az autóban.

Lee felállt.

— Hát akkor hiába minden.

— Ne mondjunk le róla, — szólt Grove-né, gyorsan. — Minánál sohasem lehet tudni. — Vacsorázzék nálunk ma este s hozassa ide a bőröndjét is. Nem engedjük, hogy a szállóban maradjon. Az uram nagyon fog örülni, hogy szerencséje lesz önhez. Nos, viszontlátásra este!

— Nem adott alkalmat Lee-nek, hogy visszatartsa meghívását, hanem gyorsan eltűnt.

*

A szállójában Lee bosszusan, de lelkesedés nélkül szidta magában Grove-nét. Az ördög vigye ezt a meghívást, gondolta, visszarakosgatva holmiját a bőröndbe.

Azután első gondja volt, hogy Fannynak telefonáljon. Az asszony nagyon csalódott volt, hogy Lee nem őt várja és nem vele megy színházba, mint tervezték. Nem tudta megérteni, minek fogadta el a meghívást Grove-ék házába. Végül egészen éles hangon bucsuzott.

Lee ingerülten csapta le a telefonkagylót. Azután visszahajtatott Grove-ékhez. Gyönyörű, kényelmes vendégszobába vezették s megmondták neki, hogy a vacsora nyolc órakor van. Bőröndjét gyorsan és ügyesen kicsomagolták, oly kényelmesen, otthonosan öltözködhetett, hogy minden rosszkedve elmúlt.

Grove William, köpcös, nehézkes alakja barátságosan sietett eléje; de Lee első pillanattól kezdve inkább kedvetlen közömbösséget érzett e

végtelenül gazdag és ügyes, de finomabb kultúra nélkül való üzletember iránt.

— Ön Morrisék rokona? — kérdezte Leet.
— Hiszi, hogy elérhetünk valamit a fiatal embernél?

— Mit tehetnek önök a fiatal hölgygel.

— Ah, a hölgyek, — hölgyekkel nem lehet okoskodni. Mina az Peyton-ját akarja, vagy hogy hívják és ez ellen nincs apelláta.

— S úgy látszik, ezt a Peytont meg is kapja,
— mondta Lee; — bevallom, én sem igen értem el semmit Morrisnál . . .

— Istenem, mi is van velük? Mi az, ami vakokká teszi őket minden egyéb iránt? — szólt az asszony s Lee friss érdeklődéssel tekintett rá.

— Ezen gondolkodom én is.

— Ugyan, a dolog nagyon egyszerű. Nagyon sokat voltak együtt; fiatalok; egyik nő, másik férfi s minthogy kiesit rendkívüli helyzetben kerültek össze, egymásba habarodtak. Aztán Minát elrontotta ez a sok siker; a folytonos nyilvános szereplés; érzései folytonosan túlfeszítettek s azt hiszi, a holdat is megkaphatja, ha akarja.

— Neked ez a véleményed, William, ezt tudom. De mit gondol ön, Randon ur?

— Én igazán nem tudok felelni a kérdéseire, ez az egész dolog, minden, ami a szerelemmel függ össze, oly zavaros, annyi hazugsággal homályosították el, annyira más és más szokásokhoz idomítják a különböző népeknél és éghajlatok alatt, hogy az ember már alig ismerheti fel, mi az ősi ösztön, az emberi alap benne. Mit gondolnak, mi történék, ha egy időre félretennők a jó és rossz fogalmait a szerelmet illetőleg?

— Altalános felfordulás — felelte Grove gyorsan.

— Ha az emberekben több felelősségérzet volna, akkor nem, William — mondta az asszony. —

A magasrendű emberek számára nem; a szabályok és tilalmak a tömeg számára valók. Nekem nincs szükségem rendőrré; én tudok felelni magamért.

— És ezt nem tudja Mina. Neki nincs semmi felelősségérzete. Dajka kellene melléje — szólt Grove William.

Az asszony hallgatott s kezére nézett, e finom kékeres, hegyesujju, karcsu kezekre, amelyek minden gyűrű nélkül pihentek ölében. Arca nyugodt, szinte kifejezéstartalan volt; e pillanatban nem volt szép, gondolta Lee, de hasonlított valakire, emlékeztette egy arcra, amelyet — úgy érezte — nem régen láthatott, csak nem tudta, hol és mikor. Sehogysem tudott rájutni, ki volt ez a nő és bosszusan abbahagyta a gondolkodást. Vacsora után Grove William megkérdezte Randont, kedve volna-e elkísérni őt klubjába, vagy inkább itt marad a feleségével, hogy tovább tárgyalják a dolgot.

*

Lee az asszonnyal maradt; de nem igen tudtak már az ügyről beszélni. Ismételték, amit már többször elmondtak Mina tagadhatatlan jótulajdonosságairól és a Morris-házaspárról. Végül egészen eltértek a tárgytól s maguk maradtak egymással szemben.

Grove-né hallgatott s közömbös arcát látva, Lee épen azon gondolkodott, ne kíváncsi-e jó éjt-szakát s vonuljon vissza. Ekkor egyszerre, legnagyobb meglepetésére, megszólalt az asszony.

— Ön bizonyára már százszor volt minden mulatóhelyen és kabaréban, amely kissé érdekelte. De én ugyszólván sohasem jutok ilyen helyre; menjünk el most, ha nem bánja.

Sőt, nagyon örülne, mondta Lee. Ez igazán nem mindennapi este lesz, gondolta. Mikor a csukott autóban ültek egymás mellett, igazi esztétikai győ-

nyörüséggel nézett végig az asszonyon. Hosszu, dus-redőjű aranybrokát estiköpeny borította karcsu alakját a szürke esti ruha felett és minden mozdulatában ifjui, hajlékony báj és frissesség volt.

Milyen fontos, hogy egy asszony mindig szép legyen, hogy minden körülötte kiemelje természetes szépségét, gráciáját; az asszony első hivatása, hogy vonzó legyen. Megint elfogta a nyugtalanság, mely utóbbi időben kinozta s kíváncsi érdeklődéssel szállt ki a *Malmaison* helyisége előtt. Igen előkelő, fényes közönséggel volt telve a helyiség.

Egymással szemben ültek le. A szomszéd asztalnál színes eleganciával öltözött, fiatal nők ültek. Egy feltűnő, barna spanyol szépség kacér pillantásokat vetett Lee-re. A terem közepén táncoltak. Egy ideig nézték a táncolókat. Azután Lee megkérdezte Grove-nét:

— Akar táncolni?

— Miért ne?

Könnyedén és hajlékonyan táncolt; Lee élvezettel érezte a karcsu és mégis telt formák mozgását. Mindjobban rájött, hogy eleven, husból és vérből való asszony, nem bábu, társasági hölgy. Mikor Mikor a tánc után újra leültek, Lee pezsgőt hozatott s az asszony természetes, fölényes kedvességgel fogadta hódolatát.

*

De Grove-né mégis megmaradt a maga személyes megközelíthetetlenségében; nem volt mulató s szó közönséges értelmében. — Anette például, az ő helyén bizonyára bugyborékolón vidám lett volna, tetszelgett volna a felületes illetlenségben; bármely nő itt e teremben többet adott volna neki magából, mint az asszony, aki itt szemben ült. De neki jobban tetszett Grove-né nyílt okossága, hazug szemérmesség nélküli beszéde, mint amazok léha kacér-

sága. Elképzelte, hogy Fanny ezen a helyen részben izgatottan érdeklődnek, részben megbotránkoznak; a tartózkodó, szemérmes lények ösztönös lázongásával, megvetésével nézné a szabadon élőket. Ő nem engedte volna azt sem, hogy pezsgőt rendeljen: s már éjjélkor sürgette volna, hogy térjenek vissza a szállóba. Már két óra mult; Grove-nén még nyoma sem volt a fáradtságnak. Az érett, de még nem hervadó asszony pompájában ült ott, aki számtalan hajnalt üdvözölt áttáncolt éjszakák után.

Végre Grove-né felállt, felhuzta a kesztyűjét és hazaindultak. Mikor az autóban együtt ültek, Lee úgy érezte, közelebb vannak egymáshoz, mint az előbb. Együtt, barátságos, közvetlen együttlétben néztek bele az élet, a szenvedély forgatagába. Eastlake, Fanny és a gyermekek oly messze voltak; lényének oly tulajdonságai éledtek fel, amelyeket ott egészen el kellett nyomnia. Vidám és derűs szívvvel mulatott, mintha egyéb dolga sem volna az életben. Szinte meglepte a gondolat, hogy ez csak rövid — muzsikális — intermezzo házasság, munkás életében.

— Meglepően kedves volt — jegyezte meg Grove Sabina.

— Ugy-e mennyire? Én épen azon gondolkodtam, mily hamar elmúlt. Holnap délután megyek haza Eastlake-be . . .

Grove Sabina ellenezte ezt. Beszélni kellene Raff Minával. Holnap hét óra előtt szabad lesz a lány. Együtt vacsorázhatnak.

Minthogy már ennyit tett ez ügyben, ebbe is bele kellett mennie. Majd reggel újra telefonál Fannynak, bejelenti és megmagyarázza késését. Fanny, a felesége — mit fog ő szólni? — De szándékosan visszafojtott minden kritizáló gondolatot. Nem Fanny a hibás, hanem az a szerep, amelyre élete, a feleség, a háziasszony hivatása szorítja. De, ime, Grove-né feleség és milyen könnyedén előtt a Malmaison-ba!

Hiába, a házasság a legtöbb esetben szolgálókká alacsonyítja le az asszonyokat.

— Néhány perc múlva alhatunk — szólalt meg Grove Sabina.

— Sohse voltam kevésbbé álmos! Azon gondolkodtam épen, hogy a házasság mennyire elrontja a legtöbb asszonyt. — Önt semmit sem! . . .

Az asszony előrehajolt: mintha szeme felcsillant volna.

— Ugyan! Van-e valaki, aki el nem laposodik a házasságban? Vajon nem ez lesz a sorsa Minának és az ifjú Peytonnak is?

— De nem önnek! Bámulom önt.

Grove Sabina bosszus lett. Mily önhittek a férfiak! Nem ismer, alig látott és tudni véli, ki vagyok.

— Maga is csak olyan, mint William: olyan könnyen ítél másokról!

Lee protestálni próbált. Meglepte az asszony komoly bosszúsága. Mikor elváltak, közömbösen köszöntötték egymást. Lee szobájában a legkedvesebb kényelmet találta. Whisky, szódavíz, finom szivarok várták egy kis asztalon. Szinte nehezére esett lefeküdni. Egy percre az ablakhoz állt és kinézett a nagyváros éjszakájába. Mily más volt, amit látott, mint Eastlake nyugalmas, falusi képe. Ott ilyenkor megy el házuk előtt a tejeskocsi. Azután a kertész felmossa a lépcsőket. S bármikor tért este nyugalomra, nyolc órákor Fanny már teljesen felöltözve, a virágokat rendezte a vázákban. Grove-né bizonyára délben kel; itt a szobalányok frissítik fel a vázák drága, melegházi virágait.

Reggel Lee-t illatos, finom kávé várta, mire megborotválkozott; azután a városban volt dolga s csak délután tért vissza Grove-né házába. Raff Minával hét órára beszélt meg találkozót. A szobalány avval fogad'a, hogy teával várják a könyvtárszobában. Ez nagy empire-stilben berendezett terem

volt, óriási pompás butorokkal. A teaasztalka a hatalmas íróasztal mellett volt felállítva; Grove Sabina asszony egyedül ült egy karosszékben. Fekete, magasnyaku ruha volt rajta, amely Lee-re első percben azt a benyomást tette, hogy rosszul áll neki.

— Milyen rossz idő van ma! — szólta. — Gyülölöm ezt a sötét, ködös hideget.

Lee egy kis székre telepedett melléje és teát kért. Az az érzése volt, mintha — bár csak egy napja ismeri Grovenét — nagyon jó, régi barátok volnának; oly otthonosan, kellemesen érezte magát vele. Az asszony is, úgy látszik, hasonló érzett; mert alig beszélt hozzá, épen nem bánt vele úgy, mint idegen vendéggel.

Lee-t furcsa, homályos hangulat ejtette rabbá; mintha valami régi hatalmas befolyás vonzása alá kerülne újra. Rejtélyes, érthetetlen visszatérés érzete volt ez, valami átélt helyzethez, indulathoz. Hirtelen belépett Grove William.

— Nem, kedves, teát nem kérek, — felelt a felesége kérdésére, — csak egy cigarettát.

Randon Lee odanyújtotta az ezüst cigarettatartót s véletlenül megérintette Grove Sabina térdét. Az asszony észrevehetőleg összerезzent; arca halálosan elsápadt, szeme feketén, szurón meredt rá.

Lee bosszankodott. Csak nem érti félre az asszony egészen ártatlan ügyetlenségét? Hogyan lehet ennyire gyanakvó és tulérzékeny egy érettkorú, folyton társaságban forgó nő? Nem oly tacsó már ő, aki ilyen ostoba módjára képes az udvarlásra!

Pár percig ült még a helyén, azután tulzott udvariassággal elköszönt: Mináért kell mennie.

Előbb még telefonált Fannynak; elmondta, hogy Minával van találkozója s elhatározta, hogy másnap kora reggel kimegy Eastlake-be.

Fanny a legtürelmetlenebb, legélesebb hangon válaszolt. Nem tudta megérteni, mit időzik oly soká

Newyorkban. Bosszusan panaszkodott Ilonára, aki nagyon rossz, idegesítő volt megint. Lee rosszkedvűen távozott a készüléktől. Rosszkedvű volt még, amikor Minával találkozott. Legelső benyomása az volt, hogy a fiatal színésznő nagyon fáradt. Látszott rajta a folytonos munka.

— Hová menjünk vacsorázni? — kérdezte. Mina nem bánta, akárhová. Előkelő, de csendes étterembe vonultak be. Mina édes arcán, egész alakján még finomabb, lelkebb báj, ártatlanság ömölt el, mint eddig látta. Percről-percre jobban tetszett Lee-nek a fiatal nő s mégis, — csodálkozva vette észre — hűvösen, idegenül élvezte szépségét, báját. Ifjúkorában bizonyára szenvedélyesen rajongott volna érte, aki az eszménynek, az ifjúságnak, a tavaszi ártatlanságnak megtestesülése volt. Az ifjú emberek — így Morris Peyton is — mindig az eszményért, az elérhetetlenért rajongnak.

Őt most más ejti hatalmába. Cytherea — egyszerre eszébe jutott, hogy Minában semmi sincs abból, ami a végzetes bábut oly vonzóvá teszi számára, semmi, ami felcsigázza vágyát. S Mina beszéde, nézetei is egészen gyermeken naivak, ártatlanok voltak néha — ő, a maga korában nem tudta már megérteni, átérezni őket. Csak művészetében volt tökéletes asszony; zsenije itt pótolta azt, amit az életben még nem szerzett meg, a tapasztaltságot.

S itt Lee-nek hirtelen újra eszébe jutott az előbbi kis jelenet, a könyvtárszobában. Hogy viselkedhetett oly gyerekesen az a tapasztalt, fegyelmezett asszony? Különösen az arckifejezése döbbengette meg, amint visszagondolt rá: mintha szenvedés, éles fájdalom tükröződött volna benne. Nem harag, bosszúság, hanem fájdalom. Miért? Szerette volna neki megmondani, hogy — hisz az nyilvánvaló — véletlen volt az egész; nem akarta, hogy az asszony rosszul ítélje meg őt. Majd vállat vont. Bánja

is ő. Higgyen Grove Sabina, amit akar. Női hiúsága csak kielégülést talál benne. Most hamar elintézi, amit elintézhet, Minával s aztán siet vissza Eastlake-be, a maga életébe. Teljesítette Klárával szemben való kötelességét s e sok idegen ember — Mina és Grove-ék — örökre távozik köréből.

*

A nehézség csak az volt, hogyan kezdje a monológját evvel a finom, kissé fáradt leánnyal, aki halk mosollyal ült vele szemben. A terem nem volt tele, de Lee észrevette, hogy a közönségből sokan odanéznek, mosolyognak: megismerték Minát. Végre, a mentü megrendelése után, megszólalt:

— Látom, nagyon sokat dolgozik.

— Sokat, — felelte Mina — folytonosan próbálunk. És én igyekszem a legjobbat adni, amit tudok . . . De, ugy-e maga nem azért jött ide, hogy errői beszélgesse velem. Azt akarja kérni tőlem, ugy-e, hogy mondjak le Peytonról.

Lee némán intett.

— Meg kell vallanom, hogy ezt nem tehetem. Senki sem hitheteli el velem, hogy rosszat cselekszünk. Nem tehetünk róla; nem mi csináltuk — így jött. Szeretjük egymást.

— De vajon ismerik-e egymást? Ismeri-e Peytont? — kérdezte Lee, aki a lány minden szavából, hangjából látta, mennyire egynek, összetartozónak érzi magát Peytonnal.

— Nem ismerem úgy, mint ön — mondta Mina ártatlan őszinteséggel. — De a szívemmel ismerem. S nem az-e minden? Tudom, hogy igaz és tiszta ember, aki nem sokat forgolódott a nők körül, hogy szereti a sportot, vidám és erős. Oly más, mint azok a férfiak, akikkel együtt kell lennem! Ezek a színészek — van köztük finom, művelt ember. De általában, a nőhöz természetesen illik, hogy

színésznő legyen, de a férfi nem igazi férfi, ha színészkedik. Nincs igazam?

Lee igazat adott neki; örült, hogy ily világosan lát.

— Bizony, Peyton más, mint a színésznépség. De ez lesz a baj is. Képzelheti-e, hogy tűrni, birni fogja, hogy a feleség játsszék és körülvegye mindaz, ami egy ünnepezt művésznőt mindig körülvesz. Amilyen felfogással ő nézi a világot, bizony hasznára lesz az is, hogy sportolni tud, mert tucat-szám fogja elverni az embereket, mert megsértik vagy nagyon is bámulják azt, akit szeret. Nem ért ő a művészethez. Azért szerette ő meg önt, — tette hozzá — mert olyan nagyon szép. S meg kell mondanom, hogy én tölem telhetőleg visszatartottam őt s megmondtam neki, hogy valószínűleg nem soká lesz fontos önnek.

— Milyen kegyetlen! És nincs igaza, nem lehet! Azt hiszi, mert véletlenül színésznő vagyok, nem lehetek hűségese?

— Ez tehetség kérdése. A génusz nem lehet hű, csak önmagához.

— Erre nem gondoltam, — szólta a lány szomorúan.

— Hogy is gondolna. De higgye el, nekem van igazam. Bármennyire rajong is Peyton a maga játékaért, — nem szereti. Azt akarja majd, hogy hagyja ott a művészetét, legyen korrekt feleség, egy előkelő negyedbeli korrekt ház asszonya. Talán már most is beszélt erről?

Mina finom, gondolkodó és szomorkás mosolya választ adott kérdésére. Majd:

— És ha én akarnám ezt? Ha otthagynám a színpadot? Ne higgye, hogy mostani életem csupa gyönyör.

— Nem hiszem; de sohasem fog szabadulni

tőle; sohasem fog tétlenül ülni, vagy bridgezni hosszú délutánokon.

— De otthon után vágyom. Oh, otthon — és egy gyermek — az én gyermekem és Peytoné . . .

— Milyen ostoba szentimentalizmus! — Lee elvesztette önuralmát. — Csodálatos, egyetlen tehetsége, egyénisége van és olyan álmokat sző, mint egy szürke varróleány. Ha anya akar lenni, legyen az a szinpadon, millió szívek örömére.

— Szeretne-e engem Peyton kisfia? — susogta Mina álmodó hangon.

— Ha szeretné, nem soká tartana; meggyölölné, mire esze lesz. Elvette az apját!

— Istenem, erre sohasem gondoltam. És én nem bírom, hogy gyűlöljenek! Nem tudok aludni tőle. Istenem, meg kell érteniök — nem tehetek róla!

— Nem értenék meg. Ira és az anyja nem érthetik meg s ezért nem haragudhatik rájuk. Az egész család gyűlölni fogja önt. A nagyközönségnél ez inkább hasznára lesz; az éhes a szenzációra, a botrányra. De Peyton köre ki fogja tagadni. Ez ostoba, igazságtalan, megengedem. Klárát kivéve, senkinek sincs joga, hogy haragudjék önre. De el kell rá készülnie. S tudnia kell, hogy Peyton-ban is élnek, szenvedélye dacára elevenek a régi, csökönyös tradíciók. Kifelé és befelé meg kell velük küzdenie; a szerelmese maga ön ellen fordulhat! A vérében van az erkölcsi türelmetlenség.

*

Mina szeme fájdalmasan rebbent; száját macskul összeszorította: látszott rajta a belső küzdelem. Végigsimitotta sápadt homlokát.

— Gondolkodnom kell még a dolgon, — szólalt meg. — Oly felindult vagyok, Borzongok mindattól, amit mondott. Minek is jött el, hogy így felzaklasson? És mégsem tudok lemondani! Bárcsak

itt volna Peyton, az felelne mindenre, az nem oly gyöngye, mint én!

Lee-nek az az érzése volt, hogy itt is hiába való volt minden erőlködése; csak megzavarta a lány nyugalma, de Klárán nem segíthetett.

— Nagyon fáradt, — mondta gyöngéden — és én is csak bántottam. Hazakisérem; menjen, pihenjen. — Gyorsan fizetett és elindultak. Az autóban Mina szinte elveszett a párnák közt; úgy pihent ott törékeny ifjúságában, mint egy bájos, letört virág. Lee szívét összeszorította a szánakozás. A háza kapuja előtt Mina elbucszúzott kísérőjétől. Lee még egyszer utána nézett, amint finom alakja eltűnt a liftben.

Grove-ék háza előtt idegen autó állott; s mikor Lee elment a fogadószoba előtt, Grove William behívta őt. Bizonyos dr. Davencott és a felesége voltak ott, láthatólag benső barátai a háznak. A férfi nehézkes, kicsit vaskos külsejével és kedélyességével tűnt fel; beszédéből kitűnt, hogy nagy és előkelő praxisa van; Lee értette is, hogy miért: egészséges humora, kissé durva közvetlensége maga gyógyszerként hatottak az elpuhult, kényes emberek körében, ahol mozgott. Az asszony nagyon finom, bájos és okos volt. Az amerikai fajta színéjéből való, nemes virága. — Grove-né alig vett részt a társalgásban; főleg Randonra rá sem nézett. Kétségtelen, hogy egyszerűen, ostobán megsértődött. Azután, egyszer, tekintetük találkozott s el nem engedte egymást és Lee pillantása alatt az asszony megint elsápadt, fekete szeme kitágult, mint délután. Lee annyira meglepődött, hogy ő is elmerülve, mással nem törődve, bámult rá. Grove-né hallhatóan felsóhajtott s aztán — látható erőfeszítéssel elfordult tőle és beleszólt az általános társalgásba.

Lee láthatta, hogy nem sértődésről van szó; de most még megfejtethetlenebb rejtély előtt állott.

Nem értette az asszonyt s nem értette önmagát sem. Az a nyugtalanság, mely az utolsó huszonnégy órában csillapodott volt, jobban elfogta, mint valaha. Ugy érezte, nem tud nyugton ülni, ott maradni egy percig sem; a körülötte folyó társalgás értelmetlen, bántó zajnak tetszett előtte; azt szerette volna, hogy mindenki menjen, pusztuljon innen, egyedül Grove Sabina maradjon vele. De hogy miért maradjon, miért legyen vele egyedül, mit szeretne neki mondani, azt nem tudta. Menni akart valami ürüggyel jó éjt kívánni és távozni, de maradt, nehéz, szorongó érzéssel, mintegy a vihar sulyos, villamos légkörében. Nem tudott mozdulni. — Istenem, csak ezek az idegenek már távoznának . . . Mit akar ez a doktor a végevárhatatlan történeteivel? Közben tudta, hogy Grove Szabina tekintete — akarata ellenére — őt keresi; de ő kétségbeesetten kerülte, hogy szembenézzen vele; mereven bámulta a nagy perzsaszőnyeg selymes arabeszkjeit.

Lee nagy erőfeszítéssel tépte ki magát abból a kábulatból, mely fogva tartotta; szembe kell néznie a helyzettel. S ekkor hirtelen, mint a villám, járta át az a megismerés, hogy Grove Sabina szemében nem harag lobog, hanem szenvedély. Ez hihetetlen volt, de igaz; soha nem látott ily égő, lefojtott szenvedélyt égni asszonyi tekintetben. Grove Sabina sápadt, nyugodt arca, tartózkodó magatartása egyszerre egészen másnak tűnt előtte — mindez olyan volt, mint a megfagyott lávatömeg, amely a belső, forrongó tüzet takarja. Mélyen megdöbbenetette, amit látott s megdöbbenetette a kérdés, miért épen neki volt szabad ennyit meglátnia. S most önmagába nézett — a többiek beszélgetése csak mint valami távoli zaj érte fülét — magát kutatta: hogy érinti ez a váratlan felfedezés? Vigyáznia kell magára. Grove Sabina minden korrektsége mellett oly csodálatosan, különösen vonzó, hogy nagyon veszedelmes lehet

számára. S ha egyszer enged a váagnak, mely ez asszony felé viszi, ki tudja, hol állna meg?

Úgyan minek ez ostobaság, vakmerő ostobaság, szidta ismét magát. Grove-né nem is törődik vele. S ő is, csak nem fog épen most, mikor azért van itt, hogy Klára urát visszavezesse a családjához, csak nem fog maga valami olyan dologba keveredni, ami megzavarná élete és lelke nyugalmát. Nem, vigyáznia kell, nehogy bármi irányban jobban megkösse itt magát, mint akarja. Már erre az elhatározásra is könnyebben lélekezett. Nem, ő nem don Juan, asszonyesábitó, a csábitás eredménye, végcélja nem parancsoló fontosságú számára. Nem egyszerű, könnyen kielégíthető érzékiség a nyugtalanságának oka; mélyebb, rejtélyesebb valami az, amit nehezebb kielégíteni.

A Davencott-házaspár végre bucsúzkodott; az asszony kedves közvetlenséggel nyujtotta oda erős kis, meleg kezét, a doktor jókedvű tréfálkozással köszönt el tőle; de épen mikor visszafordult tőlük, Lee hirtelen, félíg oldalról megpillantotta Grove Sabina arcát: lágyvonalu orcájának enyhe vonala finoman elkeskenyedett hegyes állán, hosszú, karsu nyaka bájos hajlással folytatódott domboru kebléhez; fájdalmas és rejtélyes mosoly játszott ajkán, félíg csukott szeme körül; a haja ebben a világításban feketének látszott. Valami borzongás, lelki remegés futott át Lee-n; most éles, kérlelhetetlen világossággal ismerte fel a keresett, sejtett hasonlóságot — a varázslatos bábu, Cytherea, állt előtte.

*

Mikor a Davencott-házaspár eltávozott volt, Lee visszaroskadt székére, utolsó fölfedezése még jobban felzaklatta, mint mindaz, ami előtte történt — s nem csupán váratlanságával.

— Nos, most megyek lefeküdni — mormolta félhangosan, hogy elűzze gondolatait.

— Ezt teszem én is — szólt Grove Sabina, aki az ajtóban állt, ugyanabban a helyzetben, ahogyan vendégeitől búcsúzott. De egyikük sem mozdult. Végre Grove Sabina visszaült a székére.

— Még soha, senki így nem látott belém, abba, amit magamba temettem — szólalt meg tompa hangon. — Nem tudom, hogyan ébresztette ön fel... nem, nem tudom. Borzasztó! Nem tudom, mit adtam volna érte, mit tettem volna, hogy ez ne történjék meg. S most... lehetetlen dolgokat kell önnek mondanom... nem tudom, mi készíttet rá...

— Ne, ne mondjon semmi olyat, ami boldogtalanná tenné. Ennekem nincs jogom, hogy kikérdezzem — s amit megláttam, az természetesen mélységesen megindít, de nem értem. Ne törődjék velem.

— Ezt azért mondja, mert nem tudja, mi megy itt végbe — sóhajtott a asszony, szívére szorítva kezét. — Istenem! — s szemében rémület világított — a szeméremérzetem elhagy magával szemben. Beszélnem kell... Ne, ne mozduljon! Ne menjen el és ne közeledjék. Beszélnem kell arról, ami itt belül éget. Mindig bennem volt, amióta emlékezni tudok. — Félig gyermek voltam, hogy már égetett. Szeretet, gyöngédség — de az örület fokán. Szeretetre vágytam, de nem arra a kis, langyos érzelmre, amit rendesen így hívnak — valami nagy, halálos érzésre és boldogságra vártam, ami nem jött. — S mindabból, amire tanítottak, amit magam körül hallottam, azt kellett hinnem, hogy szemérmetlen, gonosz érzés, ami bennem él; szégyeltem, eltemettem és rejtettem. Senkinék sem volt fogalma róla, még Williamnak, a férjemnek sem. Nem az volt, aki nekem kellett volna — erős, uralkodó, parancsoló és szerető férfi. És én küszködtem magammal néma magányban... A kisfiamért minden lemondás köny-

nyebb volt s jutalmat kaptam érte. De ő elesett Is'e-nem, még egypár év s mindennek vége lesz; már úgy örültem annak. S most jön maga és — és én...

— Semmi sem történt — ismételte Lee rekedten. — Semmi sem történhetik. Egyikünk sem egészen fiatal már; mint mondta, néhány év múlva minden kialszik bennünk. — S mindaketten, mint mondani szokták, boldog házasságok vagyunk.

— Van boldog házasság? — kiáltott fel az asszony.

— Istenem, ez még a legjobb megoldás ebben a keserves életben.

— Ugyan! Maga is olyan, mint a többiek. Ez a lus a megelégedés... Én is keservesnek találom az életet, de legalább nem e'égyszem meg oly ostobán.

Nyugtalanul felállt. Lee is felpattant s szenvedélyesen mondta:

— Vigyázzon! Ne mondjon nekem ilyeneket. Nekem is voltak hasonló küzdelmeim — s nem állok jól semmiről. Velem szemben nincs oly biztonságban, mint hiszi.

— Nem akarok biztonságban lenni — susogta az asszony.

Önkéntelen, heves mozdulattal Lee átkarolta az asszonyt és megesókolta vad, lángoló szenvedéllyel. Az asszony nem húzódtott vissza, hanem hasonló tüzzel viszonzta ölelését. Mindketten szinte megtáncorodtak, mikor elengedték egymást. Lee úgy érezte, min'ha a villám járta volna át. Ez nem futó, kényelmes kis fellobbanás. azt érezte, hanem valója legmélyéből előtörő vihar.

Újra átfogta és megesókolta az asszonyt, két keze szinte összecuzta övének csinált virágait. Lélekzetnélkül csókolta s végül elhaló, szinte alélt sóhaj szakadt fel Sabina kebléből. Lee homályosan érezte, hogy a helyzet lehetetlen. Grove William bármely

percben beléphet. Gyöngéden egy székre ültette az asszonyt.

— Sabina, — susogta, először szölitotta őt nevéen, — nyugodjék meg. Nem akarom kitenni valami buta véletlennek.

Az asszony halványan mosolygott.

— Mi történt velünk? Meg kell fejtenünk, mi van velünk. Nem vagyunk fiatal bolondok, nem szabad, hogy . . . hogy tényleg elragadtassuk magunkat.

— Igaza van. Maga oly meggondolt — lehelte az asszony. Egészen komolyan beszélt, de kijelentése mégis úgy hangzott, mint valami gúnyolódás.

Lee cseppet sem érezte magát meggondoltnak. Oly vad vágyakozás száguldott minden csepp vérében, hogy ő sem örökötti már azzal, ami mindebből következhetik. Ujra átkarolta az asszonyt, bolondul.

Ez az, amit ő keresett, az a varázserő, amely Cytherea rejtélyét megmagyarázná. Izgalmat, új élményeket kívánt s mindazt megkapta most. És furcsa szorongás is fogta el arra a gondolatra, hogy ezek után nem mehet holnap haza.

*

Lee szobájában ismét a tegnapi kényelem várta; s betöltötte magának egy whisky-szódát és gondolkodva szivarozott mellette. Kábult csodálkozás töltötte el afölött, ami történt. Semmi tudatos törekvése, vágya nem vitte oda, ahova jutott s tudta, hogy Sabinát nem vezette tudatos vágy, tudatos erő. Végigborzongott hátán a csókoló csókok remegése s vérét ismét lángba borította öleléseik tüze. S mégis fogadkozott, holnap es e hazamegy és soha többé nem jön el Grove Sabinához. Nem lehet. túlságosan veszedelmes, életébe markoló, ami itt várna rá. S érezte, mennyit kellett Sabinának küzdenie önmagával, vergődnie, mert szenvedélye, szeretőképesége nagyobb volt, mint amit a mindennapi élet elbir.

S milyen különös, mikor először látta Sabínát, nem is sejtette benne m'ndezt s nem vonzódott hozzá ilyen módon. Most nem értette ezt. Hogy is nem vette észre rögtön, hogy nem látta meg hasonlóságát Cythereával! Ő volt Cytherea. Sabina volt Cytnera. Es ez volt magyarázata annak, ami veszedelemmel fenyegelett, ami megrémítette. Itt nem az történt pusztán, hogy ő megcsókolt egy férjes asszonyt, hanem találkozott azzal, ami a Csábítás, a Vágy, a Félelem és a Veszély számára. Eszébe jutott, Peyton és Mina mennyire erősködtek, hogy nem ők felelősek azért, ami történt. Akkor nem hit nekik; meg volt győződve róla, hogy bizonyos szándékos kacérkodás előzte meg szenvedélyük kifejlését, — de most ő és Sabina, valósággal vihar verte le a lábukról. Valami végtelen tehetetlenség ellenállhatatlan veszély érzete fogta el Leet és zavarta meg gondolatait. Nem volt akarata, szabad választása; valami vak erő vezette és nyugözte le. A tragédia levegője vette körül és gyűlölet lobbant fel benne a világ, e gyáva társadalom iránt, amelyben a nagy szenvedélynek, a magas érzelemnek nincs helye.

Nem érezte bűnösnek magát; nem tudott bünt látni abban, ami történt, ami nem csak természetesnek, hanem elkerülhetetlennek, végzetyszerűnek tetszett neki. Nem tudott büntudatra ébredni sem Grove Williammal, ak vendéglátó gazdája volt, sem Fannyval szemben; úgy érezte, az ilyen erkölcsi elitélések legnagyobbbrészt képmutatás szülottei. Nem csalta meg egyiküket sem, nem vett el tőlük semmit, mert az, amit Sabina és ő egymásnak adnak, amit együtt átéltek, sohasem volt az övék. S amint Sabínára gondolt, még egyszer átélte képzeletben az egész csodás pár perccet, amelyben megialálták egymást; behunytt szemmel érezte újra az asszony simuló testét, szétnyílt ajkait, hallotta forró sóhajítását.

Hirtelen letette sz'varját s izgatottan kezdett fel-alá jární. Most átkozta önmagát, átkozta Sab.nát s legjobban átkozta azt az ostoba Grove Williamot, aki buia önelégű.tségben alszik e lobogó szép terem-tés mellett. Vad és profán gondolatok kavarohtak benne, verejték ütö.t ki homlokán.

— Nem, ez nem mehet így örökké! — mor-molta. Megmosta a homlokát, leült s azzal igyekezett vigasztalódni, hogy holnap mindent máskép fog látni; elbucsuzik Sabinától és visszatér otthonába, gyermekeihez, szabadul ettől az érzéstől, amely csak felforgatná életet.

De csak nagynehezen tudott megnyugodni. Mindig újra megjelent előtte Sabina — Cytherea megtestesülése, eleven és iorró megvalósulása homá-lyos álmainak. Sabina, aki szintén azt kereste az életben, ami megnevezhetlen, elérhetlen, de ő teljes, megfogható valóságban akarta, nem érte be a láto-másokkal, mint ő. S lassan elérzékenyült, enyhülő szomorúság fogta el, amint kettejükre gondolt. Ha régen, ha akkor találkoztak volna, amikor mindket-ten szabadok voltak ... Talán más lett volna egész élete, nem mondott volna le ifjai becsvágyáról a síma, polgári pálya, az anyagi siker kedvéért. Sa-bina bátorította, biztatta volna őt a maga útján s vele talán énjének teljes kifejtéséhez juthatott volna, mint író, művész. De most minderre késő, mindennek vége. Nem marad más hátra, mint lemondani, meg-örízve ezt a szép emléket, boldog és büszke tudatát annak, hogy még tudott fellobbanni és szenvedélyt keltetni, Evvel kielégültebben, nyugodtabban térhet az öregedés útjára. Igyekeznie kell majd megelégedést találnia abban, ami kijutott számára: anyagi sike-reiben, szép társadalmi állásában, otthonában, gyer-mekeiben. Oly szép, okos gyermekei vannak. Velük, bennük lel majd új ifjúságot, ha sikerül őket bará-taivá tenni.

Az érzelem már nem lobogott benne, csak hal-
 kan zsongott. Lefeküdt s kábult félálomba merült.
 Reggel avval az elhatározással kelt fel, hogy végleg
 elvág ma mindent, visszatér a hétköznapha. Egyedül
 reggelizett. Sabinát a könyvtárszobában találta egye-
 dül. — William váratlanul Washingtonba utazott.

— Egy hosszú, zavartalan napunk lesz egy-
 mással — mondta Lee-nek.

— Vacsora után elmegyünk kicsit — folytatta
 Sabina; — s valami Variété-ba. Ma nincs kedvem
 komoly színházba menni; aztán újra elmegyünk a
 Malmaison-ba, pezsgőt iszunk és táncolunk.

— Nagyszerű lesz. — szólt Lee, de kissé bán-
 totta az a gondolat, hogy Fanny várja otthon.

— Alig aludtam — mondta Sabina. — Magára
 gondoltam minden pillanatban. — Mondja csak, gon-
 dolja, hogy tetszeném a feleségének? — kérdezte hir-
 telen, nem tudva elkerülni a hiábavaló kérdést, amé-
 lyet minden asszony föltesz hasonló helyzetben.

— Bizonyára — hazudott Lee hősiesen.

— Szeretném is; bár, valahogyan, nem tudom
 elképzelni, hogy ő magához tartozik. Nem tudom el-
 képzelni, hogy feleséges ember. Bizonyára azért,
 mert szeretném, ha nem volna az; boldogtalan va-
 gyok.

Kezébe fogta Lee fejét s mélyen a szemébe né-
 zett. Lee furesán érezte magát: maga sem értette meg
 önmagát: vonzódását Sabinához és változatlan ra-
 gaszkodását Fanny iránt.

— Magam is csodálkozom rajta; egész ottho-
 nom szép, tökéletes; de sokszor, nem tudom, miért,
 oly idegen nekem. Mintha nem az enyém volna. Ide-
 gen minden benne — Fanny és a gyermekek is.

Lee igyekezett a nőnek megmagyarázni furesa,
 tépelődő, kettészakadt ben-ejét; de Sabinát kevésbé
 érdekelte mindaz, ami a közvetlen jelenen kívül volt.
 Csak Lee-t látta, a pillanatot érezte, teljesen átadta

magát a jelen boldogságának. Lee-t ezer gondolat zavarta meg, kinozta most is s nem tudta kétségbeesését, jövőre gondolasát elnyomni. De mindig újból, mint egy hatalmas hullám, összezsapott fölötte s elsöpört mindent Sabina iránti heves szenvedélye.

Az asszony teljesen az övé volt; látta, hogy azt tehet vele, amit akar. Ittasan a szerelemtől, a boldogságtól, szinte eszméletlenül simult mellére. De Lee-t a vágy fölgerjedése közben is valami végső köcty zavarta meg. Félt attól, aminek következnie kell; úgy érezte, nem fogadhatja el Sabina teljes odaadását, nem tehet magáévá, mert ő felelős mindenért, ami ebből következhetik, s nem akarta lekötni, megkötni mindkettőjük egész jövőjét. Nem tudott megfeledkezni Fannyról és a gyermekekről sem. Tudta, hogy most kell uralkodnia magán, mert ha véglegesen egymásba hullanak, ez nem lehet futó viszony, könnyed szórakozás, mely nem hat ki egész életükre. Meglazította karjai ölelését Sabina körül s csókjai hevét enyhítette. Az asszony fölcsemelte a fejét és fölsóhajtott.

— Csengetnem kell a teaért, — mondta sajnálkozóan. S mg a szobaleány behozta az asztalkákat, elrendezte az edényeket, Lee cigarettázva járt föl és alá.

Mikor ismét magukra maradtak, a tea mellett Lee csendes, mélabus hangulatba mertült. Heves vágya ellankadt: nem kívánt semmit, nem égette semmi. Édes és fájdalmas lemondással nézte egész életét. S ebben az elmélázásban beszédessé vált; elmondta életét, egész pesszimista fölfogását Sabinának, azt, hogy nem tudja, az egész é't mire való. Az asszony szerelmes, odaadó figyelemmel hallgatta. De ez a hangulat is elmúlt; Lee elhallgatott. S mikor az alkony langyos árnyai ereszkedtek le a megh'tt szobába, kétségbeesett sajnálkozás járta át szívét, hogy elrontotta, elvesztegette ezt az egyetlen, gyönyörű

délután, ezeket az órákat, amelyek soha sem térnek vissza. Milyen örült volt, hogy engedett kétségeknek, ostoba meggondolásoknak, hogy hiábavaló szavakkal vesztegette el azt az időt, amely mindkettejük üdvösségét jelenthette volna.

Sabina fölállt; föl kell öltöznie, mondta, hogy elmehessenek.

— Én jobban szeretnék itthon maradni, veled, egész este — de a cselédek zavarnak. Istenem, Lee, mi lesz belőlem, ha elmegy?! Lee, ne menj el soha innen, én meghalok nélküled!

Mindhogy kielégítő választ erre nem adhatott, Lee csókokba fojtotta az asszony könnyes szavát.

Mikor megint egyedül volt a szobájában, megint a józan meggondolás kerekedett felül benne. Igyekezett biztatni magát, hogy semmi helyrehozhatatlan nem történt, hogy még mindent nyugodtan elintézhet. Kell, hogy kikerüljön ebből a do'ogból, vagy inkább: kiverje ezt a dolgot a fejéből. Mi ez? Mibe keveredett bele? S mi köze mindehhez Cythereá-nak? De még nem késő; még szabadulhat; Sabina is meg fog vigasztalódni; hiszen látja rajta, alapjában ő is hálás volt neki önuralmáért. Nem, nem lesz megzavarva nyugalma, élete.

De akkor — miért maradt ma itt? Miért nem ment haza ma kora reggel, mielőtt Sabina fölkel? Mi ő? Férfi, vagy gyáva fráter, csábító, ak' megfutamodik minden kockázat elől. Vagy haza kellett volna mennie s itt határozottan elvágni mindent; vagy itt maradni s levonni ennek következményeit a végsőkig. De ő egyiket sem tette, ő egyiket sem akarta. Ő Cythereát — Sabinát akarta, valami lehetetlen, valószerűtlen módon, s Fannyt is ott, ahol volt. Miért ne mehetne haza, az otthonába, ha odavonzza vágya és máshova, ha mást kíván. Vagy a

házasság minden szabadságától megfosztotta, akkor is, ha Fannyt nem tudja kizárólagosan szeretni?

*

Ebben a tétova, hullámzó lelkiállapotában csak természetes volt, hogy mikor Sabina előtte volt számít, különösen jólálló, omló fekete selyemruhában, amelyből hófehéren villant ki gömbölyű válla és karcsu nyaka, amikor az asszony sugárzó mosollyal nyújtotta feléje kezét, akkor Lee mindenről megfeledkezett ismét a pillanat mámorában. Semmire sem gondolt többé, csak az eleven, teljes órákra, amelyek most rá vártak. Ez az este övék volt; senkinek nem tartoztak vele, csak egymásnak. A ragyogó, édes odaadás, mely Sabinából rásugárzott, ittassá tette, mint valami steni ital; ünnepi hangulatban ült Sabinával az autóba, mely *Lafayette*-hez vitte őket.

A vacsora finom és bőséges volt s ők alig nyulnak hozzá. Az előkelő helyiség egy sarokasztalánál ültek és halkán beszélgettek.

— Nem késünk el a színházból? — kérdezte Lee közömbösen.

— Bánom is én; nem is tudom, minek vettük a jegyeket?! Kell is nekünk színház, mikor egymással vagyunk! Oh, Lee, oly boldog vagyok. Soha ilyen boldog nem voltam. S holnap elmégy, elveszítelek. De ugy-e, nem felejtessz el — nem mindjárt. Egy kicsit, egy kicsit tarts meg a szívedben.

— Sohasem tudnálak kiűzni onnan.

— De szeretnél tudom és én... — Az érzélem annyira elfogta, hogy lélekzete szinte elakadt, arca elsápadt s csak nehezen susogta: — Én hozzád tartozom, lényednek egy része vagyok. És nem bánok semmit. Nem bánom, mi lesz. Most megkaptam azt, amit akartam, amire egész életemben vártam — téged,

Téged vártalak, mind'g, tudod? Persze nem tudtam, hogy épen te vagy az, még akkor sem, amikor eljöttél s együtt teáztunk és Mináról beszélünk. Csak másnap eszméltem rá. Miért nem találkoztunk régen, régen, mikor még leány voltam, egészen fiatal lány. Milyen furcsa, ugy-e, hogy bennem ily hata'mas a szerelem. A legtöbb ember alig tud róla... Oh, Lee, az a szerelem, amelyből én beszélek, ragyog és éget és tisztá, mint semmi ezen a szegény, szürke világon.

Lee megint érezte, mennyire elevenebb, véresebben való a Sabina vágyakozása, mint az ő álmodozásai; úgy szeretett volna magáról beszélni, de nehezére esett. Nem tudta elmondani Sabinának, milyen különös szerepet játszott az a rejtélyes bábu, Cytherea, álmodozásaiban, mostani élményében. Sabinában Cytherea megelevenedését látta s mégis maradt még valami betöltetlen sóvárgása meghatározatlan rejtélyében. Nem tudott úgy felolvadni a jelenben, mint Sabina; élt és érzett, de közben figyelte magát és fájón kutatótt magában.

Cytherea... Méla mosollyal nézett szivarja füstjébe.

— Mit látsz ott a füstben? — kérde Sabina.

— Téged.

— Akkor miért nem énrám nézel inkább, nem a levegőbe?

— Mindenütt csak téged látlak.

— Oh én imádoztam!

Lee nem tudta ezt a gyöngéd szót hasonlóval viszazozni, nem tudott becéző nevet találni — minden oly kopott, oly hamis csengésű volt, annyit mondta az ember félig őszintén, Sabinának csak tiszta aranyat, tiszta igazat akart adni.

Sabina ismét megszólalt:

— Én úgy érzem, nem ide való vagyok, Dél-

vidéki meleg nap van a lelkemben, az ereimben. Talán spanyol vér... Oh hogy szeretem a délvidék színes pompáját, égő szenvedélyeit! De azt mondják az orvosok, a szívem gyöngé s nem bírná a tropusok égő nappalait és fojtó éjszakáit.

— Nekem van egy öcsém Cubában s nagyon jól érzi ott magát, — felelt Lee.

Lee fizetett s távoztak. A tearózsaparfönnel illatos autóban egymáshoz simultak ismét. Milyen más volt Sabina, gondolta Lee, mint Raff Mina és Fanny, mennyire különbözik mindkettőjüktől! S milyen tragikus és döntő szerepe van e törékeny női teremtésnek a férfi életében: ők sorsának igazi intézői.

*

A színházba erősen megkésve érkeztek s egymáshoz támaszkodva a sötét nézőtérben, az egész előadást csak szórakozottan, mintegy á'lomban nézték végig; minden képben, a lejátszódó szerelmi történetben, a maguk érzésének kisugárzását, játékos mását látták.

Előadás után Sabinának nem volt kedve a Malmaisonba menni. Azt mondta a sofförnek, hogy menjen a parkon keresztül. S a kacsai illatos homályában édes hangon suttogott Lee fülébe, hal-kan, mint a forrás csörgedezése. S egyszerre, forrón, mélyen:

— Lee, szeretlek!

Lee összerezsent. Most, hogy ez a szó elhangzott, úgy érezte, végleg ur lett felettük a végzetes hatalom, mely sorsukba belemarkolt. Minden jönni fog, ahogyan jönnie kell. Nem tehet ellene semmit. Hogy a maga érzése mi volt, vajon ez e a szerlem, s mi a szerelem általában, azt nem tudta. Csak azt érezte, hogy elkerülhetetlen esemény függ felettük. Átölelve Sabinát, kinézett az

autó ablakán. A park fekete fái gyorsan száguldottak el mellettük; más kocsikkal találkoztak, bennük beszélő és nevető, mulatságról jövő, vagy szótlán és magános emberekkel.

Lee feszültsége, várakozása, vágya annyira fokozódott, hogy azt hitte, szétrepeszti szívét. Az autó megállt a Grove-ék kapuja előtt. Lee kiszállt, de Sabina nem követte. Lee várakozva állt ott. Ugyan hol marad oly sokáig? gondolta türelmetlenül. — Mindjárt jövök, — szólta ki a nő elhaló hangon. De járása határozott volt, amikor egy perc múlva kilépett az autóból. A szobalány oda-jött, lesegítette Sabina köpenyét, majd Lee kabátját és kalapját vette át. Sabina Lee-hez fordult s a leány előtt hangosan és nyugodtan mondta neki:

— Köszönöm kiséretét; nagyon kellemes volt. Jó éjszakát!

S anélkül, hogy visszafordult, hogy feleletre alkalmat adott volna, fölment a szobájába. Lee úgy érezte, mintha fejbevágták volna. Hogy el-rejtse boszus, fájdalmas meglepetését, a cigarettatárcáját kereste elő a felsőkabátja zsebéből. Azután ő is felment a lépcsőn s visszavonult szobájába. Valami nagy, megbántott keserűség volt benne; de még nagyobb volt csodálkozása. Mi történt? Milyen új rejtély előtt áll s mit várhat még? Alig merte végiggondolni, milyen lehetőség cikázott át agyán. Rettentő izgalomban járt fel és alá. Lassan, egyenként vetette le ruhadarabjait s vette fel pyjamáját. Egy whisky-szódát töltött be magának s mohó szomjúsággal kiitta. De semmi sem enyhítette feszültségét. Homloka lüktetett, lélekzete gyors volt; keze remegett. Majd nagy csüggedés fogta el. Sabina még a legcsökélyebb jellel sem adott reményt semmire... Nincs mit tennie, mint lefeküdni. Ebben a pillanatban eszébe ju-

tott, vajon bezárta-e az ajtót: de nem ment oda megnézni. Döntsön a véletlen mindenben. Lefeküdt.

Megnézte óráját. Pont tizenkettőt mutatott. Az idő lassan telt. Végtelen várakozás után megnézte újra az órát. Egynegyed egy volt. A halál is jobb, mint ez a györdés, gondolta. Százszor elmondta magának Sabina bucsúszavait, tud-e valami ígéreteket, valami titkos biztatást fölfedezni bennök. Mi történt? egy pillanat alatt, az autótól a házig így megváltozhatott, megfagyhatott vele szemben? Vagy megijedt a saját szenvedélyétől s megfutamodott előle? Ó volt Cytherea, az elérhetetlen . . . ?

Félálomban volt. Izgalma enyhült; valami diadalmas nyugalom szállta meg. Akárhogy is: csodálatos kaland, gyönyörű élmény volt ez. Életének legregényesebb, legforróbb eseménye s ez most érte, mikor negyvenkét éves. Ezek után nem fél az öregségtől. Nem fáradt, fiatalnak érzi magát. Pihen, de ereje teljében és holnap új erővel fog viszatérni a valósághoz. Még egyszer megnézte óráját, de most valami nyugodt kíváncsisággal. Egy óra volt.

Egyszerre felriadt szendergéséből. Felült. Az az érzése volt, hogy valami nagy, csodás dolog történik körülötte. Nem hallott semmi észrevehető neszt, de valami feszültséget érzett a levegőben s lélekzetszakadva várt. Nem tudta, ez az izgalom belülről jön-e, a szíve dobbanása zug-e a fülében, vagy kívülről hall valamit. Ekkor egyszerre halk selymes zuhanást hallott, tompa, hulló hangot, mintha egy prémbunda esnék a földre s ugyanabban a pillanatban karsu, fehér árny az éjszakában. Lee-nek szívébe nyilalt, hogy most elérte a Végzet, amelyet oly régen hívott ki. S a fehér árny süttogást hallatott:

— Lee, merre vagy? Oly hideg van!

Másnap Lee kétszer telefonált haza, de egyszer sem találta otthon Fanajt Irodájában felgyűlt a dolga, úgyhogy késői és alkalmatlan vonattal indul Eastlake-be. Mikor ismét a megszokott, ismerős vidéken haladt keresztül, jóleső érzéssel üdvözölte ezt. Oly nyugalmasnak és boldognak tűnt fel előtte. De a hazatéréstől érthetetlen módon félt. Fázott a gondolatra, hogy Fanny éles, kutató tekintetébe nézzen. Nem, mintha bűnösnek érezte volna magát; nem érzett megbánást, semmi vétek tudata nem bántotta. Ha tette volna, kitörülte volna ezt az utolsó negyvennyolc órát életéből; de semmiféle erőlködéssel nem tudott magában oly érzéseket ébreszteni, amelynek a regények szerint a házasságtörést követni szokták. Csak az a meggyőződés tört felszínre benne, hogy az egész dolog kielentül szomorú.

Sabinát sajnálta, a múlt szenvedésekért, a jelen szorongásáért s jövője sivárságáért. Odaadása teljes volt; nem beszélt bűnről és szégyenkezésről; a legvégsőig küzdött az ellen a hatalom ellen, amely erőt vett rajta s végül engednie kellett. Az egész helyzet oly más volt, mint feltüntetni szokták. S Lee elgondolkodott, vajon az egyénnek van-e igaza, vagy a társadalom dogmatikus parancsainak. Mindenesetre elhatározta, hogy az utolsó éjszakának nem lesz megismétlése, folytatása; nem szó hosszas viszonyt.

Nem, Lee ezt semmiesetre sem akarta. Becsületes természete visszaborzadt az eddigi apró hazugságtól, a csalás és bujkálás egész légkörétől, amely az ilyen viszonyt körülveszi. Elképzelte a részleteket: a gyors, lopott csókokat a megcsalt férj házában; a mindent sejtő cselédek szentelen hangját; az autóban cserélt nyugtalanító ölelések kinjait és végül az álnéven fölvevő szobák bujkáló szégyenét. S ezeket követnék, elkerülhetetlenül a keserves szemrehányások, a kicsinyes és gonosz világ győzne

fölköttük s végül maguk is bűnnek éreznék azt, ami többé boldogságuk nem lehet.

Igy most egyikük sem érzett lelkipurdalást. Azt adták egymásnak, ami nem volt senki másé. Hiába, a házasság — legalább az ő esetében, gondolta Lee — nem jelenthet örökös kizárólagosságot. Egyetlen asszonyt szeretni az egész életen át s még a másvilágon is — ez gyönyörű dolog volna, de nem lehetséges. Hogy ez valaha, valakinél is így van, azt Lee nem hihette.

A szerelem nem szent illatszer, amelyet egyetlen alabástrom-edény zár magába; s a házasság nem teszi az embert szükségképen vakká. Hogy az asszonyok is így vannak-e, azt nem tudta eldönteni. Sabina, a maga részéről nem okoskodott; ő egyszerűen követte az érzéseit. Még az utolsó szó, amit mondott neki, az volt, hogy boldog, boldog, amiért úgy történt. Ezért volt Sabina fölötté minden kicsinyes tételek; szerelmes éj-zakáját nem tekintette szégyenletes kis jegyzetnek élete erényes lapján. Ez tökéletes és gyönyörű volt — gondolta magában.

Hogy mi a szerelem, azt még most sem tudta eldönteni. Fannyt rendkívül szerette, amikor a felesége lett és szereti még most is, annyi év után; de érzése — mint ahogy szerencsétlenségére megpróbálta Fannynak magyarázni — megváltozott; nyugodttá, békéssé vált; de a régi, viharos vágyakozás ismét felébredt. Mindaddig az a vágyakozás csak valami éhvont, félig mosolygó álmodozás volt; de most, hogy fantáziája valósággá vált, végleg le kellett a dologgal számolnia. Különben nem élhetne tovább nyugodtan Fannyval; nyugtalansága csak növekednék türethetlenné lenne. Pedig mégis nagy, kimerithetetlen boldogság forrása van otthonban, gyermekeiben, velük fog megöregedni, megbékélni és meghalni.

A feleségének nagyobb joga van rá, mint bárkinek. Csak az bántotta, hogy most hazugsággal kell hozzámennie. Hazugság térkőzik közük, mikor ő teljes becsületességre, a kölcsönös bizalom egyetlen alapjára vágyott. De persze, ezt az élményét már azért sem mondhatná el, mert nemcsak őt, Fannyt illeti, hanem még nagyobb mértékben Grove Sabinát. Őt kellett kimélnie.

Keservesen átkozta magában a sexualitás zsarnokságát az emberen; ezernyi formában lenyűgözi, lebéklyózza az életet. A férfi a nőt egyáltalán csak ebből a szempontból ítéli meg. A nő értéke csak a nemi tartózkodás, az ártatlanság. S így ítél az asszony, az anya is. A házasság a szüzességnek eladása anyagi előnyökért. Vagy ha ez nem így van, mi magyarázza a szüzesség ostoba tulbecsülését? S mindebben a férfi még hibásabb. Ártatlanságot követel a nőől, azt, hogy ő legyen az első s akkor szánja magát a házasságra, amikor már korosabb s nem kelthet fiatal lányban szerelmet.

Az ő esete más volt — szerelem kötötte össze feleségével és az esküvője napja tényleg bo'dogság nap a volt. S mégis, ez a lobogó bo'dogság elmult és ennek a csendes, unott nyugalomnak adott helyet. S amint ezt elgondolta, egyszerre forró emlékezés öntötte el, mint a láng: Sabina két karját érezte a nyaka körül, Sabina fehér alakja suhan a éjszakában. — Éles tűt y hal atszoti; East akeben vo'tak. Bérautót vett, mert az övé nem várta ma este. Sietett haza, de mikor közel ért, valami hallatlan érzés zavarta meg, keveredett meleg érzésbe.

*

Fanny épen vacsoránál ült; röviden köszöntötte az urát és mindjárt rászólt a szobalányra, hogy hozza a levest.

— Igazán, nem lehet, hogy frissen fogyaszd a va-

csorát, ha ily lehetetlen időben jársz haza, — mondta rezerváltan, de tojtott ingerültséggel. Lee majdnem türelmetlenül válaszolt, de meggondolta, szeretet volna barátságos hangulatot hozni az asztalhoz. Kedvesen felelt. — Tegnap is nagyon vártunk, de hiába. A Rodmanék voltak iti és Alice-ék s én mindent úgy készítettem, ahogy te szeretted. Oszirigát hoztattam, kacsapecsenyénk volt és a leggyönyörűbb barackot vettem, ami képzelhető. Hiszen most már elmúlt, rendben van a dolog; de igazán legalább értesíthetnél volna.

— Sajnálom, Fanny, de úgy el voltam foglalva. Raff Minával is beszéltem, sokat, bőven. Alapjában okos és érzékeny lélek. Szeretem az érzékenylelkű asszonyokat.

— Igen, ha idegen asszonyok. Ha én vagyok az, türelmetlen leszel s azt mondd, hogy csak bajt okozok.

— Bizony igazad van egy kicsit s ezen segíteni is kell.

Fanny gondolkodva nézett rá. Aztán megkérdezte, hol és mikor volt Minával. Lee elmondta. Fanny nagyon csodálkozott, hogy csak egyszer volt vele. Minek maradt akkor Newyorkban három napig? Lee azt felelte, mindenféle egyéb dolga is akadt. S mit csinált utolsó este?

— A Grove-ékkal vacsoráztam. Nagyon tetszenek nekem, Fanny. A férfi igen derék, becsületes ember, egy kicsit nagyon is büszke a vagyonára és helyzetére, de igen jóindulatu és szívélyes. Az asszony rendkívülibb jelenség; nehezen tudnám leírni. Gyönyörűen öltözködik. Párizsból hozatja a ruháit, de nem szép. Azt hiszem, azért, mert annyira színtelen az arca: nagyon sápadt. Nőknek talán jobban tetszenék, mint férfiaknak.

— Nem is kérdezted meg, mit csinálnak a gyerekek.

— Biztosan jól vannak, különben megmond-
tad volna.

— Lee, én igazán csodálkozom rajtad, néha azt
kell gondolnom, megfelelkezel róla, hogy van csalá-
dod. Mindnyájan meghalhatnánk, anélkül, hogy tud-
nál róla. Nagyon sajnálom, de kénvtelen leszek azt
kivánni, hogy legalább egy estét hetenkint itthon
tölts. Én mindent megteszek, hogy rendet tartsak, de
vannak dolgok, amelyeket neked kell elintézned. A
baj az, hogy nagyon is megkiméltelek.

— Ne bolondozz — szólt Lee, már türelmé-
t vesztve. — Hiszen igazán sohasem megyek el nélkü-
led. S ha te nem akarsz bemenni, akkor hetekig nem
megyek megint Newyorkba.

— Én azt hittem, már holnap a Grove-éknál
leszel megint. Ná'uk mulatságosabb, az igaz, de
végül is, az én férjem vagy.

— De az istenért. Fannv. mit jelent ez? Grove-
ék csak nagyon kedvesek voltak hozzám!

— Milven csacsi vagy! — szólt az asszony,
kicsit melegebb hangon. — Nem látod, mennvire csa-
lódtam? A legszebb ruhámat, fehérneműmet raktam
ki a kirándulásra: s aztán nem mehettem el. Tegnap
meg olv gondosan készültem arra, hogy fogadjalak
— s nem jössz haza!

Lee engesztelően simogatta meg Fanny kezét.
S amint végignézett rajta:

— Ui ruhád van! — mondta, kellő csodálattal.

— Újnak látszik, de nem az. Csak a fekete bár-
sonyruhámat alakítottam át. Oly drága most a ruha,
hogy nem akartam újat csináltatni. S ez nem tetszett
neked. Bizony, nem te vagy a csacsi, hanem én. Min-
dig csak azon töröm a fejem, hogyan járiak kedved-
ben, hogyan tessek néked, hogyan kimélielek. Min-
den más asszony egyszerűen bement volna a városba
s rendelt volna egy ruhát. Sajnálom is, hogy meg-
mondtam neked az igazat. Nem kellene tudnod.

mennyire, mindig csak rád gondolok. Azért vagy közömbös velem, mert nagyon is biztos vagy bennem. Így van az — a becsületesség és szeretet nem kap jutalmat. A férj uram bemege Newyorkba és sokkal jobban mulat bármely idegen nővel. Én mindig igyekeztem jó feleség lenni, de már kezdek elcsüggedni!

— Ne veszítsd el a türelmedet velem, Fanny. Légy kedves. Én megteszek a kedvéért minden tőlem telhetőt. Ép most, jövet is megfogadtam, hogy többé nem szabad civódásnak lenni közöttünk ostobaságok miatt. Ne, ne haragudjál, tudom, én vagyok az oka!

— Ugy beszélsz, mintha egyebet se tennénk, csak veszekednénk! Pedig nem igaz. Soha nem volt közöttünk komoly perpatvar.

Fanny felállt s az urához lépett:

— Csókolj meg Lee; az nem volt igazi csók, amikor beléptél. Én kiállhatatlan voltam.

Lee megcsókolta a feleségét. S e hüvös, megszokott csók, még jobban elhalványult Sabina égő, emésztő csókjainak emlékéitől.

— Lee, kedves, oltsd el a gyertyákat; ezek a finom kékek olyan drágák!

A kandalló mellé huzódtak; Lee karja átfogta a felesége derekát; az asszony keze vállán pihent. Különös érzés fogta el Lee-t. Láttá, hogy Fanny friss, kíváncsi; szerette őt és mégis, testileg semmi vonzódást nem érzett iránta. Sőt zavarba hozta az asszony ölelése; szeretett volna visszahuzódni előle. Legyőzte ezt az indulatot, kényszerítette magát, hogy viszonzozza Fanny gyöngédségét és az asszony kipirult arccal fordult feléje:

— Nézd, milyen szép harisnyát vettem a kedvéért — szólt, mikor leültek, Lee el volt ragadtatva. S annál jobban nyomta ez az új nehézség: hogy minden testi kapocs megszűnt közte és Fanny között.

Az érzés eleven melege elszállt s a meggondolás elszántsága kötötte csak hozzá. Halálos fáradtan roskadt le székébe és alig várta, hogy ágyba kerüljön.

*

Másnap, vasárnap délelőtt, Lee kilovagolt Morris Klárával. Fanny, aki kevésbé szerette a sportot, otthon maradt a himzésével. Klára kicsit megelőzte Leet s ő folytonosan igyekezett utána.

— Peyton vadászatra ment tegnap; de azt mondta, ma hazajön!

Lee ma'dnem felkiáltott, hogy hiszen akkor ő sikert ért Raff Minánál; de ehelyett csak annyit mondott:

— Rizonvára örülsz neki?

— Oh, igen! Bár nem zavartalanul. Peyton oly tompa, kedvetlen s nem tudja, mit akar. Bizonyos, hogy sokat vesztettem; de mégis, Peyton enyém és nem Mináé. Nem lett volna szabad habozniok Lee, ez ron'totta el, ez vetett véget a dolguknak. Nem volt elég erős bennük az érzés, hogy magával ragadja mindenek keresztl. Ez mindig nagy és bámulatos dolog — még ha az ember szenved is tőle.

Dom'bra lovagoltak fölfelé; a lovak kissé nehezen haladtak a sáros, süppedő úton. Lee gyönvörködvé nézett le a völgybe, melyet könnyű pára borított, raita keresztl szélesedő, ragyogó kékében szűrődött a sárga őszi napsugár. Klára csak magával, a maga belső élményével törődött.

— Tudod, az bánt és meglep, hogy nem érzek részvétet Peyton iránt. Eljátszotta ezt is. Furesán beszélek, ugy-e? Ellenmondó vagyok. De be kell vallanom: azt tartottam volna bámul'a'ra, irigyl'sre méltónak, ami az övék lehetett volna, ha erősebbek. Tudod mit, azt hiszem, ha én lettem volna Mina helyében, én nem beszéltem volna veled. Akkor öttem rá erre, amikor Peyton tegnap este megmondta,

hogy nem megy el. Peyton bámulatosan naiv. Ujra és újra ismételte, hogy minden úgy lesz, mint volt. Egy év, vagy még annyi se s ő elfelejtett mindent. Ő is. Mina is. Nvoma se marad bennük a dolognak. Csak én károsodtam meg — vagy legalább is megváltoztam. De mit tehetek róla!

— Miről? — kérdezte Lee. — Nem értek. Ahelyett, hogy hálás lennél.

— Nos, hallgass ide: egy nagyszerű, regényes történetben volt részem s most mehetek haza a szürke hétköznapha. Igen, én magamnak akarom Peytont, szeretem őt; de az, amit most kapok tőle, nem elégít ki. Többet szeretnék. Komolyan veszem a regényes történetet — ez a baj. Nagy érzelmekről sokat olvastam s hallottam a szindarabokban. De az életben sohasem találkoztam velük. Most ez egyszer közelről láttam. S láttam, hogy Peyton nem képes ily nagy érzésre, hogy elengedi a nagy élményt, amivel az élet hozott neki. S ekkor értettem meg, mi lehetne az élet, ha mi nem volnánk oly nyomorultan kicsinvek.

— Közös sors ez, Klára. — szólta Lee.

— De nem a tied! A te házasságod eszményi. Fanny bámulatraméltóan jó és gyöngéd hozzád és te okos és szerető szívű vagy.

— Hát én, azt hiszed, sohasem kívántam meg valami olyan regényes élményt, amilyenről te beszélsz?

— Igen, de nem mondanál le érte a kényelmetről. S én is — nem mindegy-e minden? Egy kis ideig még így fogok érezni, aztán élőhalott leszek. Vetted észre, mily rettenetes, céltalan, élettelen teremtetések az öreg asszonvok? Buta ez az élet; sohasem leszek többet az, aki voltam . . .

Lee másra terelte a beszédet.

— Tudod-e, hogy Raff Mina rokonai, a Grove-ék, nagyon kellemes emberek? Különösen az asz-

szony. Sok olyan kitűnő tulajdonsága van, amelyeket ritkán talál az ember együtt egy emberben. Rendkívül előkelő s emellett eleven és egyéni. De nem tudom, egészséges-e? Halálosan sápadt s említett valamit a szívéről.

Klára nem figyelt. Előre ugratott s száguldani kezdett. Lee tovább is Sabiná-ra gondolt. Mennyivel bátrabb volt ő mindenkinél, akit ismert! Amiről Klára, Pyton és Mina csak beszéltek: ő utána nyúlt. Önkéntelenül behunyta szemét s egész lényén átfutott a prémes kabát halk suhanása a sötét szobában, a fehér jelenség, aki susogva közelit feleje. Egő vágy fogta el Sabina után.

Klára ismét hozzácsatlakozott s együtt ügettek hazafelé. Lee e.gondolkozva, érdeklődéssel nézte a fiatal asszonyt. Mily sokban igaza volt! Ime, mily keveset nyert vissza, amikor mindent megnyert. Lee tudta, hogy meg fog nyugodni. Csak az ifjúság sóvárgó lázadása van még benne s ez el fog csendesezni. De annál szegényebb lesz az élet! A vilákok közelében elváltak egymástól. Lee gondolatai megint Sabina körül forogtak. Azért is beszélt róla az előbb, mert elenállhatlan ösztönt érzett, hogy szóban is megemlékezzék róla, hallja a nevét — ha csak a saját hangján is. Az emlék, a képzelet titkos birocalmába menekült, ott talált örömet és megnyugvást.

Vajon mikor fog hallani újra Sabiná-ról? Talán — bár nem kötelező a felelet — mégis válaszol levelére, amelyben megköszönte neki és férjének kedves vendégátását. Grove William árnyéknaál is kevesebb volt számára; mintha nem is volna a világon. S maga is elámult, hogy a közzeliígható, vakos valóság mily elűnő semmiség lett az ember titkos álmái, érzései mellett.

*

Randonéknál kedves, fesztelen kis mulatság

szokott lenni minden vasárnap este. Nem volt formális vacsora, hanem szendvicsek, hideg hús, tea, italok és mindig kedves, meghitt társaság. Beszélgettek, aki tudott, muzsikált, vagy énekelt valamit és sokszor táncra perdtültek a földszinti szobákon keresztül. Így volt e vasárnap este is. Cytherea a kandalló párkányán rejtélyes mosollyal nézte az eleven bábuk mozgását, Lee pedig Cytherea-t nézte egy karosszék mélyéből.

Egyszerre az egyik növendég telepedett le melléje, fiatal özvegy, aki iránt egy ideig érdeklődött is egy kicsit.

— Hallom, egészen szere'mes ebbe a bábuba!
— szakította meg Lee álmodozását.

— Ki mondott önnek ily bolond do'got? Csak tetszik nekem. És sok mindenféle kérdést tesz fel, mint ez természetes is valakinél, akit Cythereának hívnak. Nézze csak, az a pár kasztanyetta, amely előtte hever, — nem olyan-e, mint fogadalmi ajándék Lourdes-ban, a Máriakép előtt. Ezekkel Klára járt egyszer egy spanyol táncot.

— Én nem látom e bábuban mindazt, amit maga. De tény, hogy bájos, mint azok az asszonyok, akik elbájolók külsőleg s üresek belül. A férfiak mindig az ilyenek után bolondulnak: egy arc, vagy egy hang valamit megrezsent bennük s ekor olyan egyéniséget képzelnek hozzá, amilyen nekik tetszik. Ezt tette maga a bábuvai is — hozzáképzelt mindenfélét, aminek nyoma sincs benne.

— Elég, ha bennem van, nem igaz? Különben, igaza van: ő csak megrezsentett bennem valamit. Nem az a fontos, ami, hanem amit képvisel. Ha Cytherea beszélni tudna, megfelelne életem legsúlyosabb kérdésére.

— Milyen tragikus, hogy nem tud beszélni!

— Szomorú, de nem baj. Találkoziam a minap egy asszonnyal — a lehető legbájosabb nő, aki ha-

sonlit hozzá s biztos vagyok benne, ha együtt kap-
harám meg a kettőt... — félbeszakította a mon-
datát.

A szomszéd szobából valami ostoba, divatos
kuplé hallatszott át.

— Lája, ez a mai tónus. Csupa léhaság. De
ha valaki komolyan érez, azt nem bocsátják meg
neki.

— Ha nem maga volna az, — jegyezte meg a
fiatal özvegy — azt hinném, hogy szerelmes. Sok
gyanus tünetet látok magán. A szeme nyugtalan s
bolondokat beszél.

— Vagyok is: Fannyba — szavalta Lee s fel-
állt a karosszékből. Ne sejtse senki, ami mindenhol
betölti őt. A szalonban mind élénkebb lett a mulat-
ság. Még Fanny is táncolt valami új táncot Rod-
mannal; arca kipirult, haja kissé lebomlott. S mind-
ez az eleven mozgás körülötte égő és türelmetlen
vágyat keltett benne Sabina után.

Vágyott utána, akarta őt, keze mágneses érin-
tését, simuló testét, szenvedélyes odaadását, akarta
minden porcikájával. Retenetes, hogy ő nincs itt,
nem vár rá, az ő karjára, hogy együtt táncoljanak.
Kell, kell neki! Egész lényét eltöltötte a sóvárgás,
oly hevesen, hogy didergett tőle és remegett belé. Ugy
érezte, még soha ily erős vágyat nem érzett életében.
Nem bírta ki a fülledt szobában: kiment a terrasra,
onnan a kertbe. Tiszta, hideg éjtszaka volt, a csil-
lagok ezüstösen fénylettek a sötétkék égen. A hűvös
éji levegő jól esett Lee égő homlokának; szíve verése
megnyugodott, a Sabina után való fojtó vágyakozás
halkult. Remélte, hogy nem fog többé ily heveséggel
ismétlődni, ezt nem bírná ki. Első szerelme volt ta-
lán ily heves, de légibb, határozottabb mos t egész
lelke és teste égett, mintha valami emésztő méreg
lobogott volna benne. Föltekintett a házra, melynek
kivilágított, ablakai kedvesen integettek ki. Mily fe-

lülletes, üres ott a táncoló párok kacérkodása ahhoz a tűzhöz képest, mely benne lángol! S egyszerre öröm, büszkeség töltötte el érzése nagysága felett.

Lassan visszaindult a ház felé és ismét vendégei közé elegyedett. A táncolók közül Fanny mosolyogva inetti feléje, örült a jól sikerült estének. A zongorán mind bolondabb kuplékat vertek és összevissza enekeltek hozzá. Lee visszahúzódott a kandalló sarkába. Cytherea mintha uszott, lebegett volna az enyhe világításban; mosolya kinívóan gunyos volt; mintha valami bolond látványban volna része, amely nem érdekli. Látszott, hogy semmi részvétel nincs a szegény halandók iránt.

*

Mikor az utolsó vendég is elkészönt, az utolsó autó zaja is elhalt az éjtszakában, Fanny, aki nem bírta a rendetlenséget, gyorsan összeszedte a szanászét álló üvegeket, poharakat, tányérokat s bevitte a táncolóba; a hamutálcák tartalmát egy nagy rézedénybe öntötte, a székkeket, asztalkákat, virágvázákat rendes helyükre rakta. Fáradt volt, de jókedvű s rendezkedése közben egy táncmelódiát dudolgatott.

Lee fáradt volt, fáradtabb, mint kifejezhette volna, a tegnap, a holnap — amely már ma volt — egyiformán csak terhes órák sorát jelentette számára. Az egész élet nem érdekelte. A múlt hetek nyugtalansága elmúlt; képzelete, esze teljesen meddő volt; mindaz, amit várt, beteljesült és el is múlt ismét. Minek álmodják, gondolkodják tovább? Tunyanült szokott kasszékén a kandalló mellett; az az érzése volt, hogy Fanny őt is odarakta, akárcsak a többi tárgyakat s még szivarozni sem volt kedve.

Fanny föléje hajolt és megcsókolta őt, könnyed érintéssel érintve ajkához ajakát. S Lee megdöbbenéssel érezte: most a legesekélyebb érzelem, még csak gyöngédség sem ébredt benne Fanny szerelmes mozdulatára, tökéletesen közömbös maradt.

Voltak már azelőtt is rövid időszakok, amikor haragudott Fannyra s pillanatokra elvesztette a szeretet vonzalmát vele szemben; de akkor harag, ingerültség volt benne; most semmi. Teljesen, hidegen közömbös volt.

Akara a ellenére tudatára ébredt annak a ténynek, hogy nem szereti többé a feleségét. Ez oly kegyetlen és lehetetlen fölfedezés volt, hogy szeretett volna megfutamodni előle; de nem lehetett. Annyira igaz volt, hogy ráerőszakolta magát tudatára: ő nem szerette Fannyt s Fanny szerette őt.. Mit tegyen az ember ily helyzetben? Erre nincs segítség sem az erkölcstanban, sem az illemben. S kétségbeejtő, hogy nem tudja semmi okát adni. Fanny semmiiben sem vétett ellene, mindig szerető, gondos, jó aszszony volt! A közfelfogás szerint csak a legkeményebb elítélés illethette Lee-t. Gonosz, szívtelen volt. Hiába, a jó feleséget tovább kell szeretni; az ő esetét nem ismeri a konvencionális morál. S Lee tisztában volt vele: nem Grove Sabiná-val függ össze ez a mostani fölfedezése Grove Sabiná-nak semmi köze Fanny iránt való elhidegüléséhez. Ő maga, egészen magától ment el Fannytól; nem mondhatta, hogy elszéd tették, elvették tőle.

Nem az volt a baj, hogy Sabiná-hoz törekedett — nem is akart hozzájutni már. Az előbbi heves vágy kialudt s ő csak azt kíván'a, ne is térjen vissza többité. Nem, a Sabiná-val való dolgát teljesen elintézte magában; most egyszerűen arról a kötelékről volt szó, amely őt Fannyhoz kötötte. Más kivezető utat nem látott, mint hogy ezertul annál kiméletebb, annál jobb legyen Fannyhoz; ő sohase tudja meg az igazat. Bzonyára csak ezt tanácsolná neki más is. Ezt parancsolta a jószág, a lelki nemesség.

De Lee lázadozott az ily folytonos hazugság ellen. Nem akart nemeslelkű lenni, hanem igaz. S aztán: lehetséges-e hazudni hosszú éveken át? A

többiek előtt még csak megjárja; de házasságuk intim bensőségében hogyan sikerüljön ez neki? Igaz, hogy így tesz számtalan férj. De azok nincsenek tisztában érzéseikkel s cselekvésük motivumaival. Igen, ami annyira megnehezíti az életet, nem az érzelem, hanem a tudat, a gondolat!

S mégis, talán valami módot talál rá, hogy megoldja életük kérdését. Megteszi a tőle telhetőt, hogy békén, lehető megelégedésben lehessenek meg egymás mellett. A gyermekek is növekednek s mind nagyobb szerepet játszanak majd életükben. De ez volt a könnyebb kérdés. A súlyosabb a Fannyval való viszony volt. Anyagilag jól el volt látva a család, az asszony is, a gyerekek is és lelkileg eddig nem sokat foglalkozott a kicsikkel; a nevelésüket Fanny vezette. Talán ebben is ő a hibás. De próbál változtatni rajta. Többet foglalkozik a kis fejlődő elméjükkel, lelkükkel. Megtanítja őket lovagolni s a tavasszal együtt tesznek kirándulásokat mind a négyen. Ez az elképzelés kissé megnyugtatta. Egész szépen fog menni minden. Mások is megvannak, sokkal súlyosabb diszharmóniák között. Csak az a baj, hogy ő nagyon komolyan vesz mindent, tulsokat tépelődik mindenben; más férfi hagyja a dolgokat és mindent úgy vesz, ahogy van.

*

A fogadkozások után Lee örömmel vette, hogy pár nappal később Fanny őt kérte meg, hozza haza a gyerekeket a táncórából. A táncóra nagy és világos teremben volt, ahol nagy csomó kisebb-nagyobb gyerek ugrált, botorkált, hajlongott és forgott egymás mellett; a legkisebbek alig öt-hat évesek, a legnagyobbak a serdülő kor határán. Időses, ritka, szürkehajú, kövérkés táncmester tan totta őket, sürgölődött, kiáltott vezényszavakat, igazgatott apró, ügyetlen lábakat, láthatólag fáradtan Szegény ember csak szánakozást ébresztthetett. De a gyerekek

kedvesek, mulatságosak voltak. Hányan lehettek, Lee nem tudta; de annyi bizonyos, hogy ahányan voltak, annyira külföldi leányok jártak; annyira jártak és csacsogtak és nevettek. Valami ír népies táncot tanultak, de ahogy sem sikerült az együletes, bármennyire erőlködött az idős táncmester.

Lee mindjárt meglátta Gergelykét a maga fehér matróruhájában; halálos komolysággal rakta ide-oda a vastag ábait és vezetett kézen egy magánál kisebb, göndörhajú leánykát; Ilonka, ügyesen, kedvesen mozgott a könnyed fölényvel huzott magával egy nyurga fiúcskát, aki állítólag vezette volna őt. Sűrű aranyhaja kibontva hullott vállára, a himzett ruhácska sejtette fejlődő teste rugalmas karcsúságát.

Lee-t csak az a komolyság bosszantotta, amelyvel tanító és gyerekek az egész dolgot fölfojták. Az ördögbe is, minek ennyi kötelességszerű igyekezet, ennyi társasági illem itt, a gyerekszobában? Ahelyett, hogy örülnének, mulatnának! Hszen majd olyan unottan csinálják a dolgot, mint a felnőttek az előkelő estélyeken. Igen, apró karrikaturái voltak annak, amivé nőni fogtak.

Az ír néptáncot harmadszor is eljárták. Most szünet következett. Ilona vigan, könnyedén köszöntötte apját, Gergely zavarban volt. Nos, szeretsz-e táncolni? — kérdezte Lee, magához vonva kis fiát. — Szeretek — felelte a kisfiú. Lee törte a fejét, mit mondhatna még neki, de nem talált semmit. Nem tudott a gyermekeivel beszélni. Ezek nagyon kedvesek voltak vele, amint azt a nevelőnő is anyjuk beájitotta, de semmi melegebb, közvetlenebb megnyilatkozásuk nem volt számára. Mindig visszahúzódtak tőle. Miért? Hiányzik belőle az apai érzésnek az az igaz melegsége, mely megnyeri a gyermek bizalmát, kulesot ad homályos kis lelkének rejtekéhez? Sem a házasság, sem az apaság nem töltötte be egészen s ő sem tudott egészen sem férj, sem apa

lenni. Hiába, a házasság, a család kerete szűk ahhoz, különösen némely embernek, hogy magába zárhassa minden törekvését, ösztöneit.

Szórakozottan, fájdalmasan simogatta a mellette maradt Ilonka szőke fürtjeit. Gergelyke eltűnt; majd pár pillanat múlva a kedves, kis göndörhajú lánykával tért vissza, akivel az előbb táncolt. Ilonka rögtön elfecsegte, hogy ez az ő menyasszonya s ha nagy lesz, el fogja venni.

— Hátha még meggondolod a dolgot — mosolygott Lee.

— De hiszen még három menyasszonya van! — szólt Ilonka.

— Hát elveszem mind a négyet, — jelentette ki diadalmasan a kisfiú.

Milyen titok rejtőzik — gondolta Lee — e sok ártatlan csacsogás mögött! Vajon mi lesz a fiúból, milyen vágyak s szükségletek, hajlandóságok és ösztönök alszanak még boldogan öntudatlan lelkében? És Ilonka? S mit tehet ő értük? Mit adhat nekik, mikor magának sincs egyebe, mint kétségei és fájó, választalan kérdései.

*

Fanny beszélgetés közben minduntalan viszatért Lee newyorki kirándulására és a Grove-éknál való tartózkodására. Részletesen, kíváncsian kikérdezett mindent; megjegyzéseket tett a Grove-ház pazar berendezésére, életére. Mina iránt nem érdeklődött; mióta biztos volt, hogy nem zavarja meg Morrisék házaseletét, azóta csak úgy tekintette, mint valami távoli regényfigurát. Grove Sabináról kérdezősködött gyanakvó, asszonyi kíváncsisággal. Milyen? Hogyan viselkedik az urával? Jól élnek együtt?

— Nagyon jól; Grove egész gyöngéden bucsúzott, mikor Washingtonba kellett utaznia.

— Eddig nem említetted, hogy elutazott — je-

gyezte meg Fanny feszülten s Lee érezte, hogy ügyetlenséget követett el. — Miért nem szóltál erről? Mikor utazott el? — kérdezte Fanny ismét, türelmetlenül.

— Megfeledkeztem róla. Azt hiszem, utolsó reggel ment el, hogy én ott voltam.

— S mikor tért vissza?

— Nem tudom.

— De hiszen akkor te az asszonnyal egyedül voltál vacsorázni és a színházban!

— Ha ezt „egyedülnek“ lehet nevezni, igen. De mit akarsz mindezzel?

— Csak azt, hogy — nem tudom, miért, — hazudtál nekem. Mi az? Annvira közel voltunk egymáshoz, Lee, annyira szeretlek, hogy félek, nem tudom, mitől. Félek ettől az asszonvtól. Mindig észrevettem, ha kicsit rajtafeleddet a szemed valakin; de ez az érzésem még sohsem volt. Lee, igaznak kell lenned velem: nekem senkim sincs a világon, mint te. A mi házasságunk nem tucatházasság, mint akárkié. — hanem sokkal, sokkal mélyebb.

S mivel Lee hallgatott, hiszen nem mondhatta meg, ha akarta volna, sem mondhatta meg az igazat. — Fanny-ért és Sabináért. — Fanny újra, élesebben kérdezte:

— Miért hallgattad ezt el? Valami titkolni valód volt?

— Ugyan, milyen bolondság! Egyszerűen nem gondoltam rá.

— Egészen megváltoztál, mióta Newyorkból visszajöttél. Vasárnap este alig szóltál egy szót a vendégeinkhez. Órá gondoltál? Sabinának szólítottad őt?

— Nem — felelte Lee, már kitörő ingerültséggel.

— Nem hiszem már, amit mondasz.

— A pokolba! Akkor ne kérdezz!

— Csak ne káromkodj! Nézz a tükörbe, mily vörös és zavart vagy. Elég szomorú, hogy nem bízhatom meg benned annyi év után és mikor gyermekeink vannak. Biztosan át is ölelted, megcsókoltad őt!

— Hogyne: a tárcámban hordom a harisnyakötőjét.

— De most már elég! Sokat türok el tőled; de ezt már nem tűröm. Még neked áll feljebb! Mikor én mindent csak érted teszek!

— De amikor semmiből ekkora dolgot csinálsz! Nem értelek. Miért keserited el az életemet ily kicsinyes veszekedésekkel? Azt hiszed, olyan jól érzem magam? S neked semmi, semmi okod a keserűségre. Az egész ház, a gyerekek nevelése, minden a te akaratod szerint megy. Én ezt nem bánom, jól van; de a baj, hogy annyira nem veszel tekintetbe. Annyira el vagy foglalva önmagaddal, hogy nem is látsz engem.

— Lee, — kiáltott Fanny sirva, — hisz mind ezt én értelek csinálom! Egy falat nem jön az asztalra, amit te nem szeretsz, minden arra való, hogy a te nyugalmad, a te kényelmed meglegyen!

— Ördögbe a kényelemmel! Hogy ez, meg az ebéd legyen az ember egész élete!

— Én nem tudok más lenni, Lee! Próbáltam, de nem megy; nem tudom utánozni azokat a könyved asszonyokat! És nem is bánom. Én jó feleség vagyok s ha te nem vagy jó hozzám, majd megbünteti az Isten.

— Neked nincs szükséged az ő segítségére!

Nagy könnyek gördültek végig Fanny arcán.

— Nem, nem sírok — tördelte — azért sem, ha ily gyáván letorkolsz.

Lee nem érzett részvétet iránta. Kemény és keserű volt.

— Oh, hogy gyűlölöm azt a nőt! Gonosz, utálatos teremtés!

— Sőt, nagyon kellemes és okos. Nincs benne semmi kicsinyesség.

— Oh, de megható! Mikor fogsz megint találkozni vele?

— Soha! — Abban a pillanatban érezte, hogy megint ügyetlenséget követett el.

— Soha! Milyen szomorú — megszakad a szívem. Milyen drága, jó asszony lehet az, hogy beleegyezett ebbe, elengedett — a feleségéhez és gyerekeihez. Hálálkodnom kellene neki! — kiáltott Fanny éles gunnyal.

— Micsoda nevetséges gyanakodások! Most már, azt hiszem, beszélhetnénk másról. Grove-né asszonyt eléggé megtárgyaltuk!

Fanny konok hallgatásba merült s Lee egészen megfélekedett róla. Sabinára gondolt s érezte, hogy szíve dobog, vére hevül, örvöngő órák emléke támad benne elevenebben, mint az eleven valóság körülé.

*

Máskor, ha civódás volt közöttük, Fanny gyöngéd szemrehányással, megenyhült csókokkal szokott véget vetni minden rossz hangulatnak; de most megint, mint már multkor, hidegen visszavonult tőle. Lee örült — nem bírta volna el most, hogy gyöngédkedik. Ugy érezte, nem lesz ereje, hogy beváltsa fogadkozását; nem fog tudni nvugodtan, külső egvettértésben élni Fannival hosszú, sivár éveken keresztül. Keserű mosollyal emlékezett vissza Peytonnak adott tanácsaira. Most ő benne mindennél erősebb volt a vágy, hogy szabaduljon, éljen, éljen még egyszer, amely akkor elfogta ifjabb férfitársát. Tegnap este látta Morrisékat; Peyton hallgatag, szórakozott volt. Alig vette tudomásul Lee jelenlétét.

Ez természetes is volt; kinzó emlékeket ébresztett benne.

Mi egyéb a házasság, mint boldogtalanság! A társadalom szempontjából hasznos intézmény, jó megoldása vagyoni, örökösödési, faji kérdéseknek. S az emberek többségét ki is elégíti; hiszen azok nem kívánnak többet, nincsenek színes és komplikált vágyaik. A szegény ember örül, ha otthon meleg szoba s egy jó falat várja. Csak az, akinek az anyagi szabadság több ráérő időt biztosít, akiben jólét és szellemi élet nagyobb igényeket érlel, az érzi teljes sulyukban a házasság kötelék bajait. Ezek az emberek kisebbségben vannak. Ezek keresik kétségbeesetten a házasság és szerelem értelmét.

Mi van vele? Mit tehet? Biztos, hogy ő és Fanny és a gyerekek és — és Sabina, mind együtt szenvednek, egyetlen ok miatt. Miért nem tudja már szeretni Fannyt és miért töltötte el boldogsággal, új erővel, frissességgel Sabinával való — mint a morál nevezi: — házasságtörése. Elvetette a csunya szót. Nem bűn, nem aljasság volt ez, érezte, hanem élet-erő és nagy, szent ajándék. Ismét elfogta a vágyakozás, az emlékezés. S egyszerre ismét hallotta Sabina szavát: szeretlek. Ez a szó mezdöbbsentette őt. Hamis volt a hangzása, nem fakadt önként a helyzetből. Szeretni — valamikor százszor mondta ezt el Fannynak. De legelőször egy este, egy verandán — mily kábitóan, édesen szüzi volt akkor! S utána, megcsókolta őt. Mi történt azután? Mikor, hogyan veszett ki ez a szerelem lelkéből? Hogyan kezdődött az, ami végül Sabinához vezette?

Megint csak gyötrő, választalan tépelődés volt mindez. Fáradtan, nehéz szívvel ment végül, hogy aludni próbáljon.

*

Napról-napra keservesebben érezte a Fannyval

való együttélés nehézségét. Az asszony vagy néma szemrehányással, konok hallgatással tette sulyossá együttlétük minden percét, vagy hideg, kétségbeesett gunnyal bántotta őt. Csodálatos volt, mennyire helyesen sejtett meg mindent Sabinát illetőleg; hiszen nem tudhatott semmit; még gyanura sem volt jogos oka; s mégis, egész viselkedése fagyos reménytelenséget árult el. Ugyan mi lesz mindebből? — kérdezte magában Lee. Bizonyára történik valami, még pedig nemcsakára, mert Fannynál a felgyülemlett izgalom mindig heves kitörésekben nyert lefolyást.

Bizonyos tekintetben Lee örült elszólásának, amellyel elárulta Grove Sabiná-val való együttlétét; mert ez egy lépés volt a végleges megoldás felé, a mely pihenést, megnyugvást kellett, hogy hozzon a feszültség után. Nem tudta, a megoldás hogyan fog jönni: lehet, hogy oly heves viharban, amilyent még nem is éltek át, de azután — nyugalom lesz. Fanny nem tudja, mi történt Newyorkban; azt hiszi, legfeljebb flörtölt ott; de mégis tudta, hogy e tekintetben mily türelmetlen. De hogyan viselkedjék ő, ha ez a vihar itt lesz? Mit feleljen Fannynak? Eddig még a Fanny iránti gyöngédség és az asszony szerelme mindig lehetővé tette, hogy elsimítsa az előfordult surlódásokat. Most Fanny nem közeledett feléje. Azt várta, hogy ő járjon utána, még pedig nem egyszerű engeszteléssel, hanem végtelen szerelmi esküvéssel. Kevesebbel nem érte be. S Lee ezt nem adhatta. Még élete árán, sem volt ereje, hogy eljátssza az egyetlen, örök — sehol másutt nem található — szerelem komédiáját. S nem is akarta már ezt tenni.

Egyetlen reménye a dolgok elsimitására az lehetett, hogy az idő tompítja majd Fanny keserűségét és az ő türelmetlen szabadulási vágyát. Talán ő tüllozza magában a helyzet élességét. Fanny haragudott; de majd lecsillapodik. S akkor ő is módot talál ismét, hogy itthon tűrhető helyzetet teremtsen. De szívében

Lee érezte, hogy ez a lehetőség igen csekély, valami előérzete volt, hogy tragikus megoldás felé rohanak. Csak az a kérdés, mikor s hogyan . . .

Egy este Fanny éles hangon szólalt meg:

— Ma mind a két lánynak kimenőt adtam. Beszédem van veled.

Lee tovább olvasta az újságját. Erőltetett nyugalommal mondta:

— Ilyen hanggal nem fogsz sokat elérni velem.

— Én pedig elvárom, hogy udvarias légy velem és letedd azt az újságot, ha szólok hozzád. A te históriád érdekesebb, mint mindaz, amit ott olvashatsz. Ugy hazudtál nekem, mintha holmi kis iskoláslány volnék. De most tudni akarom az igazat. Mi történt veled Newyorkban? Mindenki láthatja, hogy komoly dolog, hiszen teljesen megváltoztál azóta. Mi volt közötted és Grove-né közt? Miért titkoltad, hogy egy napig egyedül voltál vele?

— Hogy elkerüljem mindezt! — Lee földhöz vágta az újságját. — Hogy megkiméljem az idegeimet örökös kérdéseidtől. Tudtam, hogy így lesz; nem az első eset ez.

— Igen; mindig nekem kellett rád vigyáznom. De most mindent akarok tudni arról a némberről . . .

— A multkor még Grove-né volt. Hogy fogod nevezni legközelebb?

— Hát hogy nevezzem? Randon Lee, hogy nevezzem?

— Talán, ha ismernéd, Sabinának mondanád.

— Én? — inkább meghalnék. De te, ugy-e te így nevezted?

Lee dühös volt.

— Igen.

Fanny rémülten, meredten nézett rá.

— Tudtam, tudtam ezt egész idő alatt. Sabina! Szép név; szebben hangzik, mint Fanny. S ha már így mondtad, meg is csókoltad őt, ugy-e? De mit

beszélek; előbb csókoltad meg s csak aztán sugtad a nevét: így szokták. Én Istenem! ha meggondolom, hogy azért mentél Newyorkba, hogy Peytont kiszabdítsd Raff Mina karmaiból. S ezt megtetted, de magad jól bennragadtál. Ó, te még rosszabb vagy, mint ő, — ő legalább fiatal, ez a mentsége. De te! — és hiába tagadod, tudok mindent; érzem első perctől fogva. Itt, a szívemben, úgy nyomott, mint a kő. De bármi történt, ki fog derülni; az igazság mindig kiderül s bánni fogod magad is.

Lee hallgatott. Vajjon igaz-e? Kiderül-e az igazság s megbánás lesz-e a vége? Valószínűleg; három oka is van rá: Fanny, Sabina s önmaga, sőt, a gyerekeket hozzászámítva, még több. Milyen rettenetes, hogy ily bolond az élet! Keli ennek így történni? De még mindig nem hitte, hogy valami döntő, végzetes esemény áll a küszöbön; hogy válnia kell, elmennie innen, az asszonytól, a gyerekektől! A gyerekek... eszébe jutott, hogy még biztosan nem alszanak. Felemegy hozzájuk egy percre. Legalább egy pillanatra szabadul ebből a lehetetlen helyzetből is.

*

A gyerekek lármásan üdvözölték. Még mielőtt felcsavarhatta a villanyt, felugrottak az ágyaikban s kezdődött a szokott versengés, kinek az ágyához üljön legelőbb. Ilonka volt közelebb az ajtóhoz, ő hozzá ment tehát s újra betakarta őt. A nyitott ablaku fehér szoba hideg volt, de Lee-nek jól esett ez a fehér hűvösség. Megint oly mélyen érezte, hogy az ilyen gyermeki hálószoba mily végtelen messze van az élet szenvedélyes zaklatottságától: a gyermekek még csak fehér álméletet élnek. Oly messze vannak tőle, hogy hidat sem tud verni az ő világuk s a magáé között.

Vajjon mi lesz belőlük? Ilonka leány s talán

meglesz benne az anyja hűvös ártatlansága. De Gergely? Vajon őt is csábítani fogja-e egykor Cytherea varázshatalma. Lee remélte, óhajtotta, hogy ne. Nyugodt életet éljen, nőjjön, érjen, házasodjék meg, neveljen gyereket, legyen elégedett — ezt kívánná neki. Hajh! magának kívánná. De már késő. Akkor régen, talán ha haligat a belső szóra, ha azt a pályát választja, amely leköti lelkét, betölti vágyakozását, ahol nemcsak elfoglaltságot talál, hanem eleven munkát, akkor — nem vonzza ma ily erővel Cytherea . . .

— Szent ég! de nagyon gondolkodom — szól Ilonka.

— Min gondolkodom, apa? — folytatta Gergő.

— Egy bábun, gyerekek.

— Nekem, ugy-e nekem?

— Nem, nekem! — szól Gergely.

— Épen nem, kis fiam.

— Ugy-e nem? Hát nem bolond ez a fiu? Miért nem fiujátékot kér?

— Te meg hallgass! Azt kérek, amit akarok. Azér' mer' lány vagy . . .

— Csitt, kis gonoszok! Azt hittem, jó, aranyos gyerekekhez jövök fel. De hol vannak azok?

— Itt! — Itt! — S négy lágy, meleg gyerekar simult édesen a nyaka köré. Lee visszavitte kis fiát az ágyába.

— Mind a ketten itt vannak, látom.

Milyen kedvesek, gondolta. Vajjon, ha semmi egyebet nem talál ebben a házban, ide tudnák-e kötni ök maguk? — Nem tudott erre választ találni magában. Majd, mintha Sabina karja lefejtette volna a kislányát a nyakáról. A lelke már nem volt itt . . . Nem, hazugság ez is; a fehér angyalok, akik megmentik az apát az eltévedéstől . . .

— Apa, ne mondjam el még egyszer az esti

imámat? Olyan szépen tudom! Szebben, mint Ilona! — szólalt meg a kis Gergely.

— Nem, egyszer elég! — felelt Lee gyorsan. Istenem, gondolta, ha ezek a gyerekek tudnák, mi a véleménye az imádkozásról! Ha tudnák, hogy egyszerűen könnyű eszköznek tartja arra, hogy az ember nagynak érezze magát, vagy legalább is könnyítsen magán. Nevelhetné-e a gyermekeit a maga felfogása szerint? Hiszen, ha Fanny, talán már maguk az ő szigorú, vallásos és a mai erkölcs alapján megrögzött felfogásában növekedett gyerekek is tudnák, hogyan gondolkodik ő, mi van ő benne, kiközösítenék maguk közül! Ha csak egyszer, akár asztalnál, vagy máskor, beszélgetés közben eltérne eddigi politikájától, hogy nem avatkozik be az ily kérdésekbe: mily rémületet, mily megbotránkoztat okozna! Milyen idegen ő a saját házában!

Ha, öntudatlanul, azért sietett most ide, hogy az utolsó pillanatban gyermekeinél keressen menedéket, be kellett látnia, hogy itt is kudarcot vallott. A gyermekek idegenek voltak hozzá, s ő idegen gyermekei lelkében s minden nap csak nő az űr, mely közöttük van. Amint visszafordult, hogy az álmos két gyereket átengedje boldog pihenésüknek, fájó szívszorulással nézett mégegyszer végig a két kis alakon s torkából majdnem kitört a hívó, könnyörgő, rimázkodó kiáltás: — Ilona, Gerőke, Gerőke! — De hallgatott s nehéz szívvel, lehajtott fővel ment ki a szobából.

Átment a hálószobába, ahol éveken át élt Fannyval a legbensőbb közösségben s mégis, oly idegennek, közömbösnek tűnt itt is fel minden. Mintha kinőtt volna egész eddigi életéből és mégis fájt elszakadnia tőle. Nagynehezen ment csak le ismét Fannyhoz, aki várt rá, hogy újra kezdje kérdezősködéseit. Oh, odavágni neki az igazat s aztán legyen vége mindennek! Az ebédlőben, mikor leért,

halálos csend. Fanny mozdulatlanul ült a helyén s talán észre sem vette, mikor ő belépett. Szeme mély emmerültségben a semmibe meredt, ajka keserűen összeszorult. Vajjon milyen szavakra fogja nyitni. Mielőtt leült, Lee megállt a kandalló előtt, Cythereával szemben. Mintha azt mondta volna neki: Te miattad jutottam ide, most segíts meg. — De hiszen, öntötte el a keserűség, az, amit neki el kell intéznie, házassági dolog, erkölcsi bonyodalom, mi köze Cythereához, Vénusz nevéhez, eszméjéhez!

Lee sóhajtva dobta magát egy karosszékbe. Fanny is összerezte magát, úgy nézett körül, mint aki nagyon messziről tér vissza. Bizonyára emlékekbe merült el, emlékeitől tért vissza, az ifjúságától a keserves valóságba. De haj, mit hozott onnan magával?

*

Semmit. Első szava éles volt megint és rideg, eloszlatott minden reménységet a békés megoldásra.

— Csodálom, hogy tudtál a gyerekeid tisztán szemébe nézni; de persze, ahogyan állunk, még örülnünk kell, hogy egyáltalán eszedbe jutnak. Nagyon sokat gondolkodtam s most elhatározáshoz jutottam. Nem tűröm, hogy ilyen légy. Ez rettenetes!

— Hiszen én is mondtam már, hogy más akarok lenni. Talán megmondhatnád, mit akarsz.

— Csak ne gunyolódjál. Másnak kell lenned itthon.

— Azt hittem, inkább házon kívül!

— És ott is: az ugyanaz. Egy pillanatig sem tűröm ezt tovább. Hogy egy idegen asszonyt csókolj, ölelj — s ki tudja, miket mondj neki. Nem tűröm, mert megcsókoltad valld csak be!

— Minek? Hiszen úgy kiszínezted már magadban a dolgot, hogy úgyis hiába mondanék akármit. De most már én is azt mondom: elég eb-

ből. Már nem csak sértegetsz, hanem a nagy pátozt is előveszed, — nevetség! . . .

— Ne merészelj gunyolódni! — Fanny hangja mind élesebb lett. — Te, aki Newyorkban dorbézolsz, mikor itthon családod van. Mily utálatos!... Nem tűröm, nem tűröm!

Az asszony szava elakadt, lélekzete szinte megállt: mind jobban hatalmába ejtette a vad, hisztériás düh. Lee érzéketlenül nézte. Semmi gyöngédség, semmi szánakozás nem volt benne az asszony iránt: nem a feleségét, neki drága, kedves lényt látott benne, nem a nőt, akit a végtelen szenvedés foszt meg esztől, hanem valami idegen, torz arcu, magából kikelt teremtet. Ebben a közömbösségben minden emlékezése, a közös múlt, elveszett, szertefoszlott, mint valami fehér por egy pohár vízben.

— Csend! Hagyj békén! Hisztériás vagy, bolond vagy!

— Igen, bolond vagyok, de csak egy tekintetben! S többé nem leszek az. Kigyógyítottál — te — s az a — Sabinád! De persze te azt hitted, megcsalhatsz, ahogyan tetszik. Hazudhatsz amit akarsz s én mindent elhiszek! — Az asszony akadozva, lihegve beszélt, szeme feketésre vált és égett, keze remegett. Arcán vörös foltok égtek, még felünőbbé téve sápadtságát.

— Nyugodj meg: beteggé teszed magad.

— Oh, Istenem! — hörögte Fanny. — Beteggé teszed magad. Hát nem látod, te szívtelen genosz, nem látod, hogy meghalok!

— Nem. — Lee szándékosan felelt ily szárazon, azt gondolta, ez leginkább megállíthatja az asszony kitörését. — Sohse voltál elevenebb. De a legokosabb mégis az volna, ha lefeküdnél az ágyadba. Örültséget beszélsz és én ezt nem álom tovább. Legyen vége, még pedig rögtön. Ha nem,

nem felelek semmiről. Minden türelemnek vége szakad egyszer.

Halkan, csendesen beszélt, de érezte, hogy őt is mindjobban elfogja az indulat. Közömbössége helyébe keserűség lépett s a keserűségbe gyűlölet vegyült az asszony iránt, aki ily kérlehetetlenül leigázná őt.

— Csak nézz a tükörbe: ez a leg hamarabb észre térít majd. Egészen eltorzult az arcom, mintha hatvan esztendő volnál. Nem csodálom, hogy sértegetsz. Mit várhatnék egyebet? Igaz, azt hittem, egy kicsit türelmeted még magad. De talán jobb, ha egyszerre vetünk végetmindennek . . . Te úgy beszélsz, mintha egyedül rólad volna szó. De még énnekem is van itt egy kis szavam. S én meguntam az örökös gyanakvásaidat és kérdezősködéseidet és rágalmaidat. Te azt hiszed, az egész házasság csak hálószoza-komédia. Annyira szüszies vagy, hogy több kicsapongást képzeelsz el egy nap alatt, mint amennyit egy esztendő alatt elkövethetnék. S még csoda, ha bele nem vicsél eddig. Mit kiabálsz? Jól éreztem magam a Grove-éknál, mert ott nem volt ilyen pokoli lárma. Grove-né — nem, Sabina, okos asszony. Örültem, hogy vele lehetek, hogy kikerültem . . .

— Hát menj vissza hozzá! — kiáltotta Fanny.
— Ne törődjél velem és a házaddal és gyermekeiddel! Te hoztál ide, neked hoztam a világra őket, de az nem baj! Neked az mindegy. Menj — ne nyulj többet hozzám!

— Ne félj semmit! — mormolta Lee.

— Persze, hogy nem, mikor . . . őt foghatod! . . . Elfulladás, alig tudta ezt a mondatot elhörögni.

S egyszerre vadul, féktelenül tört ki belőle a hisztériás roham

— Oh, gonosz, gyalázatos, gyáva bitang! . . .

Persze, én velem nem törődik, én tehetetlen vagyok, én csak a feleséged vagyok, nem holmi szemérmetlen személy Newyorkban! — Zokogásba fult a szava. — Ah, Isten verjen meg! — Örülten sikoltotta ezt s szinte önkívületben, keze megragadta az előtte fekvő nehéz, sárgaréz papírvágót s teljes erejéből Lee arcába vágta. Lee hátra kapta a fejét: az ütés állát érte, amelyből rögtön kibuggyant a vér s onnan még továbbzuhan a súlyos tárgy a vállára.

Egy pillanatra Lee is elvesztette esztét: vállánál ragadta Fannyt s megrázta. Aztán hirtelen elengedte:

— Menj, menj, feküdj le, hagyj magamra, örült!

Fanny bizonytalan, szinte részeg léptekkel elindult. A haja vállára bomlott, ajka szederjes és nyitott volt, nehezen lélekezett. Szédülve, tántorogva, a székekbe fogódzva kiment a szobából.

*

Lee áll a sűrűn és tartósan vérzett; a vér átitalta, eltöltötte zsebkendőjét; az ebédlőszekrény fiókjához ment és egy szalvétát vett ki, hogy a sebhöz szorítsa. Gyengeséget és undort érzett. Haragja a tetőpontján hirtelen véget ért; üresség és megalázottság érzése maradt benne. Szinte ijeszítő csend volt körül; mintha a világ zaja, minden mozgása egyszerre s örökre megszűnt volna. A lecsorgó vér nyakába és gallérjára folyt; a seb sajgott és furcsa rosszullet fogta el. Ez az ütés sok mindent megölt: Randon Lee, a Fanny férje, már meghalt; s Fanny is meghalt öbenne.

Oh, szegény! Fannyra közömbösen gondolt; némi kíváncsisággal; de önmagára utálattal, undorral nézett; egész haragja önmaga ellen fordult. Megijedt önmagától, attól az őrzőgő dühtől, mely

egy pillanatra elragadta. De Fannyval szemben való érzése nem változott: semmi szeretet, semmi melegség nem lobbant fel benne iránta. S ez az egész ház, ez az otthon, azt hitte, agyonnyomja. A falak mintha öszeomolnának fölötte. Oh, hogy gyűlölte ezt a rendet, ezeket a szabályosan elrendezett butorokat, függönyöket, egész rendezett, irigyelt életét! Hogy szeretete volna összeölni, összezuzni mindezt, mindenki szemeláttára, hadd botránozzék meg rajta a klub, az ostoba nőismerősök, az egész világ!

A vérzés megszűnt: sebe nem volt jelentékeny. De a lázongás, a szabadulás vágya folytonosan növekedett benne, addig, míg szinte szétrepesztette mellét. Le kellett számolnia; végeznie kellett eddigi életével. S ment, hogy megkeresse Fannyt.

Mikor fölért hálósobájukba, Fanny levetközve, hosszú, finomhímzésű hálóingben, arccal lefelé feküdt, keresztben az ágya végében. Egyik vállának vakító fehérsége meztelenül látszott, karja élettelenül kinyújtva. Lee megállt s föléje hajolt, de az asszony, alig lélegezve, nem adta jelét, hogy észrevette jelenlétét.

— Fanny — szólalt meg Lee, nyugalomra erőltetve magát — most mindennek vége közöttünk. Nem bírom ezt tovább. De minden, ami itt van, a tiéd, a gyermekek a tiéd s tégy mindennel, amit akarsz. Én nem törődöm vele.

Az asszony még mindig nem mozdult, nem felelt. — Fanny, én megyek — szólott Lee türelmetlenebbül — megyek, még ma éjjel. Értsd meg, hogy ez veszélyes. Te jobb feleség voltál, mint én érdemeltem; én nem tudtam olyan lenni, mint te, s nem tudom, akartam-e. Mindenki azt fogja mondani, hogy gonosz vagyok, hiszen a legcsekélyebb okom sincs, hogy elmenjek. S én nem bánom, igazat adok nekik magam is. S épen, mert nincsen

semmi megmagyarázható okom rá, miennem kell, nem maradhatok.

Fanny félig fölemelkedett s szívszakadva nézett rá. Arca halottsápadt volt, ólmos a kétségbeeséstől.

— Nem tudok beszélni, — mondta — a szavak úgy nyomják a szívemet, mint a kövek. Te elmész nem tudlak visszatartani; tudtam, hogy elmentél, már tegnap, vagy a múlt héten? Láttam, hogy reménytelen minden küzdelem, de mégis megpróbáltam, meg kellett próbálnom. Azt hittem, talán a régi emlékek segítenek nekem.

— Nem Sabina az oka ennek; nem tudom, meg tudod-e ezt igazán érteni. Minden, minden hiba engem terhel. Nem tudom ezt neked megmagyarázni, nem tudnál megérteni. Elhagylak. Rossz vagyok. Megszököm. Így szokták ezt mondani. Így fogod te is mondani.

Fanny révedező ijedtséggel nézett rá.

— Nem tudom elhinni, hogy ez igaz! Hogy ez a szörnyűség történjék velem, veled. Ez csak múltó baj, mindketten idegesek vagyunk.

Lee félbeszakította őt; érezte, hogy minden érzelmesség veszedelmes lenne. S Fanny egyszerre kétségbeesve, visszadobta magát az ágyra: — Menj, menj, menj!

A maga szobájában Lee aprólékos gondossággal csomagolta kis bőröndjét. Igyekezett végiggondolni, hogyan lesz elintézhető mindaz, ami mostani tetteiből következik. Fanny és a gyermekek ellátását, érdekeit leghelyesebben ügyvédjére bízhatja. De a saját sorsa, teendői voltak most előtte. Mit tegyen? Mindenesetre Newyorkba megy és akkor találkozik Sabinával. Hogyan fog találkozni és mi lesz ebből a találkozásból, azt nem tudja. Az ő ügyüknek úgy kell folytatódnia, ahogyan kezdő-

dött — a tudatos szándékon túl levő, ellenállhatatlan hatalom hatása alatt. Növekvő izgalom fogta el Leet arra a gondolatra, hogy látni fogja Sabinát, karjaiba szorítja ismét. Ezen nem kételkedett; tudta, hogy Sabina jön, ha ő hívja, kiméretlenebbül, határozottabban rázza le magáról a konvenciók béklyóit, mint eddig ő maga. Grove William-re is gondolt egy percig, de nem törődött vele: nem is embernek érezte, csak konvencionális figurának, amelyet félre kell lökni.

Lee úgy határozott, nem szól be még egyszer Fannyhoz, hogy bucsúzzék tőle. Ez csak nehezen é az elválást Fanny ismét düh- vagy — amitől jobban félt — gyöngédségi rohamot kaphatna. Lee maga is csodálkozott érzéketlenségén a feleségével szemben. Talán valami kedélybeli hiány, erkölcsi alsóbbrendűség az, amely ilyenné teszi? De nem tudott változtatni rajta. Lement a lépcsőn és még egyszer körülnézett az ebédlőben és nappali szobában. Belebotlott a réz papírvágóba, amelyet Fanny hozzávágott; fölemelte s az íróasztalra tette. Véres zsebkenőjét zsebébe gyűrte — minek lássák a cselédek? Hosszu bucsútekintetet vetett Cythereára; azután lassan kiment a házból — a kényelmes ölből, jutott újra eszébe a hízóval való hasonlata.

Gyalog indult az állomás felé: egy vonat pontban éjfélkor indult Newyorkba. Mikor befordult az országútra, még egyszer visszatekintett házára. Világosság szűrődött ki annak a szobának ablakán, amely az övé és Fannyé volt. Mily régen volt az! Sietett tovább a csillagos éjszakában. Fájó sajnálkozás fogta el — hogy negyvenhét éves korában jutott ide, nem egészen fiatalon. Fiatalnak lenni és szabadnak. Fiatalnak lenni és Sabinával élni! Megismerni egész gyönyörét a szerelemnek; vagy ahogy őszintén, világosabban nevezte: a szenvedélynek. Fiatalnak lenni . . . Folyton gyorsabban haladt ut-

ján, mintha azon igyekeznék, hogy többet ne vesztessen az élet drága perceit.

V.

Grove Sabina Lee telefonkérésére meglehetősen késő délutánra tüzte ki az órát, amelyben fölkeresheti; s így Lee-nek bőven volt ideje, hogy megvizsgálja érzelmeit, különösen Sabinát illetőleg. Az volt a meggyőződése, hogy egész lelkiállapota, minden szándéka teljesen tisztázva lesz, mielőtt együtt lesz vele. Általában most is már tisztában volt magával, de nem tudta elképzelni, mit tegyen, hogyan járjon el a legközelebbi jövőben. Ezt Sabinával kell megbeszélnie. Legvilágosabban az állt előtte, hogy ő — titokban úgy mondta magában: ők — nem maradhatnak Newyorkban. Törvényes válás, új házasság — ez az elhalasztott és nehézkes megoldás, amelyet Morris Peyton és Raff Mina választottak volt, nem lehetséges most az ő számára. De vajon Sabina akar-e majd vele jönni?

S be kellett vallania magának, hogy a szakítás Fannyval, egész eddigi életének összetörése, nem Sabina miatt történt. Ez összeomlott magában, mert már nem tarthatott tovább. De bizonyos, hogy Sabinával való találkozása siettette ezt a ki-fejlést. S kutatni kezdte: vajon mi Sabinának a jelentősége, Sabina szerepe az ő életében?

Mi az az érzelem, amely Sabinához fűzi és mivé fog ez még fejlődni? Szereti-e őt, hogy ezt a régi, oly sokszor és rosszul használt szót mondja? Nem tudta; azt se tudta, mi az a szerelem tulajdonképpen. Egyszerűbben próbálta megközelíteni a kérdést: vajon inkább kíván-e Sabinával lenni, mint bárkivel e világon? Erre határozott igen volt a felelet. De ez maga nem magyarázott meg mindent, egész életének megváltozását. S mégis összefüggött a kettő: s most ellenállhatatlan volt a vágya,

hogy találkozzék Sabinával. Ellenállhatatlan: ez a szó jellemezte legjobban mindazt, ami őt hetek óta előrelökte, soha nem várt utakon. S most nem tudott egyebet, mint hogy akarja Sabinát, el akar merülni, el akar veszni szenvedélyének mérhetetlen mélységeiben. De vajon Sabina jön-e vele, otthagyja-e a biztos, nyugodt, előkelő, kényelmes életét az ő kedvéért? Annak az emléke, amit közösen átéltek, azt a sejtést érlelte meg benne, hogy igen. S e szerint cselekedett is. Huszezer dollárt vett fel a bankjában, hogy legyen mivel elutazniok. Fölöslegesen, könnyelműen nagy összeg volt — de mit bánta ő.

Hihetetlenül élvezte azt a személyes szabadságot, mely oly új volt számára. Most érezte csak, mennyi nemcsak közömbös, mennyi terhes apró tekintet, kötelezettség nehezedett rá otthon. Most járhat, kelhet, füstölhet, ihatik, kinyújthatja a lábát, — ahogy tetszik. Talán ez a szabadság nem fog soká tartani, de nem bánta. Sabina! megint az ő ölelésének, gyönyörű testének emléke öntötte el, mint egy forró hullám. Milyen szép volt! Milyen csodálatos ajándék, amelyet a sors ily későre tartogatott neki. Milyen boldog, hogy még nem tulkósó; óh, hogy fogja élvezni, beléveszni, beléhalni... Heves türelmetlenség fogta el.

Hirtelen az órájára nézett: elérkezett az idő, hogy indulhat Sabinához. Gondosan, izgatottan öltözködött, mint egy nagyon fiatal szerelmes és boldogságtól dobogó szívvvel jelent meg Sabinánál. Az asszony, aki szalónjában várta s amint belépett, eléje ment, csókra nyújtá ajakát.

*

Sabina figyelmesen hallgatta végig Lee beszédét, kezét térdére kulcsolva.

— Ez történt, — fejezte be Lee a történetet, — nem lehetett másként. De most már nem a múlt a

kérdés, hanem a jövő. Mit csinálhatunk belőle: talán mindent — talán semmít.

— S ennek eldöntését rám bizza?

— Nagyrészt kell, hogy magára bizzam. Nem merem hinni, hogy mindent akar adni nekem, — velem jön, itthagya azt, ami ideköti, mint én szeretném. Mert többé nem volna visszatérés, azt tudja. S azt sem tudom, nem bántaná-e a viszonyok szabad volta. Hiszen ezt rendezhetnék később, meg vagyok győződve róla, hogy sem Fanny, sem Grove nem háritának nehézségeket a válás útjába, de addig? Vagy ha mégis úgy volna, hajlandó-e viselni velem türelmetlenségem következményeit? Ismer-e engem elég-gé, biztos-e, hogy boldog lesz velem? — Ne, ne feleljen még. Azt is meg kell mondanom, hogy Grove Williamhoz képest nem vagyok gazdag ember; vagyonom legnagyobb része — joggal — Fannyé és a gyerekéké lesz. Nem élhetnénk nagy luxus-sal. S végül nagyon ragaszkodik maga Newyorkhoz? Mert ha engem választ, el kellene mennünk, nem tudom hova . . .

— Kubába, — szólt közbe Sabina.

Lee pillanatra fölismerte a sors iróniáját ebben a tervben: hányszor akartak Fannyval odamenni. Ott él öccse, Dániel, de az nem baj, sőt jó. Dániel nyugodt, okos, előítéletmentes ember; segítségükre lesz. És Sabina az övé lesz, nem egyetlen, lopott éjszakára, hanem egészen, nyiltan, mindig . . . Elvesztette a fáját és csókolni kezdte az asszonyt, nem törődve a nyitott ajtókkal. Sabina nyugodtabb volt; eltolta magától: — William bármely percben beléphet. Mikor indulunk?

— Még ma este mehetnénk Washingtonba, mert utlevélre lesz szükségünk s azt ott szerezhetem meg legkönnyebben. Aztán megyünk Havannába, vagy akárhova. Remélem, nyugodt lehet az utunk, de ha Grove közbelépne, szembeszállunk vele.

— Jól van. Mehetünk. Most mindjárt összecsomagolok egy kicsike bőröndöt; egészen kicsit: a nyári holmim mind el van rakva. Vacsorára nem öltözőm át; ez a ruha jó lesz az utra. Pont tíz órákor várjon a szállója kapujában. Viszontlátásra! Ha csak nem kíván találkozni Williammal . . .

— Nem épen; de nem is erőlködném, hogy elkerüljem. Valahogy nincs az az érzésem, hogy vétkezem ellene: hogy magát elvesztette már régen, ez igazol engem. Miért sajnáljam őt? William és Fanny talál majd elég résztvevő keblet a maguk körében. Nekünk meg nincs szükségünk a mások rokonszenvére. Viszontlátásra — viszontlátásra!

Lee visszament a hoteljébe és a portásnak megbízást adott, hogy egy kosár válogatott gyümölcsöt szerezzen be és bármilyen rendes vagy nem rendes uton, egy szalonkocsit foglaltasson le az éjjeli washingtoni gyorsvonatra. Azután becsomagolt és lement vacsorázni az étterembe, hogy eltöltse az időt. A portás átadta neki a vasuti jegyeket és a szalonkocsi-utalványt, — a gyümölcsöt már odaküldette.

Néhány perccel tíz előtt boldog várakozással állt a kapu előtt s pont tízkor megjelent Sabina bérautója. Sabina két bőröndöt hozott magával, — egyikben a toalettszerei voltak — mondta és egy ékszerdobozt. Egész viselkedése oly nyugodt volt, mint a csak színházba mennének együtt.

— William a klubba ment, mint rendesen. De ha hazajön, kís változást fog találni. Csak azt sajnálom, hogy nem láthatom az arcát, amikor a leveleimet — az íróasztalára tettem — elolvassa.

— Ugy látszik, igazán haragudott rá — szólott Lee s eszébe jutott a keserves gyűlölet, amely sokszor elfogta Fanny iránt. Oh, a házasság veszedel-

mes a gyöngéd érzelmekre. De a következő pillanatban már nem gondoltak mindarra, ami mögöttük maradt. Egymás mellett ülve, szorosan egymáshoz simulva, nem láttak, nem tudtak egyebet, mint egymást.

A vasuton boldogan bujtak a lefoglalt fülkéjükbe, boldogan értek Washingtonba s a lehető leg-rövidebb tartózkodás után siettek tovább, déi felé.

Több napi utazás után, mikor Florida partján haladt vonatjuk, ébredtek csak arra, hogy mindez nem álom; a gyönyörű meleg idő, az égő napsugár úgy illett a boldogságukhoz. Lee-t ugyan alig érdekelte a környező tájék, mindaz, ami kívülük volt; valami édes kábulat tartotta fogva, amelyben nem volt helye semminek, csak kölesönös szenvedélyüknek. Sabina örömmel nézte a változó tájat; hiszen minden állomás mértföldköve volt gyönyörű, hihetetlen utjának a szabadság, a boldogság felé.

A hajóut Havanna felé gyönyörű volt. Egymás mellett pihentek fekvő-székeikben a fődélzetben, a meleg levegő simogatása alatt. Havanna fehér házai, mint az ígért földje, integettek feléjük, zöld kertek közt, a fölkelő nap rózsás fényében.

*

A szerencsés véletlen az Inglaterra-szállóba vitte őket; olyan szobát kaptak, amely a legszokatlanabb s legkellemesebb lakás volt egyszersmind. Csak néhány napra foglalhatják el azonban, mondták nekik, mert azután meg van rendelve. A szálló már stílusban épült, oly idegenszerű pompával, amelyet Lee és Sabina sohasem láttak. S a már boltívek a színes festésű tető vidámságát még kedvesebbé tette a sok-sok pálma, amely a hallban, a lépcsőházban zöldelt. A szoba maga még szebb volt s erkélyéről tágas kilátás nyílt egy gyönyörű parkra, amelynek királyi pálmái, délszaki, különös

lombozatu fái lassan himbálóztak a meleg, csendes levegőben.

Reggel nyolc óra volt: s máris tikkasztó volt a forróság, a levegő, az ég, a házak falai fehéren izzottak a nap kemény sugaraitól. Sabina Lee vállára hajtva fejét, nem tudott betelni az eléjük táruló látvány fényességével.

— Oh, Lee! ha elgondolom, hogy mindezt nem ismertük! Hogyan éltük eddigi életünket?! De a csoda az, hogy mi eljöttünk, megszabadultunk — a többiek ott maradnak, örökké, mint az élő-halottak a kriptában. Milyen jó, milyen egyszerű, amit tettünk. Úgy-e örülsz te is? Lee, mondd, hogy boldog vagy!

Lee teljesen az volt. Még Sabina visszavonult a fürdőszobába s ő is elvégezte reggeli borotválkozását, ragyogó derűvel gondolta át még egyszer mindazt, ami történt. Igen, ennek így kellett lennie. S bizonyos, hogy régi életét azért hagyta ott, mert nem bírta tovább. De mégis, mind jobban érezte, mily nagy része volt Sabinának abban, hogy tépelődéseiből, határozatlan törekvéseiből cselekvő valóság lett. Milyen erős, ellenállhatatlan, ez az asszony, a maga ősi szenvedélyével, teljes, töretlen életvágyával, elragadó szerelmével. Ilyenek lehettek a fiatal emberiség ragyogó asszonyai, de a társadalom elnyomta, szürkévé tette őket.

Lementek reggelizni a márványpadozatu étkezőterembe s reggeli után Lee hosszú, illatos szivarra gyújtott.

— Sabina, ha akarja, betülhet egy kocsiba és megnézheti a várost. Én nem vagyok kíváncsi sem az emberekre, sem a templomokra, se semmire, amit illik megnézni. Ülni fogok és szivarozni — és szivarozni és heverni megint.

— Én se vagyok kíváncsi egyébre, csak az üzletekre. Egy magas fésűre és egy spanyol man-

tillára van kedvem — de rögtön. És hordani fogom őket — hacsak a szobánkban is.

— Én itt várom meg, szívem és este majd végigkocsizunk a tengerparton s ott vacsorázunk, ahova éppen bepottyanunk. Szeretném, ha nagyon szép ruhát venne fel, valami habos fehérret — s azokat a smaragdokat hozzá, amelyeket New-Yorkban láttam a nyakán.

— Szerenesére velem vannak. De most megyek vásárolni.

Lee visszament a szobájukba. A forróság folyton növekedett: betette az erkély ajtaját. Boldogan nézett körül s mind nagyobb hála és csodálat töltötte el Sabina iránt. Sabina olyan volt, amilyennek csak álmodhatta: rendkívüli szenvedélyességét a legfinomabb tapintat és esztétikai érzés enyhítette és burkolta: karcsu testének finomságával egyenlő volt lelkének, érintésének finomsága. Jellemző volt lényére apró, brokátpapucs — végtelenül finom és szép és haszontalan, csak ékességül szolgált, nem komoly használatra. Mindez a csillógás hozzátartozott Lee boldogságához.

*

Hazatérve, Sabina magasra fölfésülte haját s legyezőformájú, faragott teknőc-fésűt tűzött bele; vállára lángszinű selyem mantillát vetett. Az andaluziai viselet nagyon jól állt neki.

Azután vacsorázni mentek egy elegáns vendéglő magas terraszára, ahonnan végigláttak az egész kikötőn. A nappali forróságot a tengeri szellő enyhítette; a tenger hullámai feketén gördültek a végtelenbe, csak itt-ott világította meg őket egy hajó lámpáinak fénye.

— Nézd, Lee, — kiáltott fel Sabina hirtelen s megragadta kedvese kezét — ott messze, azt az óriási hajót! Nemsokára mi is felülünk egy ilyen

hajóra és elmegyünk — hova? Valami messze idegen országba, ahol teabokrok, illatoznak s virágos völgyek közt lakkozott házacskák emelkednek. S mindent meg fogunk nézni és főleg: sohasém fogunk visszamenni. Soha, soha, soha! Együtt leszünk mindig. De most menjünk vissza a szállóba. Fáradt vagyok, Lee. Talán a forróságtól, nem gondolod? Kimerített az ut, a sok látnivaló és egy kicsit szédülök is, a boldogságtól. De az nem baj, amajd elmulik. Nekem csak te kellesz, Lee; a szívemnek nem kell sem a messzeség, sem a virág, sem az illat.

Éjszaka Sabina ijedt hangon szólította Lee-t.

— Mi ez? Mi történik? Halod Lee, milyen borzasztó hangok!

Valami vad muzsika, jajgató hangok, fülsiketítő dobszó rezgett a levegőben.

— Szemben, az Operaházból jön ez a muzsika, — szólta Lee — úgy látszik, valami vadak tánca. Nyugodjál meg, kedves, ne félj.

De nemsokára mindkettőjüknek türhetetlen lett a zürzavaros láрма. Folytonosan, szünet nélkül, kétségbeejtő egyhangúsággal verték a szerszámokat s valami ősi, vad, állati szenvedély tört utat ebben a hangzavarban. Mintha minden emberi kulturáltságot levetve, nem maradt volna egyéb, mint a párház ez ősi üvöltése.

S mégis, Lee-nek ez a zaj Cythereát, a finom és minden kulturák fényét magán hordozó bábút juttatta eszébe: mint ez, ellenállhatatlan volt a maga vad varázásával. De Sabinát ez a muzsika türhetetlenül izgatta.

— Lee, tégy valamit, hogy megszűnjék! Hát nem látod, hogy beleőrülök!?

Hangjában rémület csengett, teste úgy remegett, hogy Lee átölelve tartotta, simogatta, mint egy kis beteg gyereket. Mikor a muzsika hajnal felé el-

hallgatott, Sabina halotthalványan, kimerülten feküdt az ágyán. Az éj sötétsége eloszlott, a rózsás hajnal után feljött a ragyogó nap s a hőség rögtön, érezhetőleg fokozódott. Lee csöndesen betette az ablaktáblákat, hogy kizárja a nappal hőségét és lármáját s végre Sabina elpihent. De még délben is összerezszent, minden idege megrándult a szörnyű muzsika emlékére. A hideg rázta a fülledt szobában.

— Hallottam a saját hangomat, amint sikoltotztam, Lee. Valami szörnyű, fekete rémület szorongatott. Borzasztó volt!

Lee megtudta, hogy tényleg valami kubai ben-született-bál volt az Operaházban, de egyhamar nem fog ismétlődni. Sabina egész nap még fáradt és levert maradt. Csak este, mikor a tengerparton vacseráztak, élénkült fel újra. Lee gyönyörködve nézett rá. Sabina megváltozott, megfiatalodott, mióta vele van. Letette tulságos tartózkodását, karcsu kecsessége, gyönyörű mozdulatai merészebben mutatkoztak. Minden férfi szeme megakadt rajta s ő — bár csupán Lee-nek élt s teljesen közömbösen nézte őket — élvezte csodálatukat. Havanna, mintha színpad lett volna, ahol Sabina oly szerephez jutott, amelyre titkon már régóta vágyott.

*

Lee úgy érezte, legjobban a személyes szabadságot élvezi, amelyben először Newyorkban volt része, mikor végleg eljött Eastlake-ből. Minden nap s a nap minden órája külön élvezet volt számára. Sabina volt ugyan élményeinek középpontja s nélküle az egész utazás mit sem ért volna — de végtelenül élvezte azt az időt is, mikor egyedül járkált a városban vagy ült a tengerparton, mikor Sabina a boltokat járta, vagy pihent. Teljesen szabad volt, a maga embere, évekig tartó feszültség után. Tel-

jesen, egészen boldog volt. Sabinában mindent meg-
 lelt, amit Cytherea rejtélyes mosolya oly csábítólag
 ígért neki. De azért nem merült úgy el ez érzés-
 ben, nem vesztette el énjét benne, mint Sabina. Az
 asszony egyedül benne élt; halkan, végtelen oda-
 adással ismételte, hogy szereti.

Lee még mindig nem tudta e végzetes szó
 igazi értelmét. Nem élt csupán Sabinában, az ass-
 szony csak egyik eleme volt élete szépségének; míg
 Sabina mindent csak érte tett, ő volt minden gondo-
 latának, hangulatának célja és tartalma. Az igazi
 asszony mély, egyetlen célra törő ösztöne élt benne,
 amely — bár megtagadva, vagy irányától eltérítve
 — egyedül irányítja az asszony életét. Ez téveszti
 meg s teszi rosszá, teszi beteggé ott, ahol egészséges
 utat nem talál. Ez vezette elnyomott és visszájára
 fordult formában Fannyt is.

Fanny — most, a távolból elismerte minden
 jó tulajdonságát, minden jót kívánt neki. De soha
 többé nem kívánt együtt lenni vele. Kényelmetlen
 érés fogta el arra a gondolatra, hogy irnia kell a
 feleségének, elintézni a válás formaságait. S elha-
 tározta, hogy mielőbb fölkeresi öccsét, Randon Dá-
 nieit s e kellemetlen teendőt és gondok részét áthá-
 rítja az ő széles vállára. Az Inglatterra-szállóban
 úgy sem maradhattak soká s a Havannában talál-
 ható többi kényelmes szállók époly telve voltak.
 A cukorültetvény, amelynek Randon Dániel igaz-
 gatója volt, Camague tartományban, Cibrában volt;
 egy éjszakai utazásba került, hogy odajussanak.

Sabina is helyeselte Lee tervét; Grove-val is
 érintkezésbe kell lépniök Lee ügyvédje által, hogy
 a válást elintézzék. Még sem akarták ezt a bizony-
 talan állapotot a végtelenségig nyújtani. A nehézség
 csak az volt: hogyan értesitse Lee öccsét érkezésé-
 ről és ennek körülményeiről? Sürgönyben nem kö-
 zölhette vele, hogy Sabinával van és hogyan került

idáig. A legokosabb lesz, úgy gondolta, ha egyszeren, minden előzetes értesítés nélkül megjelenik Cobrában és személyesen beszél az öccsével.

Utolsó havannai estéjükön oly boldog, pajkos vidámsággal költötték el a vacsorájukat, mint a szabadjáró engedett gyerekek. Azon veszekedtek, melyikük esábitotta el a másikat s a vége az lett, hogy csillogó szemmel, szorosan összesimulva siettek a szobájukba.

*

Az utazás Cobrába kényelmetlen volt, alig aludtak a rettenetes hőségtől, a vonat zakatolása közben. Reggelre kelve, unalmas, egyhangú vidék tárult eléjük; cukorültetvények húzódtak vég nélkül, minden változatosság, festőiség híján. A falvak porosak és szomorúak voltak. Cobra maga unalmas, kicsiny fészek. Még csak rendes szállója sem volt. Nagy, vörös téglákból épült, minden szépség és fényűzés nélkül berendezett épület volt a Hotel de Cobra s a szoba, amelybe vezették őket, primitív és sivár volt. De legfeltűnőbb volt benne a fal erős, kiabáló kék festése; annyira kék, hogy sötétkékes árnyat vetett mindeure, ami a szobában volt.

— Itt nem maradhatunk, — szólt Lee. — Rögtön fölkerescm, vagy idehívatom Dánielt.

— Nem, itt nem maradhatunk; egy éjszaka ebben a szobában megbolonditana, — ismételte Sabina s oly őszinte undorral nézett körül, hogy mindketen elnevettek magukat. Nemsokára a szálló inasa jelentette, hogy Dániel lenn a hallban vár.

— Talán én beszélek vele előbb, — mondta Lee és Sabina helyeselte ezt.

Randon Dániel magas, testes ember volt, arca rendkívül nyugodt, mozdulatlan, de barna szemek és meleg. Alig változott a hosszú évek alatt, míg Lee nem látta őt.

— Ez aztán meglepetés! — üdvözölte Dániel

a bátyját. — Nagyon örülök neki; különösen, mert amint a szálló tulajdonosától hallok, Fanny is itt van.

— Nincs itt, — felelte Lee kissé zavartan. — Sajnálatomra tudnodra kell adnom, hogy ő otthon van. De én itt vagyok, még pedig nem egyedül. Elhagytam Fannyt, Dániel. Azt hittem, talán már tőle értesültél a dolgról.

— Nem kaptam semmi hírt, — felelte az ifjabb Randon.

— Akkor semmit sem tudsz. Bizonyos Grove-né van velem, de csak addig lesz Grove-né, amíg a két válás elintéződik és a te segítségedre számítottam...

— Válasok? — Ezt az egy szót Dániel kissé rosszaló hangon ismételte.

— Igen, neki is volt ura. De mindent jobban meg fogsz érteni, ha övele, ha Sabinával beszélsz. Nem vagyunk már ifju bolondok: mindez komoly, végleges dolog. És igazán te hozzád jöttünk ide Cubába. Havannából sürgönyözni akartam, de nem tudtam. Nem lehetett ezt távirattal elintézni. Nos, most itt vagyunk, illetve én itt vagyok, Sabina pedig fenn a szobában s alig várja, hogy megismerjen téged.

— Szívesen állok rendelkezésére, — felelte Dániel. Egy pillanatig hallgatott, meggondolta, mit tehet az adott helyzetben. — Sajnos, nem hívhatlak magamhoz. Nem magamért, — tette hozzá Lee bosszús mozdulatára. — Én tőlem lehetne két szeretőd, mindegyik más színű, ha a magam ura volnék s a ház enyém. De tudod, hogy a társaságé, melynek hivatalnoka vagyok. S ha még legalább magam laknám benne, a kubai benszülöttekkel eligazíthatnám a dolgot. De itt van az aligazgató, Stribling ur a feleségével és leányával, Uticából és a főmérnök fiatal feleségével, Ohióból. Ezek nagyon kényes, konvencionális emberek. És tudod, hogy nagy családi képetek

függ az íróasztalom felett, Fannyval és a gyermekkel. Ezt mindnyájan jól ismerik. Nagyon sajnálom.

Lee érezte, hogy az öccse nem rosszalását akarja kifejezésre juttatni, vagy olcsó tanácsot adni: egyszerűen a tényeket közölte. Itt nem volt mit okoskodni. Ime, a tropikus sziget szívében is ugyanaz a kemény és kicsinyes társadalmi kényszer uralkodott.

— Én csak azt tanácsolhatom, hogy holnap este menjetek Havannába. Ma már nincs vonat. Ott szabadabb az élet s ott én is meglátogathatlak. A társaságnak ott is van irodája.

— S holnap estig itt kell maradnunk? Sabina boldogtalan lesz...

— Nem olyan borzasztó a dolog. Én egy hónapig laklam itt a szállóban.

*

A két fivér azután együtt ment fel Sabinához. Dániel a legtükréletesebb udvariassággal mentegetőzött, hogy nem láthatja őket magánál, mert a telepen nincs alkalmas vendégszoba. De pár nap múlva, reméli, saját villájában fogadhatja őket, Santa Clara-ban, a tengerparton.

Lee öccse távozása után sem mondta el Sabinának az igazat; s az asszony belenyugodott a kapott magyarázatba.

— Csak itt ne kellene maradnunk ebből a vadkék szobában! Minden szederjes színű benne; az ember fényes délből úgy fest, mint saját magának az árnyéka.

Sabina az álmatlan éjszakától kimerülve, aludni dőlt le. Lee kiment, hogy körülnézzen a helységben. A hőség tikkasztó, fullasztó volt, ránehezedt az ember mellére. Elindult a rendetlen, piszkos utcán, melyet kicsi, elhanyagolt házak szegélyeztek. Mindnyája tárva-nyitva állt az utca felé, minden második piszkos kávéház, étkező, vagy apró pénz-

váltó. A közönség igen élénk, sűrű, sokféle, keveredett kínai, gyarmati spanyol és néger vér. A vendéglők tömve voltak; sötét négerek, vastag, szétterpeszkedően hájas néger nők ültek az asztaloknál, ittak és hangosan, lármásan beszéltek, naiv és nyílt zsivajjal.

Egy kocsi ment arra, amelyen barbár, bennszülött muzsikát játszó banda helyezkedett el össze-vissza. A muzsika mintegy ragályos örületben ragadta magával a kávéházak vendégeit; hörgő férfiiüvöltések, asszonyi sikolyok keveredtek bele. Négerek, laposkoponyájú haiti-ak, rézbőrű jamakaiak szorongtak és hullámozottak a muzsikás szekér körül.

Leet különösen a szenvedély meztelensége, nyíltan kiütköző szemérmetlensége ejtette gondolkodóba, amely mindenütt eléje tárult. Ime, nem volt semmi tartózkodás, semmi elrejtőzés ezekben a mozdulatokban, hangokban, ezekben az emberekben, akik a test, a vér szükségleteit így elégitették ki, majdnem a nyílt utcán. Milyen furcsa — itt nyoma sincs annak a kulturának, amely az ő hazájában, a „művelt“ országokban épen az ellenkező végletbe, a képmutató hazugságba vitte az embereket. Ott fellázadt ama hazugság ellen — most viszszaforzadt az ösztön ez állati meztelenségétől. Vajon nincs-e középut, mérték, elfogadható, emberhez méltó megoldás a kettő között? Megundorodva fordult vissza s szándékosan elkergette a gondolatokat, amelyek mintha sarat fröcskölnének arra az élményre is, mely eddig büszkeséggel és boldogsággal töltötte el. Vajon ő és Sabina azért ostromolták meg a hazug képmutatás várát, hogy ehhez a szemérmetlenséghez közeledjenek. De nem, az ő érzésük más volt s ha levetette a képmutatás álszent köpenyét, nem vesztette el a kultúra finom esiszoltságát.

Sabina felfrissülten, vidáman fogadta Leet, mikor hazatért. Rendkívül bájos és vonzó volt, valami halványlila, omló otthoni ruhában, mely úgy simult természetére, mintha csupa lehulló orgonavirág volna. Lee örömmel bámulta meg.

— Oh, e rettenetes falak közt semmi sem mutathat szépet. De nem baj, holnap megyünk vissza Havannába. Már sürgönyöztettem az Ingleterra-szállóba szobáért. Kell, hogy helyet adjanak. Aztán, azt hiszem, ott sem maradunk soká, hanem megyünk tovább, délnek, azután keletnek. Ugy-e, jó lesz? — Lee nyaka köré fonta kezét, karjáról hátrahullt bő ruhaujja.

— Lee, én nem bánom, akárhol vagyok, csak veled legyek. Szeretlek, Lee és boldog vagyok, hogy mindig együtt leszünk. Már nem vagyunk oly fiatalok, nincs sok időnk, nem lehet, hogy megsokalljuk, megunjuk egymást.

— Ha éjszaka felébredek, néha oly különös fájdalmat érzek a szívem táján, mintha tulságosan, a szétpattanásig tele volna veled, a boldogsággal. S szédülök egy kicsit . . . Itt vagyunk, Lee, egyedül, semmi sem ronthatja meg a boldogságunkat. S ha öregek leszünk, akkor is együtt leszünk és leülünk a tengerpartra és nézzük a fiatal szerelmeseket. Akkor barátok leszünk és nagyon tiszteletreméltó, csendes emberek.

— De addig, addig minden érzésemet ki akarom élvezni, nem engedek elveszni egyetlen csepp szerelmet, boldogságot. Élni, — élni, egészen beleveszni a boldogságba.

Oly erős volt a szenvedély hulláma, mely előntötte az asszonyt, hogy elengedte Leet s kiegyenesedve, mint a vágy eleven szobra nyújtotta ki meztelen karjait a levegőbe. Lee mozdulatlanul bámulta s megremegtetten ez a hívó, könyörgő mozdul-

lat, mely inkább a sorsnak szólt, mint neki. Az a gondolat döbbsentette meg, hogy ez a törékeny test nem bírhat el annyi szenvedélyt. S hirtelen az aszszony hezúa közeledett s mint valami örtületben vonta magához őt.

Este a hőség még tikkasztóbb lett. Egyetlen szellő, egyetlen hűvösebb fuvallat sem enyhítette, nem mozdította a nehéz izzó levegőt. Lee magában szidta az öcse meggondolásait, Sabina szinte ájultan feküdt az ágyon. Az órák lassan teltek; Sabina végre elszenderült; de Lee-t kerülte az álom. Az ágyban nem tudott megmaradni, annyira izzadt. Alulról részeg négerek zavaros kiáltásai, asszonyok lármája hallatszott fel. Micsoda pokoli éjszaka, micsoda pokol az éjszakában!

Lee fölkelt és cigarettára gyújtott. Az öccsére gondolt. Milyen irigylésreméltó ember az, nem a sikereiért, nem azért, mert valóságos ipari és pénzügyi hatalom, hanem azért a nyugalomért, amelylyel megáll és végigmegy az életen. Sohasem házasodott, ezt a csapdát is sikerült elkerülni és többször lehetett ugyan hallani róla többé-kevésbé komoly szerelmi történeteket, de mindig egyforma nyugalommal, változatlan egykedvűségének győztes erejével került ki belőlük. Oly fölényesen állt meg a maga súlyos egyéniségével az élet nyugtalanságai között, mint egy mozdulatlan Buddha-szobor. Mellette Lee ingadozó és gyenge volt, mint a nádszál.

Egyszerre Sabina is föltűt. — Hol vagyunk? Mióta tart ez az éjszaka? Tegnap van még, vagy már holnapután? Ez a szoba olyan, mint egy kriptá, amelyben fuldoklom ezer év óta. S mily rettentő álmom volt. Hogy mindenem oly kékké vált, mint e szoba falai, minden holmim, fehérneműm, még a narancsok is. Nem is hiszed, milyen borzasztó volt. Fogd meg a fejemet; ugy-e nagyon forró?

— Miért ne volna? — kérdezte Lee udvariati-
lanul.

— Lee, ugy-e az nem lehet, hogy ez az éj-
szaka örökké tart. Ugy félek, hogy sohasem lesz
vége, hogy soha többé ki nem kerülök innen. Lee
— gyujts világot, ugy félek! Szoríts magadhoz,
akkor nem bánok semmit. Oh, bár átömlhetnék
beléd.

— Nemsokára megteheted, ha ez a hőség így
tart. Reggel szétolvadva fognak találni a vizes vő-
dörben — mondta Lee, kissé durva tréfával. De a
lelkében ő is zavarodott, szomorú volt, mint Sa-
bina. Sohasem lesz vége ennek a kísérteties éjnek!
Végre, lassan hajnalodott s a beszürdő világosság
valószínűtlen kék reflexszel verődött vissza a fa-
lakról. Sabina annyira sápadtnak látszott, mintha
nem is élne, hanem valami halvány márványszobor
volna a helyében.

*

Reggel Sabinának alig volt jártányi ereje.

Lee is egészen kimerültnek érezte magát. Az
asszony, félig öltözve rakosgatott bőröndjében.
Azután fésülni próbált, de alig tudta a karját
fölemelni. Egy székre roskadt, haja bomolva hullt
vállára.

— Jaj, nem szeretném, hogy sokszor láss
így. Ez végzetes volna. Hiszen az a feleségek hi-
bája, hogy alsószoknyában és fésületlenül mutat-
koznak az uruk előtt. Én ezt nem akarom, Lee,
azt akarom, hogy mindig szép legyek neked. Én
nem akarok...

Hangja hirtelen, hörögve elhalt s még mi-
előtt Lee mellette lehetett volna, az asszony végig-
zuhant a padlón.

Ajka cserepes volt és szétnyílt, szeme kitá-
gulva, látás nélkül meredt a mennyezetre. — Ez a
pokoli hőség! — kiáltott fel Lee, az ágyra emelve

Sabinát s nedves törölközővel kezdte mosogatni arcát. Még sohasem látott ájult asszonyt. Nagyon ijeszítő látvány volt, de remélte, nem jelent komoly bajt; hallotta, hogy nőknél gyakran fordul ez elő. S most nem is csoda, ilyen éjszaka után. Eltelt néhány pillanat s Lee nyugtalankodni kezdett. Talán hívni kellene valakit? De nem merte Sabinát egyedül hagyni. Megfogta a kezét; hideg és nedves volt és homlokán is verejték gyöngyözött. Arca halotthalvány, mintha minden csepp vére elfolyt volna.

Végre Sabina vonásai hissé megelevenedtek, halkan sóhajtott és ujjai gyengén viszonozták Lee keze szorítását. — Milyen bolond dolog! — susogta. Fel akart emelkedni a párnán, de nem volt ereje. Lee biztatta, hogy csak maradjon egészen nyugton.

— Ne hívj senkit, Lee, mindjárt jobban leszek. Milyen gyöngé vagyok! Sok volt ez egyszerre. Nem szoktam a boldogsághoz, nem csoda, hogy elszédültem tőle. De most elájultam Lee, ugy-e? Ez nagyon szokatlan nálam.

Lee meillette ült, megindultan s mégis idegenül szenvedéseivel, gyengeségével szemben.

— Ne félj, semmi baj se lesz — mondta halkan.

— Ugy-e még lesz időm, hogy felöltözzem a vonat indulásáig, — szólt ismét Sabina. — Meglátva, mihelyt elmegyünk innen, jól leszek.

— Elmegyünk, hogyne! De most meg ne mozdulj. Ráérsz öltözni délután. Ha Dániel jön, beszélhetsz itt vele, vagy egyáltalán nem beszélsz vele, ahogyan jól esik.

S egyszerre újból, az ágyon fekve, eszméletét veszítette az asszony; minden élet, elevenség, mozgás eltűnt arcáról. Lee föléje hajolt és mellére tette kezét. Alig érezte a szíve verését. S egyszerre

nagy, rejtélyes döbbenet nyilalt Lee szívébe, valami olyan, amire nem is gondolt még soha. Kirohant a szobából, le a szálló tulajdonosához és izgatottan mondta neki:

— A feleségem beteg. Nagyon beteg. Kérem, hívassa rögtön Randon Dániel urat. Rögtön — ismételte.

S visszasietett a szobába. Sabina nem mozdult. Még gyengébbnek látszott, mint előbb. Halkan, alig hallhatóan lélegzett. Lee folyton vízzel, kölni vízzel nedvesítette arcát, nyakát s végre halk, szerelmes köszönet volt a felelet, de oly elhaló, hogy a szavakat nem értette. Nyugtalanúsága növekedett s mikor végre felhangzottak Dániel nehéz lépői a folyosón, segítségkérőn, titkolatlan aggodalommal vezette őt Sabina ágyához.

— Nézd csak, rosszul van; elájult, de remélem, csak a melegtől s egy kis pihenés után jobban lesz — szólott Lee inkább önmagát biztatva.

Randon Dániel nyugodtan, figyelmesen hajolt a beteg fölé.

— Nem, ez komolyabb dolog — mondotta. — Itt nincs megbízható orvosunk, de autót küldök Camquey-be Fancett-ért. Ez eltart három órát, ha nem többet.

Máris indult és Lee még hallotta alulról a hangját, amint rövid, határozott parancsokat osztott.

Hosszu, nehéz órák következtek, amelyek alatt Sabina állapota alig változott. Néha-néha halkan szólitotta. Lee halvány mosolyra erőltette arcát; de keze ernyedten hullt le, ahányszor Lee elengedte. A hőség mind fullasztóbb lett a szobában; a napfény kérlelhetetlenül tüzött az ablakra. Sabina bőrdíjja, csaknem becsomagolva, nyitva

állt egy széken. Utíruhája, kis kalapja, keztyűje, apró holmija az öltözőasztalra volt kirakva.

Lee remegve ült Sabina mellett és várta az orvost.

— Jön az orvos — hajolt egyszer a szenvedő fölé. — Bizonyára ad valamit amitől jobban leszél s akkor rögtön indulunk innen.

Keserű lázongás fogta el tehetetlensége miatt, hogy ennyire nem tud Sabinán segíteni. Nézte becses arcát, amelyre árnyat vont a szenvedés; csukott, karikás szemét és szánakozva gondolta el: hogy megviselte ez a rettentő huszonnégy, harminc óra. S ő nem panaszkodott: türelmesebb, vidámabb volt, mint Lee. Milyen nagyszerű, kedves társ volt! Milyen bátor, erős, ragyogó — hozzá képest mindenki más unalmas, lapos.

Végre hallatszott az autó pöfögése. Dániel és az orvos beléptek. A doktor — idősebb, fáradt külsejű ember — röviden kezét szorított Lee-vel és egyenesen a beteghez sietett. Megfogta pulzusát s halkán pihegő mellére hajtotta fejét. Azután Lee-hez fordult: — A feleségének heveny szívtágulása van. — Baljóslatu hangja megrémítette Lee-t.

— Nem értem ezt, hiszen soha sem volt semmi komolyabb baja a szívével! — A doktor azt felelte, hogy ez nem szervi baj.

— Lehet, hogy a tulságos meleg az oka. Vagy tulságos izgalmak.

Kutatóan nézett Lee-re.

— Nem tudom megállapítani a pontos okot, hiszen oly kevésbé ismerem Randonné asszony életét. Mindenesetre komoly az eset és igen gondos ápolást kíván. Van jegük? A telepen igen, Randon ur? Kérem, rögtön. Ápolónőt küldök az esti vónattal.

Lee keserű tehetetlenség érzésével állt ott. Az

a bolond ötlete támadt, hogy sürgönyözni kellene Grove-nak. Hiszen Sabinának két férje van, akik közül mindegyiknek joga van mellette virrasztani, ha akarja. Azután elhessegette ezt a csunya, ide nem való gondolatot. Nehéz szívvel újra leült Sabina mellé. Dániel és az orvos kiment a szobából és hallotta, amint künn tanácskoztak.

Istenem, mire való ez a szenvedés?! S a doktor úgy nézett rá, mintha ő volna az oka. Ugyan miért? Mit tehet ő róla? Egyszerre Sabina halkan, erőlködve megszólalt:

— Lee . . . nem sajnálok semmit. Jó . . . minden . . . veled. Légy boldog . . .

Alig értette a szavakat, de látta, mily megértetésébe kerültek Sabinának ezek is. S amint ajkait leste, egyszerre — azt hitte, a szeme káprázik — egészen elkékvült a beteg arca, olyanná vált, mint megálmódta, szederjes, sötét kékké. Oly rémitő volt elváltozása, hogy Lee önkénytelenül megszólalt:

— Ily szederjes-kéken nem élhet senki.

S a következő pillanatban rémülten látta, hogy igaza van, Sabina meghalt.

A kétségbeesés nyugalma szállta meg. Szólnia kell Dánielnek s a doktornak. És mi lesz azután? Milyen botrány! Hogy el fogják ítélni őket, most, hogy mindennek nyilvánosságra kell kerülnie, szökésüknek, Sabina halálának! S ez fáj neki, Sabina miatt. A halottakat meg kell védeni a kicsinyes, aljas rágalomtól. Mindez a sok bántó részlet egyszerre zavarhanta meg Leet, úgyhogy nem érezhetett tiszta, zavartalan bánatot sem. Nem érezte tisztán, mit vesztett.

Sabina teste rohamosan megmerevedett; a szederjesség elmúlt, helyét halálos sápadtság foglalta el. Gyöngéden, erőltetett nyugalommal, elhelyezte

a még hajlékony testet. De nem takarta el arcát. Elég hamar betakarják, végleg . . . Istenem, elfelejtett azoknak szólni. Lerohant a lépcsőn s még ott találta Dánielt és a doktort, akik a szálló tulajdonosával beszélgetett.

Lee alázatosan szólt meg:

— Meghalt.

Dániel és az orvos rögtön visszament a halottas szobába. Lee gépiesen követte őket. Olyan volt, mint akit fejbevertek. Dánielnek kellett intézkednie mindenről. Mikor az orvos ismét eltávozott, Dániel odalépett bátyjához:

— Neked itt már most nincs semmi keresni, tennivalód. Gyere velem a telepre. Az ilyen szerencsétlenség váratlanul jön, nem tehetünk ellene semmit. Minden meg fog történni, amire szükség van. Gyere velem, megbeszéljük, mit sürgönyözzünk Newyorkba.

— De a holmija, — felelte Lee. Fájt arra gondolnia, hogy Sabina finom, kedves apróságait ott hagyja abban a kék, rög szobában. — Ezeket is összecsomagoltatom s a telepre küldetem, — válaszolt Dániel. S tényleg rövid idő múlva mindkettőjük holmija az autón volt. Lee is felült s görcsös gyöngédséggel szorította magához Sabina bőrdíjait.

Sabina meghalt, ezt ismételte magában szünetlenül s nem tudta megérteni. Hogy történt ez? Először a hajón érzett szűró fájdalmat a szíve körül, amikor Havannába indultak, virágok és muzsika között. S azóta többször felriadt éjszaka. Lee ezt csak izgatottságának tudta be. Nem, nem ő az oka halálának. S utolsó szava is az volt, hogy nem sajnál semmit. Igen, az ő szenvedélyes lánya elégett, kilobbant, mint a láng a szerelemben. Ő maga ölte meg magát, a saját belső tüze emésztette meg.

Hiszen ezt Lee is sejtette néha! Ez a szenvedély nem volt e világra való. De azt is érezte Lee, hogy az asszony nem bánt meg semmit. Nem cselekedett volna másként, ha előre tudja is a véget. Boldog volt vele, szabad és boldog. S neki, Lee-nek, elég ez a tudat, hogy fölemelje és megvigasztalja s erőt adjon neki, hogy ne törődjék mindazzal a rágalommal, ami majd reá zudul. Mindezzel szemben óvja, emeli Sabina utolsó szava. De hol lel vigaszt azért a veszteségért, ami érte? Oh Sabina, sohase lássa többé, soha ne érezze többé nyaka körül karja könnyű szorítását? Könnyek homályosították el Lee szemét s fojtott zokogás tört fel melléből. Ekkor erős, nyugodt kéz fogta meg résztvevőn kezét. Dániel támogatta a bátyját s mikor megérkeztek, karongva vezette a házába.

*

Randon Dániel házának terrasán ült a két testvér és beszélgetett. Négy hét óta először történt, hogy hosszasan, nyugodtan, komoly dolgokról beszélgettek. Négy hete, hogy Sabina meghalt. Először nagyon el volt foglalva Dániel, amíg Sabina testét hajóra tudták szállítani, hogy hazavigyék New-yorkba. Grove William Kubába akart utazni, de meggyőzték róla, hogy ez fölösleges. Azután a La Annita-telepen tűz ütött ki és ott kellett. Dánielnek lennie. Most volt először, hogy egy órát szentelhetett Lee-nek és Lee végre könnyíthetett lelkén és beszélhetett érzéseiről.

— Az a konvencionalizmus, — szól most Dániel —, amelyet te oly szigorúan kárhoztatsz, nagyon hasznos. Sőt mondhatom, nélkülözhetetlen. S ennek keretén belül is lehetséges bizonyos szabadság. S ami az asszonyokat illeti... jobb, ha azoknak nincs szabadságuk. A konvenciók, például, erő-

sebbek voltak Grove Williamban, mint érzelmei s megmentették neje nevét; ezek tartották fenn Fannyt s tették lehetővé olyan viselkedését, hogy most, ha akarsz, visszatérhetsz Eastlake-be. Én nem szólok bele, mit tégy! De ha hazamegy, akkor ne nagyszerű szerelmi élményed emléke kísérjen, hanem tudnod kell, hogy mindez csak az önbámulás egy formája.

— Amit mondasz, nagyon világosnak látszik, — felelte Lee. De mégis van benne valami szofizma. Én azt mondom neked, hogy jobb volna, még ha ez a világ belepusztul is, a becsületességet, igazságot követni. Minthogy éppen én rólam beszélsz, — az, amit én és Sabina tettünk, az egyszerűen becsületes volt; de amint te rámutattál, ennek a becsületességnek a megváltó hatása nem érvényesülhetett, mert hiszen most az egész ügyet győzelmesen beterítették a képmutató hazugság palástjával. S nem tudom, hogy jó volt-e, vagy végzetes ránk nézve. Bizonyos, hogy Sabina többre becsülte ezt a két hetet, amelyet együtt átéltünk, mint a Grove-val való unalmas élet végételen éveit. Fancett mondhatja, hogy heveny szívtárgulásban halt meg — én tudom, hogy a boldogság ölte meg. Nyugodtan mondhatom ezt, mert hiszen nem én hoztam ezt neki, hanem ő maga találta meg, teremtetten meg önmagából. S mit tudom, rövid volt-e az idő, amelyet együtt töltöttünk — nekünk az örökkévalóság volt — s ő maga fölötte állt az életnek.

— És te?

— Én egészen elégedett voltam.

— Nem halvány kifejezés ez a szenvedély cselekedetéhez képest?

— Talán. Lehet. — Lee zavartan nézett maga elé. — Van valami, amit szeretnék neked megmagyarázni, szeretném a véleményedet hallani róla, de

ez nagyon nehéz. Sabinát illeti, vagy egy bábut, magam sem tudom. Nem, Sabina s a bábu nem oly különállók, mint gondolod; eredetileg és végereáményben egy valaki: Cytherea. Ez nekem sok keserű órát okozott, mert mikor mindennek vége volt, nem nélkülöztem Sabinát, nem is tudtam őt, egyéniségét visszaidézni emlékezetembe.

Talán legjobban úgy magyarázhatnám meg. Cytherea mindig valami ismeretlen, rejtélyes dolgot jelentett nekem, ami után vágyódtam. Csábítóbb volt, mint bármely élő asszony azzal, amire rámutatott, amit ígérni látszott. S vágyam utána mindig erősebbé vált s elidegenített mindentől, ami addig életemet képezte: Fannytól, a gyerekektől, a vállalkozásaimtól. De még mielőtt láttam volna Cythereát, elő voltam készítve, hogy varázsa legyőzzön; még pedig azok miatt a konvenciók miatt, amelyeket te oly nagyra tartasz s amelyek szükségesegek — a kényelem fenntartására, semmi egyébre. Fannyval való életem az apró hazugságok, jelentéktelenségek sorává vált. Pályámat eltévesztettem, s ahelyett, hogy igyekeztem volna visszatérni a magam útjára, görcsösen kapaszkodtam a tévedésemhez. Az otthonom olyan volt, mint annyi másé, nem elégített ki; szórakozásaim, társaságom üresek.

Fannyt szerettem valamikor, négy-öt éven át — nem tudom, meddig. Azután kezdődtek az apró hazugságok, hogy simán menjen minden. Fanny felfogása a szeméremről szörnyűségnek láttatta vele a szerelem valóságát. Valósággal úgy tett, mintha áldozatot hozna s rögtön azután beburkolózott tartózkodásába, mint Zsuzsánna. Amellett azt hitte, nekem nem lehet más gondolatom, más érzésem, mint ő. S mikor a gyermekek születtek, annyi szép konvencióval és hazugsággal vette körül őket, hogy nekem nem maradt helyem mellettük.

Igy azután egészen magam maradtam s minden szétszórt vágyakozásom Cythereában összpontosult. Ez a bábu egy elv, egy eszme volt számomra. De mikor megismerkedtem Sabinával vagy inkább, mikor tudatára ébredtem szenvedélyének, azt hittem, ő Cytherea. Oly hasonlók voltak. S mégis tévedtem. Most értem, látom tisztán: Cythereát nem találja meg földi ember! Sokat találtam meg Sabinában, többet, mint valaha reméltem — de nem éppen azt, amit kerestem. Tudom, mi volt a tévedésem. Azt hittem, hogy én, mint egyén el tudom érni, át tudom ölelni azt, ami csak mindnyájunk álma. Ez Cytherea varázsa, ez az ő rejtélye, hogy magában egyesíti mindazt, amit a férfi évezredekén át szépségről álmodott s hogy mindegyikünk azt hiszi, ő az a kiválasztott, aki egyénileg eléri őt. De ez nem lehet. A valóság megelőli őt. S ezért nem tudtam siratni Sabinát. Olyat kerestem, amit megtalálni nem lehet.

De igaz voltam s ez — ha általános megértésre lehetne találni, talán jóra vezethetne. Így, egyetlen, elszigetelt emberben ez a kísérlet is hiábavaló, sőt több: végzetes. Teljesen kiragadja őt a többiek közösségéből. S ez az oka, hogy nagylelkű ajánlata dacára nem tudok visszatérni Fannyhoz. Tulságosan eltávolodtam családomtól, munkámtól, mindentől, amihez közöm volt valaha, nem tudok visszatérni hozzá s Fanny öröklődése nem hozná meg neki sem azt a megelégedést, melyet remél.

— De ha ennyire elvontak a vágyaid, akkor, ördögbe is, miért ne lehetnél épugy Eastlake-ben, mint akár itt?

— Érdekes, hogy ezt mondd, mert pont ugyanezt gondoltam nemrég egy férfi esetében, kinek az enyémhez hasonló élménye volt. S mégis nem mehetek vissza. Fanny megbánást vár s az el-

tévedt lélek megtérését, a régi állapot helyreállítását, ami lehetetlen. Neki ezt kell követelni, ez az élete. S ezt én nem adhatom.

Randon Dániel felállt. — Igazad van, ha nem tudsz, ne menj haza.

— Ilonának és Gergelynek nincs rám szükségük, vagy inkább: én nem ijedek már meg a szavaktól, nekem nincs szükségem rájuk. Azt hiszem, a természet az apai érzést az utódok gyámoltalanságához mérte: de az én szerepem velük szemben hamar véget ért.

Dániel röviden s határozottan szólt közbe:

— Itt csak az a kérdés: az ördögbe is, mit akarsz csinálni?

— Fogalmam nincs róla, csak annyit tudok, hogy nem vehetem itt igénybe a te szobádat s a szolgád fáradságát... Furesa, hogy mióta bizonyos bölcseségre tettem szert, nincs mit tennem e világon. Azt mondják, az igazság szabaddá teszi az embert: de mire, Dániel? Mely igazság teszi szabaddá egyébre, mint hogy magánosságban éljen a közgyűlés közepett? Ha nem térek vissza Fannyhoz, aminthogy nem fogok, akkor az a világ, ahol csinálhatnak valamit, beborul előttem.

Elmennék farmernek, de nem tudok korán kelni reggel s korán fektüdni este. A kezem nem elég hajlékony már, hogy a harci párt tanuljak. S hogy megint vasműveket próbáljak megindítani, vagy ujságvállalatot igazgatni... nem! Itt maradjék La Annitá-ban, ha tudnál valami munkát adni — például, hogy citromot szedjek a daiguirai cocktail-ek számára. Gondolom, hogy a társaság fölvenne erre a szerepre. Este és reggel szedném az illető gyümölcsöket, mikor hűvösebb van. Anyagi ambícióm nincs, hál' Istennek, akár úgy élnék, mint itt a néger munkások. S ülnék s néznék magam elé.

A fekete szolga, Juan, megjelent s egy tálcán két pohár arany színű, illatos, hűsítő italt hozott nekik.

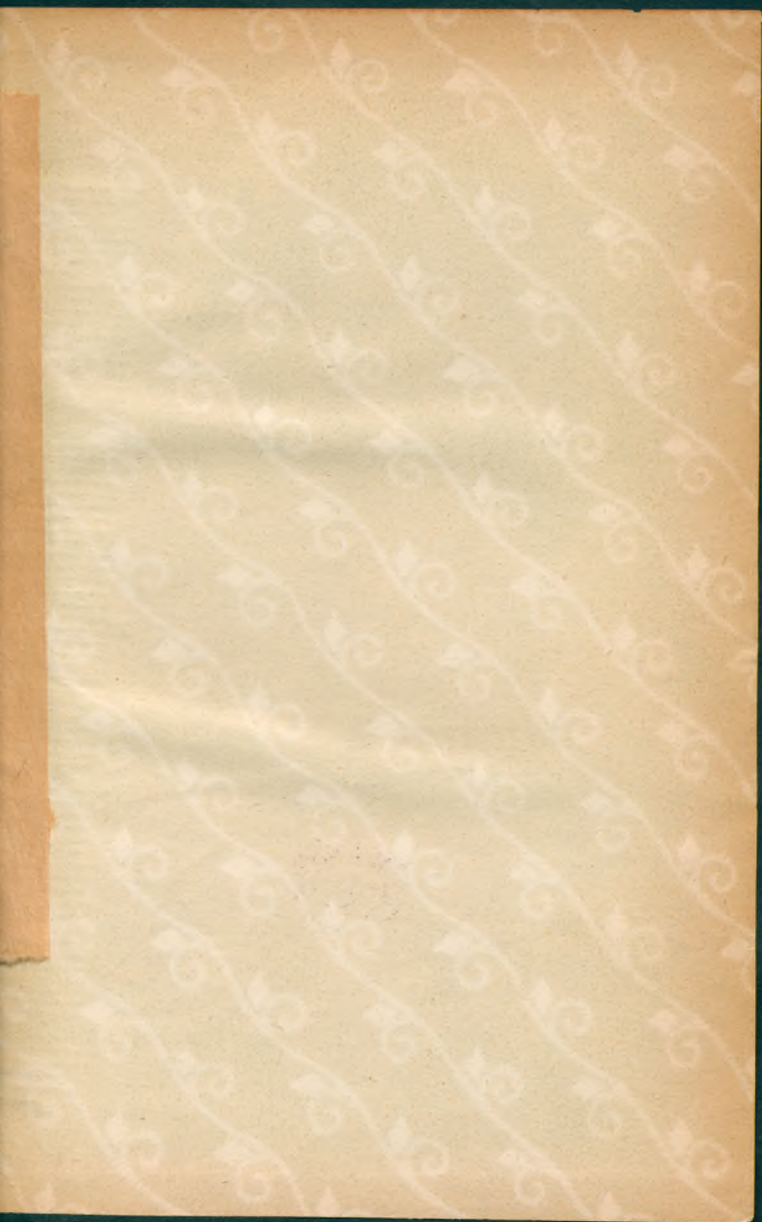
— Ez tökéletes, ez az ital. Más ugysem az e világon. Mondd Dániel, adj tanácsot. — Lee hangja könnyed is, komoly is volt. — Te nem szeretsz tanácsot adni, tudom, de ez olyan kivételes eset! Lőjnek szép kis kerek lyukat a koponyámba, vagy nyeljek le egy kis fehér port, amely örökre lezárja istentelen beszédű szájamat. Erre is gondoltam már, de most, ez után a pompás ital után nem igen van kedvem hozzá. Ez megint felebreszti a reményhiu illúzióját. S aztán — elhalványul az is megint. Cytherea nemsokára a lomtárba kerül, orra lekopik s az egerek rágják le ruháit érzéketlen testéről. Cytherea, aki kagylón ringott a jón tengeren... Én a kísérei között voltam, Dániel!

Lee egészen az öccséhez hajolt.

Randon Dániel aludt.

(Vége)

KÜLFÖLDI IRÓK
REGÉNYTÁRA

8.

